

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΑΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ 2018

ΜΑΪΟΣ 2018

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αμερικής 11
Αθήνα 106 72

www.hfisc.gr

T: 211 1039600

Φ: 210 3615531

e-mail: hfisc@hfisc.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I:	7
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 2017-2018	7
1. Εκτέλεση προϋπολογισμού 2017	7
<i>Με την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος 4,2% του ΑΕΠ, ο στόχος (1,75%) υπερκαλύφθηκε πάνω από δύο φορές. ....</i>	
1.1. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) 2017	7
1.1.1. Ισοζύγιο	7
1.1.2. Έσοδα & Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις του ελληνικού Δημοσίου.....	9
1.1.3. Δαπάνες	12
1.1.4. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	14
1.2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενική Κυβέρνησης (ΓΚ) 2017.....	15
1.2.1. Αποτελέσματα ΓΚ 2017	15
Ένθετο: Η μεθοδολογία για τα πρωτογενή πλεονάσματα.	16
1.2.2. Υποτομείς ΓΚ & μεταβιβάσεις ΚΠ.....	18
1.2.3. Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης	22
2. Εξέλιξη προϋπολογισμού 2018	24
<i>Πρώτες ενδείξεις επίτευξης του δημοσιονομικού στόχου για 3,5% πρωτογενές πλεόνασμα το 2018. ....</i>	
2.1. Ο Κρατικός Προϋπολογισμός (ΚΠ) το Α' τετράμηνο 2018.....	24
2.2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενική Κυβέρνησης (ΓΚ) Α' τρίμηνο 2018	27
2.3. Εγγυήσεις ελληνικού Δημοσίου	29
2.4. Επίτευξη Δημοσιονομικών Στόχων 2018.....	32
3. Εξέλιξη Δημοσίου Χρέους 2017-2018	34
<i>Το 2018 έτος καμπής για το ελληνικό Δημόσιο χρέος. ....</i>	
<i>Ένθετο: Η περίπτωση των Συνδεδεμένων με την μεγέθυνση ομολόγων (GDP-linked bonds-«GLBs»). ....</i>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:	39
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2017-2018	39
1. Τα χαρακτηριστικά της μεγέθυνσης το 2017	39
<i>Αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,4% το 2017 με σημαντική αύξηση των επενδύσεων. ....</i>	
1.1. Ανάλυση της αύξησης του ΑΕΠ σε συνιστώσες.	40
1.2. Απόκλιση προβλέψεων και πραγματοποιήσεων.	41
1.3. Λοιπές Μακροοικονομικές Εξελίξεις 2017	42
1.3.1. Πληθωρισμός	42

1.3.2. Απασχόληση	43
1.3.3. Κλαδικές Εξελίξεις / Οικονομική Συγκυρία	46
1.3.4. Ισοζύγιο Πληρωμών	47
2. Τρέχουσες μακροοικονομικές εξελίξεις	51
<i>Χωρίς σημαντικές μεταβολές οι πρώτοι μήνες του 2018 .....</i>	<i>51</i>
2.1. Πληθωρισμός.....	51
2.2. Απασχόληση.....	53
2.3. Κλαδικές Εξελίξεις / Οικονομική Συγκυρία	54
2.4. Ισοζύγιο πληρωμών	55
3. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις 2018 - μια πρώτη αξιολόγηση	57
<i>Εδραίωση της ανάκαμψης και περαιτέρω επέκταση το 2018 .....</i>	<i>57</i>
3.1. Εγχώριες και Διεθνείς Προβλέψεις.....	57
3.2. Συνιστώσες της μεγέθυνσης και δείκτες ανισορροπίας της ελληνικής οικονομίας.	58
3.3. Αξιολόγηση μακροοικονομικών κινδύνων για το 2018	60
<i>Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών .....</i>	<i>63</i>

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2017 ⁽¹⁾ (σε εκατ. ευρώ)	8
Πίνακας 2: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2017 (εκατ. ευρώ).....	10
Πίνακας 3: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2017 ⁽¹⁾ (σε εκατ. ευρώ)	13
Πίνακας 4: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΠΔΕ 2017 ⁽¹⁾ (εκατ. ευρώ).....	15
Πίνακας 5: Πρωτογενή Πλεονάσματα 2017	16
Πίνακας 6: Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2017 (εκατ. ευρώ) ..	18
Πίνακας 7: Συνολικές Μεταβιβάσεις ΚΠ προς τους φορείς της ΓΚ (εκατ. ευρώ)..	20
Πίνακας 8: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουάριος-Απρίλιος 2018 (εκατ. ευρώ)	25
Πίνακας 9: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ το πρώτο τρίμηνο του 2018 (εκατ. ευρώ)	29
Πίνακας 10: Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός ΓΚ στις 31/3/2018 (εκατ. ευρώ)	31
Πίνακας 11: Πρωτογενές αποτέλεσμα Προϋπολογισμού ΓΚ 2016-2018.....	33
Πίνακας 12: Εξέλιξη απασχόλησης ανά καθεστώς απασχόλησης (πλήρης/μερική) - αριθμός εργαζομένων σε χιλ.	44
Πίνακας 13: Εξέλιξη απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (αριθμός εργαζομένων σε χιλ.).....	44
Πίνακας 14: Εξέλιξη απασχόλησης ανά μέγεθος των επιχειρήσεων (αριθμός εργαζομένων σε χιλ.).....	45
Πίνακας 15: Εξέλιξη αριθμού ανέργων και ποσοστού ανεργίας (σε χιλιάδες)	45
Πίνακας 16: Μεταβολές Δεικτών Παραγωγής και Κύκλου Εργασιών.....	47
Πίνακας 17: Μεταβολές Δεικτών Οικονομικού Κλίματος: % Μεταβολή Ετήσιου Μέσου Όρου	47
Πίνακας 18: Μεταβολές στον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και στο Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή με Σταθερούς Φόρους (ΣΦ) - 2018.....	52
Πίνακας 19: Ισοζύγιο πληρωμών Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου (εκατ. ευρώ)	56
Πίνακας 20: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2018, σύμφωνα με εγχώριους φορείς (σταθερές τιμές 2010)	57
Πίνακας 21: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2018, σύμφωνα με διεθνείς φορείς (σταθερές τιμές 2010)	58
Πίνακας 22: Προβλέψεις για ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές και %.....	59
Πίνακας 23: «Ανισορροπίες» της ελληνικής οικονομίας σε δείκτες	60

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογούμενων προς το Δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις σε εκατ. ευρώ (2014-2017)	11
Διάγραμμα 2: Ισοζύγιο ΓΚ και υποτομέων της ως % του ΑΕΠ (2013-2017).....	19
Διάγραμμα 3: Μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους φορείς της ΓΚ ως % του ΑΕΠ (2013-2017)	21
Διάγραμμα 4: Μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους υποτομείς της ΓΚ ως % των συνολικών τους εσόδων (2013-2017)	22
Διάγραμμα 5: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων της (σε εκατ. ευρώ)	23
Διάγραμμα 6: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες Εγγυήσεις ελληνικού Δημοσίου 2009-2018 (εκατ. ευρώ) ...	30
Διάγραμμα 7: Ανεξόφλητο υπόλοιπο παρασχεθεισών εγγυήσεων του ΕΔ σε Ιδιωτικές Επιχειρήσεις και Φυσικά Πρόσωπα (εκατ. ευρώ)	32
Διάγραμμα 8: Σύνθεση Χρέους Κεντρικής Διοίκησης Δεκέμβριος 2017 (% ως προς το συνολικό).....	35
Διάγραμμα 9: Εξέλιξη Χρέους Γενικής Κυβέρνησης, ΑΕΠ και λόγου χρέους προς ΑΕΠ περιόδου 2010-2018 (εκατ. ευρώ)	35
Διάγραμμα 10: ΑΕΠ 2008-2017 (εκατ. ευρώ και ετήσια μεταβολή σε %) - Σταθερές τιμές 2010	40
Διάγραμμα 11: Βασικές Συνιστώσες του ΑΕΠ 2017 (εκατ. ευρώ και % μεταβολής σε σχέση με το 2016) - Σταθερές τιμές 2010	41
Διάγραμμα 12: Μεταβολή του ΑΕΠ για το 2017 & οι αντίστοιχες προβλέψεις.....	42
Διάγραμμα 13: Μεταβολές Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) και Πυρήνα Πληθωρισμού (2016- Απρ.2018)	43
Διάγραμμα 14: Προστιθέμενη Αξία Κλάδων κατά Έτος: 2015-2017 (Σταθερές Τιμές Προηγούμενου Έτους, σε εκατ. ευρώ)	46
Διάγραμμα 15: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (εκατ. ευρώ)	48
Διάγραμμα 16: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου υπηρεσιών (εκατ. ευρώ)	48
Διάγραμμα 17: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου αγαθών (εκατ. ευρώ).....	49
Διάγραμμα 18: Εξέλιξη εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών (εκατ. ευρώ).....	50
Διάγραμμα 19: Ξένες άμεσες επενδύσεις (εκατ. ευρώ)	50
Διάγραμμα 20: Μεταβολές Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) και Πυρήνα Πληθωρισμού (Απρ.2017-Απρ.2018).....	51
Διάγραμμα 21: Ποσοστό ανεργίας και ετήσια μεταβολή.	53
Διάγραμμα 22: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (Ιανουάριος - Απρίλιος).....	54
Διάγραμμα 23: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής και Κύκλου Εργασιών στη βιομηχανία	54
Διάγραμμα 24: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης .	55

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (ΕΔΣ), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2 παρ.6 του Ν.4270/2014, δημοσιοποιεί την Εαρινή Έκθεση του 2018 για τις δημοσιονομικές και μακροοικονομικές εξελίξεις. Σημειώνεται πως πληρέστερη εικόνα των εξελίξεων θα έχουμε μετά την επικείμενη κατάθεση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022, επί του οποίου το ΕΔΣ θα εκφράσει τη γνώμη του κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 42 παρ.4 του Ν.4270/2014.

Μετά την ολοκλήρωση της δ' αξιολόγησης και την προοπτική της ολοκλήρωσης του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, η χώρα προσδοκά στην επανάκτηση απρόσκοπτης πρόσβασης στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Προκειμένου να είναι επιτυχής αυτή η πορεία θα πρέπει να διατηρηθεί η δημοσιονομική πειθαρχία. Παράλληλα, η προοπτική περαιτέρω ευνοϊκής ρύθμισης για το δημόσιο χρέος θα εδραιώσει την εμπιστοσύνη προς την ελληνική οικονομία και θα την καταστήσει λιγότερο ευάλωτη σε ενδεχόμενη δυσμενή διεθνή συγκυρία.

Η συνετή δημοσιονομική πολιτική και η διασφάλιση της διαχειρισιμότητας του δημοσίου χρέους δεν επαρκούν ώστε να επανέλθει η ελληνική οικονομία σε τροχιά ισχυρής διατηρήσιμης ανάπτυξης, αποτρέποντας τον κίνδυνο μιας επί μακρόν «οιονεί στασιμότητας». Για αυτό, το βάρος τα επόμενα χρόνια θα πρέπει να δοθεί στο αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας.

Σε κάθε περίπτωση, η επίτευξη απαιτητικών δημοσιονομικών στόχων σε συμφωνία με τους εταίρους κατά τα επόμενα έτη, θα είναι κρίσιμη για την οικονομική ομαλότητα. Στο πλαίσιο αυτό, το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο θα επιτελέσει στο ακέραιο τις υποχρεώσεις του ως Ανεξάρτητη Αρχή, με γνώμονα την αξιοπιστία και την επιστημονική ακεραιότητα που του αρμόζει.

Αθήνα, 31 Μαΐου 2018

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου

Παναγιώτης Κορλίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I:

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 2017-2018

1. Εκτέλεση προϋπολογισμού 2017

Με την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος 4,2% του ΑΕΠ, ο στόχος (1,75%) υπερκαλύφθηκε πάνω από δύο φορές.

- Για δεύτερη κατά σειρά χρονιά οι δημοσιονομικοί στόχοι υπερκαλύπτονται.
- Θετική πορεία κατέγραψαν οι εισπράξεις έμμεσων φόρων - κυρίως του ΦΠΑ.
- Συνεχίζεται η συσσώρευση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς το ελληνικό Δημόσιο, με φθίνοντα όμως ρυθμό.
- Χρήζει περαιτέρω παρακολούθηση η κάμψη των εισπράξεων από φόρους εισοδήματος.
- Αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές: Η περαιτέρω αύξηση απαιτεί την σημαντική βελτίωση της απασχόλησης.
- Στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων επτά ετών οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ).
- Μειώθηκαν οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ), παρά την αύξηση του ποσού του «κοινωνικού μερίσματος» και των λοιπών εφάπαξ κοινωνικών δαπανών.
- Για μία ακόμη χρονιά καταγράφεται ταμειακή υστέρηση στην εκτέλεση του ΠΔΕ.

1.1. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) 2017

1.1.1. Ισοζύγιο

Ο ΚΠ το 2017 παρουσίασε δύο αντίρροπα αποτελέσματα: Από τη μια πλευρά υπήρξε επιδείνωση των ταμειακών αποτελεσμάτων έναντι του 2016. Από την άλλη μεριά πραγματοποιήθηκε υψηλή υπέρβαση του στόχου¹ ως αποτέλεσμα της συγκράτησης των πρωτογενών δαπανών του ΤΠ και των δαπανών του ΠΔΕ. Ειδικότερα, το έλλειμμα του ΚΠ ανήλθε σε 4.267 εκατ. ευρώ ή 2,4 % του ΑΕΠ, και παρουσίασε αύξηση κατά 1.457 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το 2016 οπότε είχε σημειωθεί έλλειμμα ύψους 2.810 εκατ. ευρώ ή 1,6% του ΑΕΠ. Σε επίπεδο πρωτογενούς αποτελέσματος, το 2017, ο ΚΠ εμφάνισε πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 1,1% του ΑΕΠ, έναντι πρωτογενούς πλεονάσματος 1,6% του ΑΕΠ, το 2016. Η κάμψη των επιδόσεων των αποτελεσμάτων του ΚΠ έναντι του 2016 είναι απόρροια μείωσης των εσόδων (κατά 2.738 εκατ. ευρώ ή 5,1%). Τούτο οφείλεται πρωτίστως στο αποτέλεσμα του Προγράμματος Δημόσιων

¹ Όπως αυτός είχε τεθεί στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2018.

Επενδύσεων (ΠΔΕ): ενώ το έλλειμμα του ΤΠ αυξήθηκε μόνο κατά 65 εκατ. Ευρώ, το έλλειμμα του ΠΔΕ διευρύνθηκε σε σχέση με το 2016 κατά 1.391 εκατ. Ευρώ.

Πίνακας 1: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2017⁽¹⁾ (σε εκατ. ευρώ)

		Ιανουάριος - Δεκέμβριος				% Μεταβολής & Απόκλιση στόχων/πραγματοποιήσεων		
		Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις		Πραγματοπ. 2017/16	2017/Πρ/Υπ	2017/ΜΠΔΣ
		2016	2017	Πρ/Υπ2018 ⁽²⁾	ΜΠΔΣ ⁽³⁾			
I.	Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	54.161	51.423	52.141	55.281	-5,1%	-1,4%	-7,0%
1.	Καθαρά έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (α-β)	49.982	48.974	48.714	51.664	-2,0%	0,5%	-5,2%
α.	Έσοδα προ επιστροφών φόρων ^{(4),(5)}	53.246	54.334	54.291	54.988	2,0%	0,1%	-1,2%
β.	Επιστροφές φόρων	3.263	5.360	5.577	3.324	64,3%	-3,9%	61,3%
2.	Έσοδα ΠΔΕ	4.178	2.449	3.427	3.617	-41,4%	-28,5%	-32,3%
εκ των οποίων: Εισροές από την Ε.Ε.		3.861	1.964	3.177	3.437	-49,1%	-38,2%	-42,9%
II.	Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	56.970	55.690	57.265	56.594	-2,2%	-2,8%	-1,6%
1.	Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β)	50.683	49.740	50.515	49.844	-1,9%	-1,5%	-0,2%
α.	Πρωτογενείς δαπάνες ⁽⁶⁾	45.095	43.532	44.514	44.194	-3,5%	-2,2%	-1,5%
β.	Τόκοι (καθαρή βάση)	5.588	6.208	6.000	5.650	11,1%	3,5%	9,9%
2.	Δαπάνες ΠΔΕ	6.288	5.950	6.750	6.750	-5,4%	-11,9%	-11,9%
εκ των οποίων: Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ		5.454	4.263	5.750	5.750	-21,8%	-25,9%	-25,9%
III.	Πρωτογενές αποτέλεσμα ΚΠ (I-II+II1B)	2.778	1.941	876	4.337	-30,1%	121,6%	-55,2%
ως % στο ΑΕΠ		1,6%	1,1%	0,5%	2,4%	-31,5%	122,6%	-54,5%
IV.	Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II)	-2.810	-4267	-5124	-1.313	51,9%	-16,7%	225,0%
ως % στο ΑΕΠ		-1,6%	-2,4%	-2,9%	-0,7%	48,8%	-16,3%	243,0%
α.	Έλλειμμα/πλεόνασμα Τακτικού Π/Υ	-701	-766	-1.801	1.820	9,3%	-57,5%	-142,1%
β.	Έλλειμμα/πλεόνασμα ΠΔΕ	-2.110	-3.501	-3.323	-3.133	65,9%	5,4%	11,7%
ΑΕΠ (ετήσιο μέγεθος - σε τρέχουσες τιμές)		174.199	177.735	178.579	181.204	2,03%	-0,47%	-1,91%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2017

1. Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση.

2. Ετήσιες εκτιμήσεις όπως αποτυπώνονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018 (Νοέμβριος 2017), χωρίς την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών.

3. Ετήσιες εκτιμήσεις όπως αποτυπώνονται στην Επεξηγηματική Έκθεση του ΜΠΔΣ 2018-2021 (Μάιος 2017), χωρίς την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών.

4. Για λόγους συγκρισιμότητας οι στήλες του έτους 2016 περιλαμβάνουν στην γραμμή "Έσοδα προ επιστροφών φόρων" τα έσοδα τόκων από καταπτώσεις εγγυήσεων.

5. Περιλαμβάνονται και τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων. Στα έσοδα αποκρατικοποιήσεων περιλαμβάνονται μόνο τα ποσά εκείνα τα οποία συνιστούν μη χρηματοοικονομική συναλλαγή.

6. Περιλαμβάνονται εξοπλιστικά προγράμματα, καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς εντός και εκτός ΓΚ σε ακαθάριστη βάση, δαπάνες αναλήψεων χρέους ΦΓΚ και προμήθειες τραπεζών/EFSF.

1.1.2. Έσοδα & Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις του ελληνικού Δημοσίου

Τα καθαρά έσοδα του ΤΠ το 2017 μειώθηκαν κατά 2% σε σύγκριση με το 2016 και ανήλθαν σε 48.974 εκατ. ευρώ. Επισημαίνουμε ότι συνέκλιναν με τις προβλέψεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2018. Η μείωση που καταγράφηκε οφείλεται πρωτίστως: α) στην κατακόρυφη αύξηση των πληρωμών για επιστροφές φόρων και β) στα μειωμένα έσοδα από την άμεση φορολογία. Τα έσοδα του ΤΠ προ επιστροφών φόρων ήταν αυξημένα κατά 2% έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2016 και σχεδόν πλήρως ευθυγραμμισμένα με το στόχο.

Η μείωση των εισπράξεων από άμεσους φόρους κατά 1.217 εκατ. ευρώ ή κατά 5,6% σε σχέση με το 2016 οφείλεται κατά βάση σε τρεις λόγους: α) στο γεγονός ότι οι εισφορές των δημοσίων υπαλλήλων από 1/1/2017 αποτελούν πόρο του ΕΦΚΑ και όχι του ΚΠ (Λοιποί Άμεσοι Φόροι), β) στην είσπραξη μίας δόσης λιγότερης του ΕΝΦΙΑ το 2017 (Φόροι στην Περιουσία) και γ) στην εξάντληση της επίδρασης εφάπαξ φορολογικών μέτρων (όπως η προκαταβολή στο 100% του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων) τα οποία ενίσχυσαν σημαντικά τις εισπράξεις φόρου εισοδήματος το έτος 2016 (Φόροι Εισοδήματος). Από τους προαναφερθέντες λόγους μόνο ο τρίτος χρήζει περαιτέρω επιτήρησης, μιας και οι δύο πρώτοι δεν έχουν επίπτωση σε επίπεδο ΓΚ (εθνικολογιστική βάση). Αν ληφθούν υπόψη οι φορολογικές παρεμβάσεις² που εφαρμόστηκαν καθώς και ότι καταγράφηκε τελικά άνοδος του πραγματικού ΑΕΠ και της απασχόλησης πρέπει να μελετηθεί κατά πόσο με τα στοιχεία αυτά εκδηλώνεται κάποια, προϋούσα «φορολογική κόπωση»³.

² Βλ. Εαρινή Έκθεση Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου 2017, σελ. 40.

³ Χαρακτηριστικό ως προς αυτό είναι ότι οι εκτιμήσεις του ΜΠΔΣ 2018-2021 για εισπράξεις φόρου εισοδήματος ανέβαζαν τον πήχη στα 14.037 εκατ. ευρώ, ποσό το οποίο όπως αποδείχθηκε υπερεκτιμούσε την αναμενόμενη απόδοση των ληφθέντων φορολογικών μέτρων. Στη συνέχεια ο αρχικός στόχος-πρόβλεψη αναθεωρήθηκε, στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018, προς τα κάτω βάσει των μέχρι τότε πραγματοποιήσεων στο πιο ρεαλιστικό όπως αποδείχθηκε ποσό των 12.897 εκατ. ευρώ, ελαφρώς πιο χαμηλά δηλαδή από τις τελικές διαμορφωθείσες εισπράξεις φόρου εισοδήματος 2017 ποσού 12.973 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 2: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2017 (εκατ. ευρώ)

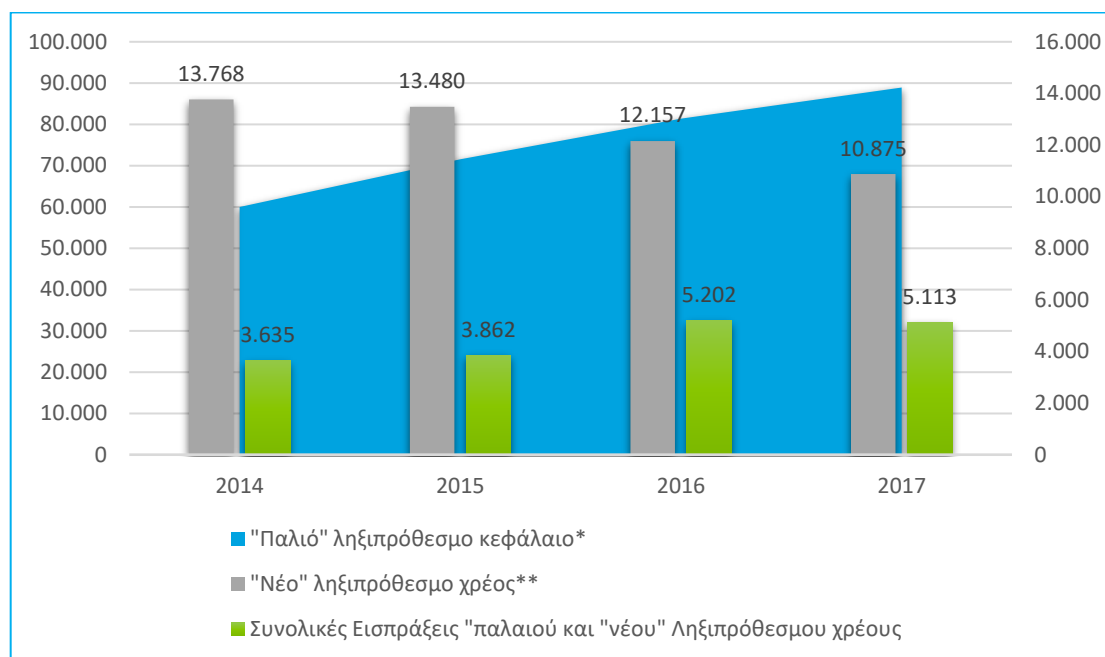
	Ιανουάριος - Δεκέμβριος				% Μεταβολής & Απόκλιση στόχων/πραγματοποιήσεων		
	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις		2017/16	2017/Πρ/Υπ	2017/ΜΠΔΣ
	2016	2017	Πρ/Υπ 2018	ΜΠΔΣ			
I. Καθαρά έσοδα ΚΠ (II+IV)	54.161	51.423	52.141	55.281	-5,1%	-1,4%	-7,0%
II. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	49.982	48.973	48.714	51.664	-2,0%	0,5%	-5,2%
Επιστροφές φόρων	3.263	5.360	5.577	3.324	64,2%	-3,9%	61,2%
III. Έσοδα ΤΠ	53.246	54.333	54.291	54.988	2,0%	0,1%	-1,2%
1. Άμεσοι Φόροι	21.839	20.622	20.288	21.525	-5,6%	1,6%	-4,2%
Φόροι στο εισόδημα	13.379	12.973	12.897	14.037	-3,0%	0,6%	-7,6%
Φόροι στην περιουσία	3.604	3.254	3.200	3.317	-9,7%	1,7%	-1,9%
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.765	1.930	1.821	1.643	9,3%	6,0%	17,4%
Λοιποί άμεσοι φόροι	3.091	2.465	2.370	2.528	-20,3%	4,0%	-2,5%
2. Έμμεσοι Φόροι	25.680	26.942	26.917	26.718	4,9%	0,1%	0,8%
Φόροι συναλλαγών	15.540	16.398	16.354	16.093	5,5%	0,3%	1,9%
(εκ των οποίων: ΦΠΑ)	15.010	15.790	15.767	15.545	5,2%	0,1%	1,6%
Φόροι κατανάλωσης	9.033	9.207	9.267	9.536	1,9%	-0,6%	-3,4%
(εκ των οποίων: ΕΦΚ καυσίμων)	4.093	4.390	4.402	4.402	7,3%	-0,3%	-0,3%
(εκ των οποίων ΕΦΚ καπνού κλπ.)	2.964	2.672	2.726	3.046	-9,8%	-2,0%	-12,3%
(εκ των οποίων τέλη κυκλοφορίας)	1.114	1.151	1.168	1.152	3,3%	-1,5%	-0,1%
(εκ των οποίων τέλος ταξινόμησης)	180	247	243	182	37,2%	1,6%	35,7%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	753	965	922	718	28,2%	4,7%	34,4%
Λοιποί έμμεσοι φόροι	354	371	374	371	4,8%	-0,7%	0,1%
3. Μη φορολογικά έσοδα	5.726	6.769	7.086	6.745	18,2%	-4,5%	0,4%
Απολήψεις από ΕΕ	415	388	510	508	-6,4%	-23,9%	-23,6%
Μη τακτικά έσοδα	804	708	694	651	-12,0%	1,9%	8,7%
Άδειες και δικαιώματα	106	1.296	1.542	1.607	1125,9%	-16,0%	-19,4%
Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	4.402	4.378	4.340	3.979	-0,5%	0,9%	10,0%
IV. Έσοδα ΠΔΕ	4.178	2.449	3.427	3.617	-41,4%	-28,5%	-32,3%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2017

Σημ. Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση.

Εξάλλου η περαιτέρω συσσώρευση ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων, ειδικά από άμεσους και έμμεσους φόρους, απαιτεί ιδιαίτερη ανάλυση και επιτήρηση. Το ποσό νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων -φορολογικών κατηγοριών- προς το ελληνικό Δημόσιο παρέμεινε υψηλά και κατά τη διάρκεια του 2017 και διαμορφώθηκε στα 10.875 εκατ. ευρώ. Μειώθηκε ωστόσο κατά 10,5% έναντι του 2016 και κατά 19,3% έναντι του 2015 (Διάγραμμα 1). Οι συνολικές εισπράξεις έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους διατηρήθηκαν το 2017 σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το 2016, σημαντικά υψηλότερα από τις αντίστοιχες εισπράξεις προηγούμενων ετών.

Διάγραμμα 1: Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογούμενων προς το Δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις σε εκατ. ευρώ (2014-2017)

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ)

*Το "Παλιό" ληξιπρόθεσμο κεφάλαιο ορίζεται ως το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο που έχει συσσωρευθεί μέχρι τις 30/11 του προηγούμενου έτους από το έτος αναφοράς (αναγράφεται κατόπιν αφαίρεσης των διενεργούμενων εισπράξεων και διαγραφών).

**Το "Νέο" ληξιπρόθεσμο χρέος ορίζεται ως το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο που διαμορφώνεται κατά το τρέχον έτος, για την ακρίβεια από 1/12 του προηγούμενου έτους από το έτος αναφοράς έως 30/11 του έτους αναφοράς (αναγράφεται προ αφαίρεσης των διενεργούμενων εισπράξεων και διαγραφών και εξαιρούμενων των μη φορολογικών κατηγοριών).

Οι εισπράξεις άμεσων φόρων ΠΟΕ κατέγραψαν αύξηση κατά 165 εκατ. ευρώ (+9,3%) σε σχέση με το 2016. Στην αύξηση αυτή συντέλεσε μεταξύ άλλων η δυνατότητα υπαγωγής των φορολογούμενων στις ευεργετικές ρυθμίσεις για την οικειοθελή αποκάλυψη της φορολογητέας ύλης, μέτρο που εφαρμόστηκε μόνο για δύο μήνες το 2016, έναντι ένδεκα μηνών το 2017.

Από τη δική τους πλευρά **οι εισπράξεις έμμεσων φόρων** εμφάνισαν αύξηση σε σχέση με το 2016 κατά 4,9% και οριακή υπέρβαση έναντι του στόχου. Ειδικότερα, τα έσοδα ΦΠΑ τα οποία και το 2016 και το 2017 εκπροσωπούσαν πάνω από το 58% των εσόδων από έμμεσους φόρους, αυξήθηκαν κατά 5,2% σε ετήσια βάση ή κατά 780 εκατ. ευρώ σε απόλυτη τιμή. Η αύξηση των **εσόδων ΦΠΑ** μεταξύ άλλων οφείλεται: α) στην εφαρμογή του αυξημένου συντελεστή ΦΠΑ (24%) σε ετήσια βάση, β) στην συμπερίληψη του ποσού των 296 εκατ. ευρώ που εισπράχθηκε εντός του 2017 και αντιστοιχεί σε ΦΠΑ αποκρατικοποιήσεων, γ) στη διευρυμένη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών λόγω και της υποχρέωσης των φορολογούμενων για «χτίσιμο» του αφορολόγητου τους αποκλειστικά μέσω της πραγματοποίησης δαπανών με ηλεκτρονικά μέσα, δ) στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι εισπράξεις από **φόρους κατανάλωσης** που αποτελούν τη δεύτερη κυριότερη πηγή εσόδων από έμμεση φορολογία παρουσίασαν αύξηση κατά 1,9% έναντι του 2016, αλλά οριακή υστέρηση έναντι του στόχου κατά 0,6%. Αυξημένες έναντι του 2016 εμφανίστηκαν οι εισπράξεις **ΕΦΚ καυσίμων** λόγω της εφαρμογής από 1/1/2017 αυξημένων συντελεστών ΕΦΚ καυσίμων αλλά και λόγω της αύξησης της τιμής του πετρελαίου. Στον αντίποδα, παρά την αύξηση από 1/1/2017 του αναλογικού συντελεστή στον ΕΦΚ τσιγάρων και του ΕΦΚ στον λεπτοκομμένο καπνό καταγράφηκε

σημαντική μείωση στα έσοδα **ΕΦΚ καπνού κλπ** σε ετήσια βάση κατά 9,8%, αλλά και υστέρηση κατά 2% έναντι του στόχου. Οι μειωμένες εισπράξεις ΕΦΚ καπνού, το 2017 οφείλονται εν μέρει στην αποθεματοποίηση που έλαβε χώρα το 2016, ενόψει της επικείμενης αύξησης των τιμών των καπνικών προϊόντων. Αντίθετα, άνοδο κατά 25,7% έναντι του 2016 κατέγραψαν τα έσοδα ΕΦΚ μύρας λόγω της αύξησης από 1/6/2016 του ΕΦΚ μύρας από 2,60 σε 5 ευρώ ανά εκατόλιτρο και την επέκταση της εφαρμογής αυτού του αυξημένου συντελεστή ΕΦΚ σε ετήσια βάση (έναντι επτάμηνης εφαρμογής το 2016).

Οι εισπράξεις για **τέλη κυκλοφορίας** οχημάτων ανήλθαν σε 1.151 εκατ. ευρώ, δηλαδή 3,3% επιπλέον από το 2016⁴. Αύξηση κατά 41% κατέγραψαν επίσης τα τέλη ταξινόμησης λόγω και της αύξησης κατά 20,8% των αυτοκινήτων (καινούριων και μεταχειρισμένων εξωτερικού) που κυκλοφόρησαν για πρώτη φορά⁵. Τέλος, στην αύξηση των εισπράξεων από φόρους κατανάλωσης συνέβαλαν επίσης οι φόροι που επιβλήθηκαν για πρώτη φορά το 2017⁶. Την υψηλότερη συνεισφορά μεταξύ αυτών των νέων φόρων είχε ο φόρος στον καφέ που απέδωσε έσοδα ύψους περίπου 90 εκατ. ευρώ.

Το 2017, τα **μη φορολογικά έσοδα** κινήθηκαν ανοδικά έναντι του 2016 αλλά πτωτικά έναντι του ετήσιου στόχου. Πρωταρχικό ρόλο στην αύξηση των μη φορολογικών εσόδων είχε η ολοκλήρωση της αποκρατικοποίησης των 14 περιφερειακών αεροδρομίων που απέδωσε ποσό 1.234 εκατ. ευρώ στο ελληνικό Δημόσιο.

1.1.3. Δαπάνες

Το δωδεκάμηνο του 2017, οι **δαπάνες του ΤΠ** ανήλθαν σε 49.740 εκατ. ευρώ και παρουσίασαν μείωση (κατά 775 εκατ. ευρώ) έναντι του ετήσιου στόχου και ακόμη μεγαλύτερη μείωση (κατά 964 εκατ. ευρώ) έναντι του 2016 (Πίνακας 3). Η μείωση των δαπανών του ΤΠ είναι απόρροια αποκλειστικά της μείωσης των πρωτογενών δαπανών, αφού οι δαπάνες για τόκους αυξήθηκαν τόσο έναντι του 2016 όσο και έναντι του στόχου. Στη μείωση των πρωτογενών δαπανών έναντι του 2016 συνέβαλε καθοριστικά η μείωση σε ετήσια βάση των δαπανών για καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς εντός ΓΚ και για δαπάνες ανάληψης χρέους φορέων ΓΚ. Η αρνητική απόκλιση των πραγματοποιηθεισών δαπανών έναντι του στόχου πηγάζει από την διαμόρφωση των λειτουργικών δαπανών -και ειδικότερα των καταναλωτικών- σε επίπεδο αρκετά χαμηλότερο από το εκτιμώμενο στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2018. Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες, οι δαπάνες για **αποδοχές και συντάξεις** εμφανίστηκαν σημαντικά μειωμένες έναντι του 2016 και ελαφρώς μειωμένες έναντι του στόχου. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκαν στα 12.143 εκατ. ευρώ και αποτελούσαν περίπου τα 2/3 των αντίστοιχων περυσινών δαπανών. Πάντως η μεγάλη μείωσή τους, συγκριτικά με το 2016, προέρχεται από τη μείωση των δαπανών για συντάξεις (κατά 6.195 εκατ. ευρώ) και οφείλεται στο γεγονός ότι από 1/1/2017 ο ΕΦΚΑ ανέλαβε και

⁴ Σημειώνεται ότι το έτος 2017, όπως και το έτος 2016 βάσει των Ν. 4467/2017 και 4387/2016 δόθηκε η δυνατότητα άρσης της ακινησίας αυτοκινήτων και μοτοσικλετών ιδιωτικής χρήσης, με προϋπόθεση τη μερική καταβολή των τελών κυκλοφορίας από τους ιδιοκτήτες τους βάσει των μηνών χρήσης.

⁵ Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ, 10/1/2018.

⁶ Μεταξύ άλλων, ο φόρος κατανάλωσης στον καφέ, ο φόρος κατανάλωσης στο ηλεκτρονικό τσιγάρο, το τέλος συνδρομητών σταθερής τηλεφωνίας, καθώς και το θεσμοθετημένο από 1/6/2016 τέλος συνδρομητικής τηλεόρασης που απέδωσε σε ετήσια βάση το 2017.

την καταβολή των συντάξεων των ασφαλισμένων στο Δημόσιο. Συνεπώς, σε όρους ΓΚ η μεταβολή αυτή είναι ουδέτερη. Το κόστος μισθοδοσίας των δημοσίων υπαλλήλων αυξήθηκε το 2017 έναντι του 2016, κυρίως λόγω της καταβολής για πρώτη φορά από το κράτος εργοδοτικής εισφοράς υπέρ του ΕΦΚΑ, ύψους 292 εκατ. ευρώ καθώς επίσης λόγω της μικρής αύξησης των μισθών που κόστισε περί τα 60 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 3: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2017⁽¹⁾ (σε εκατ. ευρώ)

(εκατ. ευρώ/ τροποποιημένη ταμειακή βάση)	Ιανουάριος - Δεκέμβριος				% Μεταβολής & Απόκλιση στόχων/πραγματοποιήσεων		
	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις				
	2016	2017	Πρ/Υπ 2018	ΜΠΔΣ	2017/16	2017/Πρ/Υπ	2017/ΜΠΔΣ
I. Δαπάνες ΚΠ (II+III)	56.992	55.690	57.265	56.594	-2,3%	-2,7%	-1,6%
II. Δαπάνες ΤΠ	50.704	49.740	50.515	49.844	-1,9%	-1,5%	-0,2%
1. Πρωτογενείς Δαπάνες	45.116	43.532	44.514	44.194	-3,5%	-2,2%	-1,5%
Αποδοχές & Συντάξεις	18.065	12.143	12.217	12.366	-32,8%	-0,6%	-1,8%
εκ των οποίων: Μισθοί ⁽²⁾	10.952	11.012	11.065	11.193	0,5%	-0,5%	-1,6%
εκ των οποίων: Συντάξεις	6.315	120	121	124	-98,1%	-1,0%	-3,4%
Ασφάλιση, Περίθαλψη και Κοινωνική Προστασία	15.630	21.331	21.397	20.268	36,5%	-0,3%	5,2%
εκ των οποίων: Επιχορηγήσεις Ασφαλιστικών Ταμείων	12.289	16.418	16.572	16.372	33,6%	-0,9%	0,3%
Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες	5.309	5.388	5.813	5.704	1,5%	-7,3%	-5,5%
εκ των οποίων: Καταναλωτικές Δαπάνες και Δαπάνες υπό Κατανομή	1.572	1.525	1.990	1.992	-3,0%	-23,3%	-23,4%
Αποδιδόμενοι Πόροι	3.248	3.049	3.108	3.119	-6,1%	-1,9%	-2,2%
Αποθεματικό	0	0	346	1.000			
Εξοπλιστικά Προγράμματα	584	472	475	475	-19,1%	-0,4%	-0,4%
Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εκτός ΓΚ	32	30	35	140	-4,8%	-13,0%	-78,3%
Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εντός ΓΚ	1.619	856	855	855	-47,1%	0,1%	0,1%
Δαπάνες αναλήψης χρέους φορέων ΓΚ	553	192	193	193	-65,2%	-0,4%	-0,4%
Λοιπές Δαπάνες	76	69	75	75	-8,8%	-7,6%	-7,6%
2. Τόκοι	5.588	6.208	6.000	5.650	11,1%	3,5%	9,9%
III. Δαπάνες ΠΔΕ	6.288	5.950	6.750	6.750	-5,4%	-11,9%	-11,9%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2017

1. Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση.

2. Στους μισθούς περιλαμβάνονται και οι μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

Η μείωση των δαπανών του ΚΠ για αποδοχές και συντάξεις αντισταθμίστηκε εν μέρει από την αύξηση των δαπανών για Ασφάλιση, Περίθαλψη και Κοινωνική Προστασία, κατά 5.701 εκατ. ευρώ. Η εν λόγω αύξηση τροφοδοτήθηκε από: α) την αυξημένη χρηματοδότηση προς τον ΕΦΚΑ, η οποία όμως έχει δημοσιονομικά ουδέτερο χαρακτήρα σε όρους ΓΚ και προκλήθηκε, όπως προαναφέρθηκε, και λόγω της

καταβολής των συντάξεων των ασφαλισμένων του Δημοσίου από τον ΕΦΚΑ, β) τις εφάπαξ δαπάνες σε τομείς αυξημένης κοινωνικής ανταποδοτικότητας και γ) την υλοποίηση του Προγράμματος «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης»⁷.

Οι λειτουργικές δαπάνες του ΚΠ, αυτές το 2017 κατέγραψαν μια ελαφριά αύξηση έναντι του 2016, κατά 79 εκατ. ευρώ ή 1,5%, αλλά σημαντική υστέρηση έναντι του ετήσιου στόχου κατά 425 εκατ. ευρώ ή 7,3%. Η υψηλή αρνητική απόκλιση από το στόχο αντικατοπτρίζει κατά κύριο λόγο τις μειωμένες έναντι του στόχου καταναλωτικές δαπάνες⁸. Η απόκλιση αυτή οφείλεται κατά βάση σε λόγους λογιστικής απεικόνισης, αφού ολόκληρη η δαπάνη Παροχής Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας ύψους 476 εκατ. ευρώ εν τέλει συμπεριλήφθηκε στις δαπάνες Κοινωνικής Προστασίας, ενώ σε ό,τι αφορά στον στόχο, μέρος της εν λόγω δαπάνης είχε συμπεριληφθεί στις καταναλωτικές δαπάνες.

1.1.4. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το 2017 αποτέλεσε μια ακόμα χρονιά κατά την οποία οι δαπάνες του ΠΔΕ παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο σε σχέση με την περίοδο πριν από την οικονομική κρίση. Διαμορφώθηκαν σε 5.950 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 338 εκατ. σε σχέση με το 2016 (-5,4%) και κατά 800 εκατ. (-11,9%) σε σχέση με το στόχο⁹ (Πίνακας 4). Η προαναφερθείσα υστέρηση προήλθε αποκλειστικά από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ το οποίο εμφάνισε μείωση δαπανών κατά 831 εκατ. σε σχέση με το 2016 (-15,2%) και κατά 1.127 εκατ. έναντι του στόχου (-19,6%). Αντιθέτως, οι δαπάνες του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά 494 εκατ. σε σχέση με το 2016 (+59,3%) και κατά 327 εκατ. έναντι του στόχου (+32,7%).

Από την άλλη πλευρά, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε 2.449 εκατ. και υστέρησαν σημαντικά κατά 1.729 εκατ. σε σχέση με το 2016 (-41,4%) και κατά 1.706 εκατ. έναντι του στόχου (-41,1%). Η μείωση αυτή προήλθε αποκλειστικά από τις μειωμένες εισροές από την ΕΕ οι οποίες εμφάνισαν υστέρηση κατά 1.898 εκατ. σε σχέση με το 2016 (-49,1%) και κατά 2.011 εκατ. έναντι του στόχου (-50,6%). Αντιθέτως, τα ίδια έσοδα αυξήθηκαν κατά 168 εκατ. σε σχέση με το 2016 (+53,1%) και κατά 306 εκατ. έναντι του στόχου (+169,7%).

⁷ Ειδικότερα, οι εφάπαξ δαπάνες αφορούν στη διανομή κοινωνικού μερίσματος σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (ύψους 775 εκατ. ευρώ), στη δαπάνη επιστροφής κρατήσεων υγειονομικής περίθαλψης σε συνταξιούχους (ύψους 315 εκατ. ευρώ) και στην παροχή Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας, στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας (ύψους 476 εκατ. ευρώ). Η πραγματοποίηση των εν λόγω δαπανών αποφασίστηκε ενόψει της επιβεβαίωσης της υπέρβασης του στόχου της ΣΧΔ για πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 1,75% του ΑΕΠ, τα τέλη Νοεμβρίου του 2017. Αποσκοπούσε κυρίως στην άμβλυνση των δυσμενών συνεπειών της οικονομικής κρίσης για τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα και στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

⁸ Η υποκατηγορία «καταναλωτικές δαπάνες» μεταξύ άλλων περιλαμβάνει δαπάνες για προμήθειες και παροχή υπηρεσιών, μετακινήσεις προσωπικού, καθώς και δαπάνες που χρηματοδοτούνται από το αποθεματικό, όπως οι δαπάνες σε εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κλπ.

⁹ Όπως αυτός είχε αποτυπωθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2017.

Πίνακας 4: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΠΔΕ 2017⁽¹⁾ (εκατ. ευρώ)

	Πραγματοποιήσεις		Στόχος	Μεταβολή/Απόκλιση		% Μεταβολής & Απόκλιση στόχων/πραγματοποιήσεων	
	2016	2017		2017/16	2017/17Σ	2017/16	2017/17Σ
I. Έσοδα ΠΔΕ	4.178	2.449	4.155	-1.729	-1.706	-41,4%	-41,1%
Εισροές από την ΕΕ	3.861	1.964	3.975	-1.898	-2.011	-49,1%	-50,6%
Ίδια έσοδα	317	486	180	168	306	53,1%	169,7%
II. Δαπάνες ΠΔΕ	6.288	5.950	6.750	-338	-800	-5,4%	-11,9%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	833	1.327	1.000	494	327	59,3%	32,7%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	5.454	4.623	5.750	-831	-1.127	-15,2%	-19,6%
III. Αποτέλεσμα ΠΔΕ	-2.109	-3.501	-2.595	-1.392	-906	66,0%	34,9%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2017 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2017.

1. Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση

2. Σύμφωνα με τη στήλη Πρόβλεψη 2017 του Πίνακα 3.2 της Εισηγητικής Έκθεσης Προϋπολογισμού 2017 (Νοέμβριος 2016).

1.2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενική Κυβέρνησης (ΓΚ) 2017

1.2.1. Αποτελέσματα ΓΚ 2017

Κατά τη διάρκεια του 2017 κατεγράφησαν ισχυρές δημοσιονομικές επιδόσεις. Σε αυτό συνέβαλαν κυρίως η εφαρμογή φορολογικών παρεμβάσεων εντός του 2017¹⁰, η διεύρυνση των ηλεκτρονικών συναλλαγών¹¹, ο περιορισμός της αβεβαιότητας που υπήρχε στην ελληνική οικονομία σε σχέση με τα προηγούμενα έτη¹² και συνέβαλε στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και, τέλος, η τόνωση της απασχόλησης¹³. Σε εθνολογιστική βάση, η ΓΚ, το 2017, για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, κατέγραψε πλεονασματικό ισοζύγιο (κατά ESA 2010) το οποίο ανήλθε σε 1.454 εκατ. ευρώ ή 0,8% του ΑΕΠ, έναντι 1.094 εκατ. ευρώ ή 0,6% του ΑΕΠ, το 2016. Το αντίστοιχο πρωτογενές πλεόνασμα (κατά ESA 2010) διαμορφώθηκε σε 4% του ΑΕΠ, συγκριτικά με 3,9% το 2016. Επιπλέον, επαναλήφθηκε το 2017 η μεγάλη υπέρβαση του στόχου σε όρους Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (ΣΧΔ), με το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ, να φθάνει στο 4,2% του ΑΕΠ, έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 1,75% του ΑΕΠ. Τα βελτιωμένα δημοσιονομικά αποτελέσματα περιλαμβάνουν τη μείωση των ανεξόφλητων οφειλών της ΓΚ και

¹⁰ Βλ. Εαρινή Έκθεση Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου 2017, σελ. 40.

¹¹ Για το 2017 το Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης εκτιμά ότι οι συναλλαγές με τη χρήση καρτών θα προσεγγίσουν τα 550 εκατ. ευρώ (Υπ.Αν. Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, Νοε-Δεκ 2017, σ.5), σχεδόν διπλάσια δηλαδή από το 2016 (ECB Payments Statistics, September 2017, σ.392). Στο ίδιο μήκος κύματος η Mastercard ανακοίνωσε ότι το 2017 υπήρξε αύξηση του όγκου συναλλαγών με κάρτα κατά 45% σε σύγκριση με το 2016 (ετήσιο Innovation Forum Athens 2018 με θέμα «Empowering you to the Digital Economy».

¹² Η ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του προγράμματος στήριξης τον Ιούνιο του 2017 και η ταχεία πρόοδος που συντελέστηκε κατά τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της τρίτης αξιολόγησης υπήρξαν καταλυτικές ως προς την αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης και τον σημαντικό περιορισμό της οικονομικής αβεβαιότητας.

¹³ Βλ. Κεφάλαιο II «Μακροοικονομικές Εξελίξεις & Προοπτικές 2017-2018».

ειδικότερα των ΟΚΑ, καθώς επίσης τη μείωση του αποθέματος των εκκρεμών επιστροφών φόρων.

Σε ταμειακή βάση, το δωδεκάμηνο του 2017, το αποτέλεσμα της ΓΚ διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 286 εκατ. ευρώ ή 0,16% του ΑΕΠ, από έλλειμμα ύψους 395 εκατ. ευρώ ή 0,23% του ΑΕΠ, το αντίστοιχο διάστημα του 2016¹⁴. Το βελτιωμένο ταμειακό αποτέλεσμα της ΓΚ, έναντι της περυσινής χρονιάς υποστηρίχθηκε αποκλειστικά από τον περιορισμό των δαπανών της ΓΚ, αφού τα έσοδα της ΓΚ κατέγραψαν πτώση σε ετήσια βάση. Ειδικότερα, σε σχέση με το 2016, σημειώθηκε μείωση των δαπανών της ΓΚ κατά 1.156 εκατ. ευρώ ή 1,4%, έναντι καταγραφείσας μείωσης των εσόδων κατά 475 εκατ. ευρώ ή 0,59%. Σε επίπεδο πρωτογενούς πλεονάσματος, το 2017, το ταμειακό αποτέλεσμα της ΓΚ ανήλθε στο 3,3% του ΑΕΠ, έναντι πρωτογενούς πλεονάσματος 2,8% του ΑΕΠ το 2016.

Ένθετο: Η μεθοδολογία για τα πρωτογενή πλεονάσματα.

Πίνακας 5: Πρωτογενή Πλεονάσματα 2017

Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	% του ΑΕΠ
Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ σε ταμειακή βάση ¹	1,1%
Πρωτογενές Πλεόνασμα ΓΚ σε ταμειακή βάση ¹	3,3%
Πρωτογενές Πλεόνασμα ΓΚ σε εθνολογιστική βάση (κατά ESA 2010) ²	4,0%
Πρωτογενές Πλεόνασμα ΓΚ σύμφωνα με τη ΣΧΔ ³	4,2%

Πηγή: ΥΠΟΙΚ και ΕΛΣΤΑΤ.

1. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ταμειακής βάσης, τα έσοδα καταγράφονται τη χρονική στιγμή που πραγματοποιείται η είσπραξη και αντίστοιχα οι δαπάνες τη χρονική στιγμή που πραγματοποιείται η πληρωμή.

2. Για τον υπολογισμό του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 2010), οι δαπάνες καταγράφονται τη χρονική στιγμή που γεννιέται η υποχρέωση πληρωμής και όχι όταν πραγματοποιείται η πληρωμή. Επομένως, παράγοντες, όπως το απόθεμα των απλήρωτων οφειλών της ΓΚ και των εκκρεμών επιστροφών φόρων, οι δεδουλευμένοι τόκοι, οι φυσικές παραλαβές των εξοπλιστικών προγραμμάτων του ΥΠΕΘΑ, παρόλο που δεν έχουν επίδραση στο ταμειακό αποτέλεσμα του ΚΠ και της ΓΚ, λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνολογιστική βάση (κατά ESA 2010). Ως αποτέλεσμα η μετάβαση από το ταμειακό αποτέλεσμα στο εθνολογιστικό απαιτεί την πραγματοποίηση μιας σειράς εθνολογιστικών προσαρμογών. Αντίστοιχα, γίνονται ορισμένες εθνολογιστικές προσαρμογές και στο σκέλος των εσόδων για τα έσοδα αποκρτικοποιήσεων, για τον ΕΝΦΙΑ, για τις προκαταβολές από την ΕΕ κ.α.

¹⁴ Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017, ΓΛΚ.

Επομένως, λόγω των προαναφερόμενων αναγκαίων εθνικολογιστικών προσαρμογών, το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση διαφέρει από το ταμειακό. Σε αυτό το πλαίσιο, η μεγάλη μείωση του αποθέματος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ ή/και των εκκρεμών επιστροφών φόρων σε σχέση με το προηγούμενο έτος οδηγεί σε βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση. Αντίθετα, παραδείγματος χάρη, η διαμόρφωση των δεδουλευμένων τόκων σε υψηλότερο επίπεδο από τους ταμειακούς έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση του αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση.

3. Για τον υπολογισμό του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ σύμφωνα με τη ΣΧΔ, γίνονται ορισμένες επιπλέον προσαρμογές τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών. Ειδικότερα, στο πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ σύμφωνα με τη ΣΧΔ δεν λαμβάνονται υπόψη τα έσοδα από ANFA και SMPs, η επίπτωση του προγράμματος στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το σύνολο σχεδόν των εσόδων αποκρατικοποιήσεων και οι μη αντικριζόμενες δαπάνες για μεταναστευτικές ροές.

Αναλυτικότερα, η μείωση των δαπανών της ΓΚ αντανakλά κυρίως: α) τη μείωση των δαπανών για αγορές μη χρηματοοικονομικών παγίων η οποία σχετίζεται με τη **μείωση των δαπανών για το ΠΔΕ**, και β) τη μείωση των δαπανών για κοινωνικές παροχές και ειδικότερα για συντάξεις. Στο σκέλος των εσόδων της ΓΚ, η μείωση πηγάζει πρωτίστως από μείωση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων η οποία με τη σειρά της οφείλεται στη μείωση των εισροών από την ΕΕ για την συγχρηματοδότηση των έργων του ΠΔΕ και τη μείωση των απολήψεων από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ. Επιπρόσθετα, μείωση καταγράφηκε στα φορολογικά έσοδα (μετά επιστροφών). Αντίθετα, αυξημένες έναντι του 2016 ήταν οι εισπράξεις από πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών παγίων και από ασφαλιστικές εισφορές.

Η αύξηση των **εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές** συνεπικουρήθηκε από την αύξηση της απασχόλησης και από την εντατικοποίηση των προσπάθειών καταπολέμησης της εισφοροδιαφυγής. Επισημαίνεται ακόμη ότι από 1/1/2017 τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος που είχε θεσμοθετηθεί ήδη από το Μάιο του 2016¹⁵. Η εν λόγω ασφαλιστική μεταρρύθμιση προβλέπει, μεταξύ άλλων, τη σταδιακή αύξηση από 1/1/2017 των εισφορών για τους αγρότες, καθώς και των εργοδοτικών εισφορών που καταβάλλονται από το Δημόσιο στον ΕΦΚΑ για τους δημόσιους υπαλλήλους¹⁶. Πάντως η περαιτέρω αύξηση των εσόδων των ΟΚΑ απαιτεί την σημαντική βελτίωση της απασχόλησης χωρίς την οποία η αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές δεν δύναται να καταστεί διατηρήσιμη.

¹⁵ Ν. 4387/16.

¹⁶ Το 2018, θετικά στα έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές θα επιδράσει η αλλαγή της βάσης υπολογισμού των εισφορών στους ελεύθερους επαγγελματίες με τη συμπερίληψη των καταβλητέων εισφορών στο φορολογητέο εισόδημά τους. Στο ΜΠΔΣ 2018-2021, η εν λόγω παρέμβαση προβλέπεται να αποδώσει 59 εκατ. ευρώ το 2018 και ακόμη υψηλότερα ποσά τα επόμενα έτη.

Πίνακας 6: Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2017 (εκατ. ευρώ)

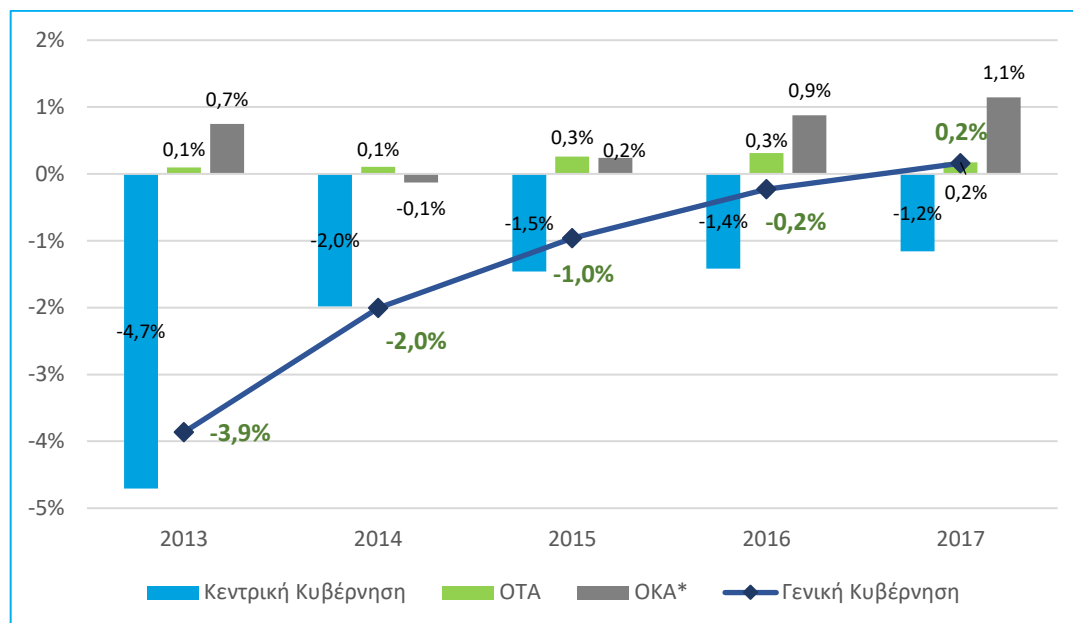
	Ιανουάριος-Δεκέμβριος			% Μεταβολής	
	2015	2016	2017	16/15	17/16
A. Έσοδα	75.170	80.167	79.692	6,65%	-0,59%
1. Φόροι	43.779	48.495	47.740	10,77%	-1,56%
A. Άμεσοι	17.837	18.720	17.962	4,95%	-4,05%
<i>Εκ των οποίων: Φ.Ε. Φυσικών Προσώπων</i>	8.293	8.490	8.639	2,38%	1,75%
<i>Εκ των οποίων: Φ.Ε. Νομικών Προσώπων</i>	2.975	3.485	2.691	17,14%	-22,77%
B. Έμμεσοι	25.942	29.774	29.778	14,77%	0,01%
<i>Εκ των οποίων: Φ.Π.Α.</i>	12.910	14.367	14.624	11,29%	1,79%
2. Ασφαλιστικές Εισφορές	19.269	19.795	20.716	2,73%	4,65%
3. Μεταβιβάσεις	7.509	7.332	5.508	-2,36%	-24,88%
4. Πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών παγίων	328	126	1.309	-61,63%	938,89%
5. Λοιπά Έσοδα	4.284	4.419	4.419	3,15%	0,00%
B. Δαπάνες	76.867	80.562	79.406	4,81%	-1,43%
1. Αμοιβές Προσωπικού	15.640	15.723	16.215	0,53%	3,13%
<i>Εκ των οποίων: Μισθοί & Ημερομίσθια</i>	12.836	12.943	13.086	0,83%	1,11%
2. Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	6.565	7.441	7.241	13,34%	-2,69%
3. Τόκοι καταβληθέντες	5.690	5.260	5.647	-7,56%	7,36%
4. Επιδοτήσεις	500	1.596	1.828	219,31%	14,54%
5. Μεταβιβάσεις	3.283	4.337	4.396	32,10%	1,36%
6. Κοινωνικές παροχές	38.569	40.097	39.244	3,96%	-2,13%
<i>Εκ των οποίων: Συντάξεις</i>	31.485	31.233	30.203	-0,80%	-3,30%
7. Αγορές μη χρημ/κών παγίων	6.603	6.087	4.808	-7,81%	-21,01%
8. Λοιπές δαπάνες	18	21	27	17,37%	28,57%
Ισοζύγιο (έλλειμμα (-) ή πλεόνασμα (+))	-1.697	-395	286		
Ισοζύγιο (έλλειμμα (-) ή πλεόνασμα(+))ως % του Α.Ε.Π.	-0,96%	-0,23%	0,16%		
Πρωτογενές Αποτέλεσμα	3.993	4.865	5.933		
Πρωτογενές Αποτέλεσμα (πλεόνασμα (+)ως % του Α.Ε.Π.)	2,26%	2,79%	3,32%		
A.Ε.Π.	176.312	174.199	178.579		

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017, ΓΑΚ
Σημ. ταμειακή βάση.

1.2.2. Υποτομείς ΓΚ & μεταβιβάσεις ΚΠ

Σε επίπεδο υποτομέων ΓΚ, πλεόνασμα (σε ταμειακή βάση) κατέγραψαν οι ΟΚΑ (συμπεριλαμβανομένων των Νοσοκομείων) και οι ΟΤΑ, ενώ η Κεντρική Κυβέρνηση (ΚΚ) παρουσίασε έλλειμμα ύψους -1,2% του ΑΕΠ. Εντούτοις, το ισοζύγιο της ΓΚ διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα, καθώς το άθροισμα του υψηλότερου πλεονάσματος των ΟΚΑ (2.045 εκατ. ευρώ) και του πλεονάσματος των ΟΤΑ (306 εκατ. ευρώ) υπεραντιστάθμισε το έλλειμμα της ΚΚ (Διάγραμμα 2) . Το δε έλλειμμα της ΚΚ προήλθε αποκλειστικά από το έλλειμμα του ΚΠ, αφού οι λοιπές συνιστώσες της ΚΚ (ΝΠ και Επαναταξινομημένες ΔΕΚΟ) παρουσίασαν σημαντικά πλεονάσματα. Ωστόσο, όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 2, διαχρονικά η ΚΚ έχει σημειώσει την υψηλότερη βελτίωση στο ισοζύγιό της από όλους τους υποτομείς της ΓΚ, με το έλλειμμά της να έχει μειωθεί συγκριτικά με το 2013 κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 2: Ισοζύγιο ΓΚ και υποτομέων της ως % του ΑΕΠ (2013-2017)

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017 (Βάση Δεδομένων του ΓΛΚ) και ΕΛΣΤΑΤ.

*Στους ΟΚΑ συμπεριλαμβάνονται και τα Νοσοκομεία

Το 2017, οι συνολικές μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους φορείς της ΓΚ κατέγραψαν αύξηση κατά 3.158 εκατ. ευρώ ή 11% έναντι της περυσινής χρονιάς και ανήλθαν σε 31.114 εκατ. ευρώ (Πίνακας 7). Η προαναφερόμενη άνοδος οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των επιχορηγήσεων προς τα Ασφαλιστικά Ταμεία (κατά 4.123 εκατ. ευρώ) και ειδικότερα τον ΕΦΚΑ, στον οποίο από 1/1/2017 εντάχθηκαν οι μέχρι πρότινος υφιστάμενοι φορείς κυρίας ασφάλισης, ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΕΤΑΑ, ΟΑΕΕ κ.ά. Στη διαμόρφωση των επιχορηγήσεων του ΚΠ προς τα Ασφαλιστικά Ταμεία σε υψηλότερο επίπεδο από το περυσινό συνέβαλε σημαντικά η καταβολή ειδικής επιχορήγησης προς τον ΕΦΚΑ για συντάξεις ασφαλισμένων Δημοσίου, αφού, όπως προαναφέρθηκε, οι συντάξεις των ασφαλισμένων στο Δημόσιο από 1/1/2017 και εφεξής δεν επιβαρύνουν τον ΚΠ, αλλά το νεοσύστατο ΕΦΚΑ. Η σημειωθείσα, σε ετήσια βάση, αύξηση των μεταβιβάσεων του ΚΠ είναι δημοσιονομικά ουδέτερη. Στον αντίποδα, μειωμένες κατά 977 εκατ. ευρώ, έναντι του 2016 ήταν οι μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τα Νοσοκομεία. Δοθέντος ότι μειώθηκε η ειδική χρηματοδότηση για αποπληρωμή ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των Νοσοκομείων, σε 43 εκατ. ευρώ το 2017 από 1.148 το 2016.

Οι μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους φορείς της ΚΚ (πλην ΚΠ) αυξήθηκαν κατά 126 εκατ. ευρώ ή 2%, από το 2016 στο 2017, κυρίως λόγω της αύξησης των επιχορηγήσεων προς τους συγκοινωνιακούς φορείς¹⁷. Παρέμειναν, όμως, σταθερές ως ποσοστό του ΑΕΠ (3,54% του ΑΕΠ) (Διάγραμμα 2) και εκπροσωπούσαν οριακά χαμηλότερο, συγκριτικά με το 2016, ποσοστό των συνολικών τους εσόδων (51,4% το 2017, έναντι 52,5% το 2016).

¹⁷ Η αύξηση σε ετήσια βάση των επιχορηγήσεων προς τους συγκοινωνιακούς φορείς ανήλθε σε 77 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 50 εκατ. ευρώ αφορούσαν επιχορήγηση προς την ΤΡΑΙΝΟΣΕ η οποία το 2016 δεν είχε εισπράξει επιχορήγηση από τον ΚΠ. Σημειώνεται ότι στις 14 Σεπτεμβρίου 2017 πραγματοποιήθηκε η πώληση του 100% των μετοχών της ΤΡΑΙΝΟΣΕ με αντίτιμο 45 εκατ. ευρώ.

Παρά την ονομαστική τους αύξηση, η ελαφρώς μειούμενη συνεισφορά των μεταβιβάσεων του ΚΠ στα συνολικά έσοδα των φορέων της Κεντρικής Κυβέρνησης, οφείλεται στην αύξηση των συνολικών τους εσόδων που τροφοδοτήθηκε επίσης από την αύξηση των ίδιων εσόδων τους, εκτός από τις αυξημένες μεταβιβάσεις. Πρωταρχικό ρόλο στην αύξηση των ίδιων εσόδων είχαν οι εισπραττόμενοι έμμεσοι φόροι από τους φορείς της ΚΚ και οι αυξημένες πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών. Η αύξηση των εσόδων από έμμεσους φόρους προήλθε κυρίως από το Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ), λόγω της αύξησης των χρεώσεων¹⁸.

Οι μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους ΟΤΑ, το 2017 μειώθηκαν έναντι του 2016 κατά 113 εκατ. ευρώ ή 2,8%. Η μείωση αφορά αποκλειστικά σε μείωση των τρεχουσών μεταβιβάσεων, ενώ οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις προς του ΟΤΑ αυξήθηκαν σε ετήσια βάση. Η μείωση των τρεχουσών μεταβιβάσεων προς τους ΟΤΑ οφείλεται στη λήξη του Προγράμματος Ρύθμισης Οφειλών του ελληνικού Δημοσίου προς τους Δήμους, η τελευταία δόση του οποίου (ύψους 214 εκατ. ευρώ) δόθηκε τον Ιανουάριο του 2016. Η αύξηση των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων προήλθε από αυξημένη χρηματοδότηση για το ΠΔΕ¹⁹. Θετικά αποτιμάται το γεγονός ότι από το 2014 και έπειτα οι μεταβιβάσεις του ΤΠ προς τους ΟΤΑ (Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι, ΚΑΠ και ειδική επιχορήγηση προς Δήμους και Περιφέρειες) ήδη κυμαίνονται σε επίπεδο χαμηλότερο από το νέο επιτρεπτό ανώτατο όριο.

Πίνακας 7: Συνολικές Μεταβιβάσεις ΚΠ προς τους φορείς της ΓΚ (εκατ. ευρώ).

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος				
	2013	2014	2015	2016	2017
Συνολικές Μεταβιβάσεις ΚΠ προς φορείς ΓΚ	31.159	24.659	24.116	27.955	31.114
Κεντρική Κυβέρνηση	5.066	3.865	4.957	6.167	6.292
ΟΤΑ	4.919	4.252	4.131	4.023	3.910
ΟΚΑ	21.173	16.541	15.028	17.766	20.911
εκ των οποίων σε Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης	15.962	12.721	11.855	13.561	17.684
εκ των οποίων σε Νοσοκομεία	5.211	3.820	3.174	4.205	3.228

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017 (Βάση Δεδομένων του ΓΑΚ).

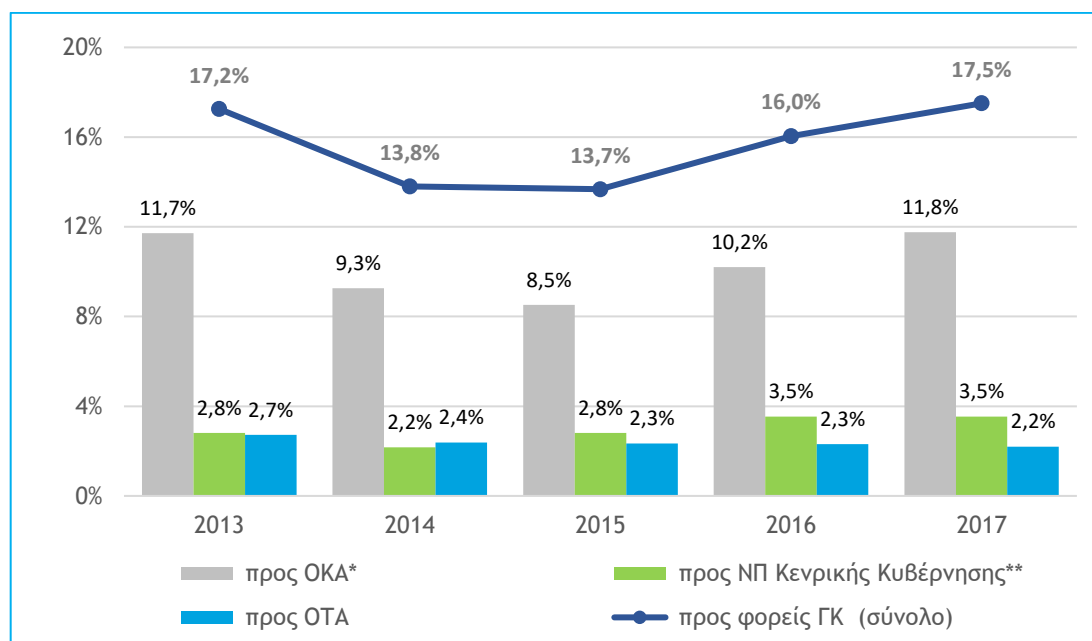
Οι μεταβιβάσεις του ΚΠ προς φορείς της ΓΚ έφθασαν τα έτη 2017 όπως και το έτος 2013²⁰ σε επίπεδα άνω του 17% του ΑΕΠ. Τα δύο τρίτα σχεδόν αυτών των μεταβιβάσεων απορροφήθηκαν από τους ΟΚΑ. Κατά την ενδιάμεση τριετία 2014-2016 το μερίδιο αυτών των μεταβιβάσεων ως προς το ΑΕΠ σημείωσε αρχικά μεγάλη κάμψη και ανέκαμψε εν μέρει το 2016 οπότε οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς τους ΟΚΑ για το συγκεκριμένο σκοπό έφθασαν τα 2.245 εκατ. ευρώ.

¹⁸ Τα έσοδα από το ΕΤΜΕΑΡ διοχετεύονται στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, ενώ οι αυξημένες χρεώσεις που επιβλήθηκαν από 1/1/2017 αποσκοπούσαν στην εξάλειψη, μέχρι το τέλος του έτους, του λογιστικού χρέους του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ και της Συμπαγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ).

¹⁹ Σημειώνεται ότι με το άρθρο 80Α του ΜΠΔΣ 2018-2021 τέθηκε από 1/1/2018 νέο ανώτατο όριο στις μεταβιβάσεις του ΤΠ προς τους ΟΤΑ. Συγκεκριμένα, ορίστηκε ότι εν λόγω μεταβιβάσεις δεν μπορούν να υπερβαίνουν κατ' έτος τα 3.400 εκατ. ευρώ, έναντι 5.200 εκατ. ευρώ που ίσχυε προγενέστερα.

²⁰ Το υψηλό αυτό ποσοστό για το 2013 οφείλεται στα προγράμματα αποπληρωμής των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των ΟΚΑ και των ΟΤΑ.

Διάγραμμα 3: Μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους φορείς της ΓΚ ως % του ΑΕΠ (2013-2017)

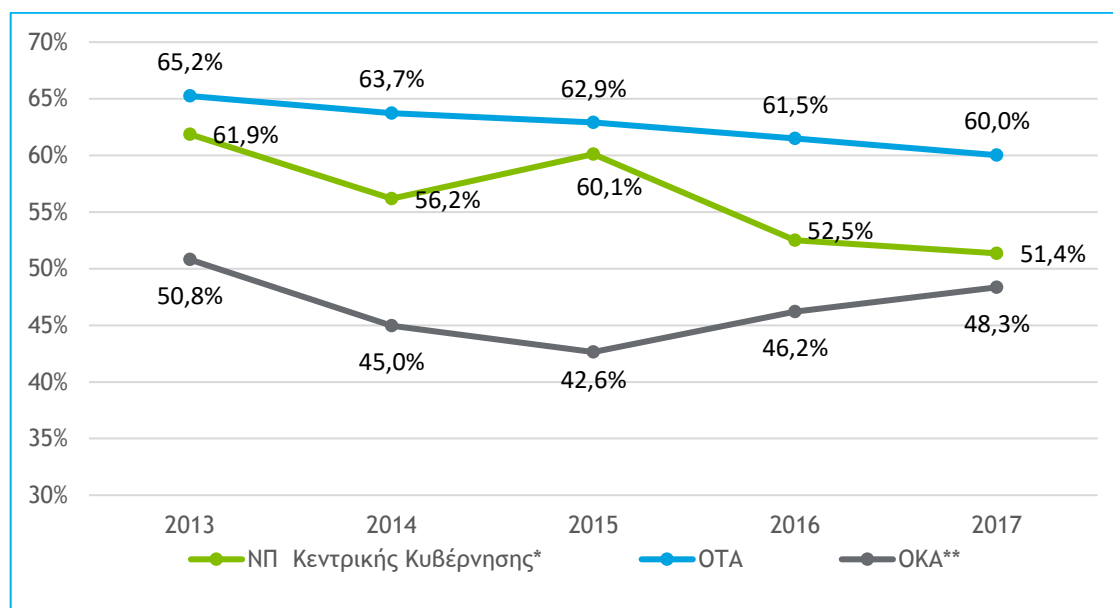
Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017 (Βάση Δεδομένων του ΓΛΚ) και ΕΛΣΤΑΤ

*Στους ΟΚΑ συμπεριλαμβάνονται και τα Νοσοκομεία.

**Συμπεριλαμβάνονται και οι Επαναταξινομημένες ΔΕΚΟ.

Στο Διάγραμμα 4 φαίνεται ότι οι ΟΚΑ έχουν υψηλότερο βαθμό αυτοχρηματοδότησης των δαπανών τους από τους λοιπούς υποτομείς της ΓΚ, αφού την πενταετία αναφοράς η συνεισφορά των μεταβιβάσεων του ΚΠ στα συνολικά έσοδα των ΟΚΑ κυμάνθηκε μεταξύ 43%-51%. Το χαμηλότερο βαθμό αυτοχρηματοδότησης παρουσιάζουν οι ΟΤΑ. Οι μεταβιβάσεις αποτελούν ένα ολοένα μικρότερο ποσοστό των συνολικών εσόδων των ΟΤΑ, καθώς, το 2017 μειώθηκαν στο 60% των συνολικών εσόδων των ΟΤΑ, από 65% που είχαν διαμορφωθεί το 2013.

Διάγραμμα 4: Μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους υποτομείς της ΓΚ ως % των συνολικών τους εσόδων (2013-2017)

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017 (Βάση Δεδομένων του ΓΛΚ)

*Συμπεριλαμβάνονται και οι Επαναταξινομημένες ΔΕΚΟ.

**Στους ΟΚΑ συμπεριλαμβάνονται και τα Νοσοκομεία.

1.2.3. Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης

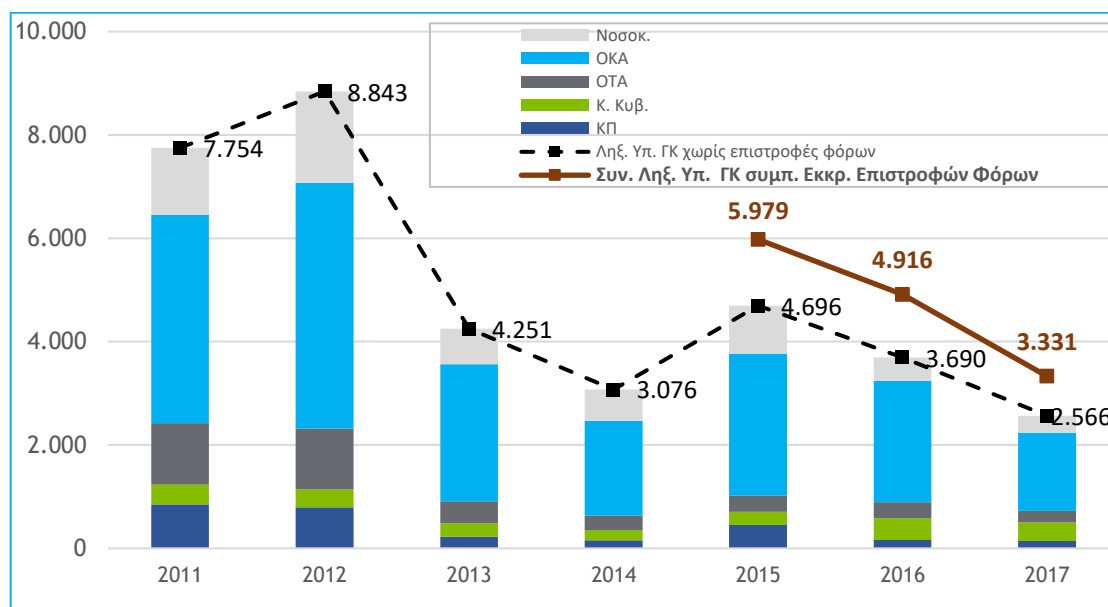
Το απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ (συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων) συνέχισε να κινείται πτωτικά και περιορίστηκε σε 3.331 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας μείωση κατά 586 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και κατά 1.585 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2016. Σημειώνεται ότι διαχρονικά έχει επέλθει σημαντική μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ. Ειδικότερα, από το Δεκέμβριο του 2011 έως το Δεκέμβριο του 2017, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της ΓΚ (μη συμπεριλαμβανομένων των εκκρεμών επιστροφών φόρων) μειώθηκαν κατά 5.188 εκατ. ευρώ (Διάγραμμα 5).

Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν όλες οι συνιστώσες της ΓΚ, με εξαίρεση τους φορείς της Κεντρικής Κυβέρνησης πλην Κεντρικής Διοίκησης. Ο ΚΠ και οι ΟΤΑ κατέγραψαν σε ποσοστιαίους όρους, τη μεγαλύτερη μείωση του αποθέματος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων τους την περίοδο αναφοράς. Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις τους στο τέλος του Δεκεμβρίου του 2017 αποτελούσαν περίπου το 1/5 των αντίστοιχων που είχαν καταγραφεί το Δεκέμβριο του 2011. Οι ΟΚΑ (συμπεριλαμβανομένων των Νοσοκομείων) μείωσαν μεν δραστικά το απόθεμα τους, αλλά εξακολουθούν να κατέχουν με διαφορά τα «πρωτεία», εκπροσωπώντας ποσοστό υψηλότερο του 70% των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ.

Η μείωση του αποθέματος ληξιπρόθεσμων οφειλών οφείλεται πρωτίστως στην εφαρμογή του προγράμματος εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ΓΚ που προβλέπει η ΣΧΔ. Το εν λόγω πρόγραμμα που ξεκίνησε να εφαρμόζεται από τον Ιούλιο του 2016 συνεχίστηκε το 2017. Μάλιστα, το ποσό των 800 εκατ. ευρώ που εκταμιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2017 από τον ΕΜΣ στα πλαίσια της ΣΧΔ κατευθύνθηκε αποκλειστικά στην αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ. Ανάλογα προγράμματα εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ΓΚ είχαν εφαρμοστεί τα

έτη 2013 και 2014, οδηγώντας στη δραστική απομείωση του αντίστοιχου αποθέματος. Βασική πρόκληση κατά τα επόμενα έτη θα είναι εκτός από τη εξάλειψη του αποθέματος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων μέχρι τον Αύγουστο του 2018, η αποτροπή της συσσώρευσης νέων.

Διάγραμμα 5: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων της (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2017, ΓΛΚ

Σημ: Τα στοιχεία των ετών 2011- 2014 δεν είναι συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα των ετών 2015, 2016 και 2017 ως προς το συνολικό απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ, συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι από το Δεκέμβριο του 2015 και εφεξής άλλαξε ο τρόπος καταγραφής των εκκρεμών επιστροφών φόρων, αφού σε αυτές πλέον περιλαμβάνονται όλες οι εκκρεμίες επιστροφές φόρων για τις οποίες έχει εκδοθεί το σχετικό ΑΦΕΚ μέχρι το τέλος του μήνα αναφοράς, ακόμη και αν δεν έχει εκκαθαριστεί. Για αυτό το λόγο οι συνολικές ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρου παρουσιάζονται από το 2015 και μετά.

2. Εξέλιξη προϋπολογισμού 2018

Πρώτες ενδείξεις επίτευξης του δημοσιονομικού στόχου για 3,5% πρωτογενές πλεόνασμα το 2018.

- Συγκράτηση δαπανών και ενίσχυση εισπράξεων έμμεσων φόρων στον ΚΠ το Α' τετράμηνο του έτους.
- Διευρυμένο σε σχέση με το 2017 το πρωτογενές πλεόνασμα -θετικά τα αποτελέσματα Α' τριμήνου σε επίπεδο ΓΚ.
- Ενδείξεις σταθεροποίησης περί τα 2,7 δισ. ευρώ των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ - σημαντική μείωση των εκκρεμών επιστροφών φόρων.
- Περαιτέρω συρρίκνωση του ανεξόφλητου εγγυημένου υπολοίπου του ελληνικού Δημοσίου το 2018.
- Το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο σε φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις, παραμένει υψηλό (άνω των 4 δισ. ευρώ). Μεγάλο μέρος των δανείων αυτών αφορά σε «κόκκινα δάνεια».
- Οι δημοσιονομική επίδοση συναρτάται ευθέως με καλές μακροοικονομικές επιδόσεις.

2.1. Ο Κρατικός Προϋπολογισμός (ΚΠ) το Α' τετράμηνο 2018

Η εκτέλεση του ΚΠ το πρώτο τετράμηνο του 2018 υπήρξε πλεονασματική κατά 145 εκατ. ευρώ, έναντι ελλείμματος ύψους 1.143 εκατ. ευρώ, το αντίστοιχο διάστημα του 2017 (Πίνακας 8). Τη σημαντικότερη συμβολή στη δημιουργία πλεονάσματος είχαν οι εξής τρεις παράγοντες: α) η μείωση των δαπανών του ΤΠ β) οι αυξημένες εισπράξεις από έμμεσους φόρους και γ) η διεύρυνση του πλεονάσματος του ΠΔΕ. Το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ ανήλθε σε 2.286 εκατ. ευρώ έναντι 1.725 εκατ. ευρώ το 2017 ενώ ο στόχος για αυτήν την περίοδο περιοριζόταν σε 376 εκατ. ευρώ. Η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος εξαπλάσιου έναντι του στόχου οφείλεται τόσο στο αποτέλεσμα του ΤΠ όσο και στο αποτέλεσμα του ΠΔΕ.

Πίνακας 8: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουάριος-Απρίλιος 2018 (εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Απρίλιος		Δ (%)	Δ (€)	Στόχος ¹ Ιαν.- Απρ. 2018	Απόκλιση από στόχο
	2017	2018	2018/ 17	2018/ 17		
A. Καθαρά Έσοδα Κ.Π. (I+III)	15.299	15.468	1,10%	169	14.312	8,1%
B. Δαπάνες Κ.Π. (II+IV)	16.442	15.323	-6,81%	-1.119	16.073	-4,7%
I. Καθαρά έσοδα Τ.Π.	14.557	14.376	-1,24%	-181	13.736	4,7%
Επιστροφές φόρων	1.262	1.303	3,25%	41	1.093	19,2%
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	15.819	15.679	-0,89%	-140	14.829	5,7%
1. Άμεσοι Φόροι	4.350	4.523	3,98%	173	4.352	3,9%
2. Έμμεσοι Φόροι	8.010	8.565	6,93%	555	8.439	1,5%
3. Λοιπά μη φορολογικά έσοδα ²	3.459	2.591	-25,09%	-868	2.038	27,1%
II. Δαπάνες Τ.Π.	15.907	14.819	-6,84%	-1.088	15.013	-1,3%
1. Τόκοι	2.868	2.141	-25,35%	-727	2.137	0,2%
2. Πρωτογενείς δαπάνες	13.039	12.678	-2,77%	-361	12.876	-1,5%
III. Έσοδα Π.Δ.Ε.	742	1.092	47,17%	350	576	89,6%
IV. Δαπάνες Π.Δ.Ε.	535	504	-5,79%	-31	1.060	-52,5%
Έλλειμμα/πλεόνασμα Κ.Π.	-1.143	145		1.288	-1.761	
Έλλειμμα/πλεόνασμα Κ.Π. (% του ΑΕΠ)	-0,6%	0,08%		-	-0,9%	
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Κ.Π.	1.725	2.286		561	376	
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Κ.Π. (% του ΑΕΠ)	0,97%	1,3%	-	-	0,21%	

Πηγή: Υπ.Οικ. Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Ιανουαρίου-Απριλίου 2018.

1. Στόχοι , προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη, όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού του 2018.

2. Συμπεριλαμβάνονται: Μη φορολογικά Έσοδα, Μη τακτικά έσοδα & Έσοδα Αποκρατικοποιήσεων .

Τα καθαρά έσοδα του ΤΠ μειώθηκαν κατά 1,2% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017, αλλά ήταν αυξημένα κατά 4,66% έναντι του στόχου. Η μείωση των καθαρών εσόδων του ΚΠ σε σχέση με το προηγούμενο έτος οφείλεται κατά κύριο λόγο στα μειωμένα μη φορολογικά έσοδα και ειδικότερα στις κατά πολύ **μειωμένες εισπράξεις αποκρατικοποιήσεων** οι οποίες ανήλθαν σε 35 εκατ. ευρώ. Σε μικρότερο βαθμό συνέβαλαν επίσης οι δαπάνες για επιστροφές φόρων, που αυξήθηκαν κατά 41 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Στον αντίποδα, η καλή πορεία των εισπράξεων από άμεσους και κυρίως από έμμεσους φόρους συγκράτησε σημαντικά την πτώση των εσόδων του ΤΠ. Οι εισπράξεις από άμεσους φόρους υπερέβησαν τις αντίστοιχες εισπράξεις του προηγούμενου έτους και το στόχο, κατά περίπου 4%. Την υψηλότερη αύξηση κατά 158 εκατ. ευρώ παρουσίασαν οι εισπράξεις από τον φόρο εισοδήματος, που ενισχύθηκαν από την κατάργηση της έκπτωσης του 1,5% στην παρακράτηση φόρου εισοδήματος για μισθωτούς και συνταξιούχους²¹. Η υψηλότερη υπέρβαση έναντι του στόχου (κατά 88 εκατ. ευρώ) παρατηρείται στα έσοδα από φόρους στην περιουσία. Ωστόσο, διευκρινίζεται στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται οι εισπράξεις από την τελευταία δόση του ΕΝΦΙΑ έτους 2017 που σε εθνολογιστική βάση αφορούν στο έτος 2017. Σε υψηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο μέγεθος του 2017 και από το στόχο διαμορφώθηκαν ακόμη οι εισπράξεις από άμεσους φόρους

²¹ Εφαρμόστηκε από 1/1/2018, βάσει του άρθρου 69 του Ν.4472/2017.

ΠΟΕ. Αυτή η κατηγορία εσόδων όπως επίσης τα έσοδα από έμμεσους φόρους ΠΟΕ, ενισχύθηκαν σημαντικά αφενός από την αποτελεσματικότερη λειτουργία του φοροελεγκτικού/φοροεισπρακτικού μηχανισμού καθώς και από την υπαγωγή αρκετών φορολογουμένων στη ρύθμιση για την οικειοθελή αποκάλυψη της φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών²².

Οι εισπράξεις από την έμμεση φορολογία κινήθηκαν πάνω από τον τετραμηνιαίο στόχο και από τις αντίστοιχες εισπράξεις του έτους 2017, (κατά 126 και 555 εκατ. ευρώ αντίστοιχα). Θετική μεταβολή συγκριτικά με το πρώτο τετράμηνο του 2017 κατέγραψαν όλες οι μείζονες κατηγορίες εσόδων έμμεσων φόρων, με τα έσοδα από έμμεσους φόρους ΠΟΕ και λοιπούς έμμεσους να εμφανίζουν τις μεγαλύτερες αυξήσεις σε ποσοστιαίους όρους (26% και 31% αντίστοιχα). Όμως, σε απόλυτους όρους, την υψηλότερη αύξηση εμφάνισαν οι δυο βασικές κατηγορίες έμμεσων φόρων, ο ΦΠΑ και οι Φόροι Κατανάλωσης. Ειδικότερα, οι εισπράξεις ΦΠΑ αυξήθηκαν κατά 169 εκατ. ευρώ έναντι της περυσινής χρονιάς και σχεδόν συνέκλιναν με το στόχο²³. Τα έσοδα από ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων μειώθηκαν οριακά έναντι του 2017 και έναντι του στόχου, κατά 3% και 4% αντίστοιχα. Η μείωση αυτή εν μέρει μπορεί να αποδοθεί στις πολύ ήπιες καιρικές συνθήκες που επικράτησαν το πρώτο τετράμηνο του 2018, με αποτέλεσμα να μειωθεί η κατανάλωση πετρελαίου θέρμανσης. Τα έσοδα από ΕΦΚ καπνού κ.ά. παρουσίασαν οριακή υστέρηση έναντι του στόχου, αλλά υποσκέλισαν τις αντίστοιχες εισπράξεις του 2017 κατά 225 εκατ. ευρώ ή κατά 35%. Η αύξηση σε ετήσια βάση των εσόδων από ΕΦΚ καπνού κ.ά. μπορεί εν μέρει να αποδοθεί στην επίδραση του έτους βάσης²⁴.

Οι δαπάνες του ΤΠ ανήλθαν σε 14.819 εκατ. ευρώ γεγονός που σημαίνει ότι συγκρατήθηκαν κατά 6,84% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τετράμηνο και κατά 1,29% έναντι του στόχου. Στη μείωση των δαπανών του ΤΠ σε ετήσια βάση συνέβαλε πρωτίστως η μείωση των δαπανών για τόκους κατά 727 εκατ. ευρώ και, δευτερευόντως, η μείωση των πρωτογενών δαπανών κατά 361 εκατ. ευρώ., - κυρίως λόγω της εξάλειψης σχεδόν των δαπανών για καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς εντός ΓΚ και για αναλήψεις χρέους φορέων ΓΚ (μειώσεις κατά 98% και 100% αντιστοίχως).

Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες δαπανών, οι δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις παρουσίασαν αύξηση κατά 193 εκατ. ευρώ ή 4,86%. Οι προσαυξήσεις αυτές παραπέμπουν ειδικότερα στα εξής: α) αύξηση των καταβαλλόμενων από το κράτος εργοδοτικών εισφορών για τους δημοσίους υπαλλήλους, β) αναμόρφωση των ειδικών μισθολογίων και γ) μείωση του αριθμού αποχωρήσεων λόγω συνταξιοδότησης. Οι δαπάνες για Ασφάλιση Περίθαλψη και Κοινωνική Προστασία μειώθηκαν συνολικά κατά 282 εκατ. ευρώ έναντι του 2017, κυρίως λόγω της μείωσης

²² Επισημαίνεται ότι μέσω του Ν.4446/2016, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει η προθεσμία υποβολής των σχετικών δηλώσεων για τους ενδιαφερομένους έληξε στις 25/11/2017, αλλά τους δόθηκε η δυνατότητα τμηματικής καταβολής του απαιτητού φόρου σε μηνιαίες δόσεις, με αποτέλεσμα να συνεχιστεί και το 2018 η ανοδική πορεία των εσόδων από άμεσους και έμμεσους φόρους ΠΟΕ.

²³ Στην αύξηση σε ετήσια βάση των εσόδων ΦΠΑ συνέβαλε η κατάργηση από 1/1/2018 του ευνοϊκού καθεστώτος ΦΠΑ σε ορισμένα από τα νησιά που διατηρούσαν μέχρι τις 31/12/ 2017 μειωμένους κατά 30% συντελεστές ΦΠΑ. Το ευνοϊκό καθεστώς ΦΠΑ παρατάθηκε μέχρι τις 30/6/2017 στα πέντε νησιά (Κω, Λέρο, Λέσβο, Σάμο και Χίο) που δέχονται το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστευτικών ροών. Από 1/7/2017 προβλέπεται ότι σε όλη την επικράτεια θα ισχύουν ενιαίοι συντελεστές ΦΠΑ.

²⁴ το 2017 τα έσοδα από ΕΦΚ καπνού ήταν ιδιαίτερα μειωμένα σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, λόγω της αποθεματοποίησης που πραγματοποιήθηκε το 2016, ενόψει της αύξησης από 1/1/2017 του αναλογικού συντελεστή του ΕΦΚ τσιγάρων και του πάγιου φόρου στο λεπτοκομμένο καπνό.

των επιχορηγήσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και τα νοσοκομεία. Παρά ταύτα οι δαπάνες για κοινωνική προστασία που συναθροίζονται στην προαναφερόμενη μείζονα κατηγορία δαπανών αυξήθηκαν την ίδια περίοδο κατά 198 εκατ. ευρώ, λόγω της αύξησης των δαπανών για το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης και για τα επιδόματα πολυτέκνων. Τέλος, οι λειτουργικές και λοιπές δαπάνες κατέγραψαν άνοδο κατά 120 εκατ. ευρώ ή 8,8%, η οποία αντισταθμίζει την αύξηση των επιχορηγήσεων προς τους συγκοινωνιακούς φορείς και σε λοιπούς φορείς.

Οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν στα 504 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας νέα μικρή πτώση σε σχέση με το 2017 κατά 32 εκατ. (-5,9%), και χαμηλότερα κατά 556 εκατ. (-52,5%) έναντι του στόχου, ο οποίος είχε τεθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2018. Η υστέρηση αυτή αφορά στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ το οποίο διαμορφώθηκε σε 920 εκατ., κατά 36 εκατ. σε σχέση με το 2017 (-8,1%) και κατά 512 εκατ. έναντι του στόχου (-55,6%). Υπενθυμίζεται ότι, κατά κανόνα, το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών του ΠΔΕ πραγματοποιείται στους τελευταίους μήνες του έτους, οπότε η μέχρι στιγμής εξέλιξη δεν δικαιολογεί, για την ώρα, άλλες επιφυλάξεις.

Από την άλλη πλευρά, **στα έσοδα του ΠΔΕ** παρατηρείται σημαντική υπέρβαση τόσο των αποτελεσμάτων του 2017, όσο και των σχετικών στόχων του Προϋπολογισμού. Αυτές οι αυξημένες εισπράξεις οφείλονται πιθανώς σε καθυστέρηση εκταμίευσης των ευρωπαϊκών συγχρηματοδοτήσεων το προηγούμενο έτος. Συγκεκριμένα, τα έσοδα αυξήθηκαν σε 1.092 εκατ., κατά 350 εκατ. υψηλότερα σε σχέση με το 2017 (+47,2%) και κατά 516 εκατ. (+89,6%) άνω του στόχου. Η αύξηση αυτή οφείλεται στις αυξημένες εισροές από την ΕΕ, οι οποίες ανήλθαν σε 996 εκατ. ευρώ, υπερβαίνοντας κατά 395 εκατ. (+65,9%) το αντίστοιχο τετράμηνο του 2017 και κατά 496 εκατ. (+99,1%) το στόχο του προϋπολογισμού.

2.2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενική Κυβέρνησης (ΓΚ) Α' τρίμηνο 2018

Θετική εικόνα παρουσίασε η εκτέλεση του προϋπολογισμού της ΓΚ το πρώτο τρίμηνο του 2018, με το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ να ανέρχεται σε 2.580 εκατ. ευρώ, έναντι 2.061 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2017. **Το βελτιωμένο αποτέλεσμα της ΓΚ προέκυψε από την αύξηση των εσόδων της ΓΚ κατά 1.221 εκατ. ευρώ και ενώ οι δαπάνες (πλην τόκων) αυξήθηκαν κατά 702 εκατ. ευρώ.**

Ειδικότερα, η αύξηση των εσόδων της ΓΚ οφείλεται πρωτίστως στην αύξηση (κατά 731 εκατ. ευρώ) των φορολογικών εσόδων μετά επιστροφών, δευτερευόντως στην αύξηση των μεταβιβάσεων (κατά 230 εκατ. ευρώ) που αντικατοπτρίζει την αύξηση των εισροών από την ΕΕ για το ΠΔΕ. Αύξηση (κατά 199 εκατ. ευρώ) καταγράφηκε στα έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές λόγω της αύξησης της απασχόλησης και της αύξησης των καταβληθεισών από το κράτος εργοδοτικών εισφορών υπέρ ΕΦΚΑ για τους δημοσίους υπαλλήλους. Το δεύτερο, ωστόσο, είναι δημοσιονομικά ουδέτερο.

Στο σκέλος των δαπανών της ΓΚ, την υψηλότερη αύξηση κατά 485 εκατ. ευρώ παρουσίασαν οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές. Η εν λόγω αύξηση προκλήθηκε από την επίσπευση των πληρωμών προς τους δικαιούχους του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) και από την καταβολή νωρίτερα από την περυσινή χρονιά της πρώτης δόσης του επιδόματος παιδιού (στις 29 Μαρτίου φέτος έναντι στις 11 Απριλίου πέρυσι)²⁵. Αυξητικά επίσης επέδρασε στις δαπάνες για κοινωνικές παροχές η εντατικοποίηση των πληρωμών του ΕΟΠΥΥ προς ιδιωτικούς φορείς για παροχές ασθενοείας. Το γεγονός είναι ιδιαίτερα θετικό επειδή συμβάλλει στη μείωση των απλήρωτων οφειλών του ΕΟΠΥΥ. Επιπλέον, αύξηση εμφάνισαν οι δαπάνες για αμοιβές προσωπικού και οι δαπάνες για καταβληθείσες μεταβιβάσεις κατά 284 εκατ. ευρώ και κατά 134 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα. Η αύξηση των δαπανών για αμοιβές προσωπικού οφείλεται στην αύξηση των καταβληθεισών από το κράτος εργοδοτικών εισφορών για τους δημοσίους υπαλλήλους, στην αναμόρφωση των ειδικών μισθολογίων και στο μειωμένο αριθμό των αποχωρήσεων λόγω συνταξιοδότησης.

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της ΓΚ, το τέλος Μαρτίου του 2018 ανήλθαν σε 2.734 εκατ. ευρώ, δηλαδή αυξήθηκαν σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (κατά 114 εκατ. ευρώ). Στον αντίποδα, το απόθεμα των εκκρεμών επιστροφών φόρων μειώθηκε (κατά 101 εκατ. ευρώ) συγκριτικά με τον Φεβρουάριο του 2017. Σε ετήσια βάση, τόσο οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της ΓΚ όσο και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων παρουσίασαν μεγάλη μείωση (κατά 1.193 εκατ. ευρώ και κατά 445 εκατ. ευρώ αντίστοιχα). Παρά τη σημειωθείσα πρόοδο, οι φορείς θα πρέπει να εντατικοποιήσουν την προσπάθειά τους, ώστε μέχρι το τέλος του προγράμματος να επιτευχθεί ο στόχος για μηδενικές ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις.

²⁵ Το επίδομα παιδιού θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 214 του Ν. 4512/ 2018 και αντικατέστησε τα προϋπάρχοντα οικογενειακά επιδόματα (όπως το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων και το ειδικό επίδομα τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών. Το επίδομα παιδιού χορηγείται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) ΟΠΕΚΑ που αποτελεί μετεξέλιξη του ΟΓΑ.

Πίνακας 9: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ το πρώτο τρίμηνο του 2018 (εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Μάρτιος		Δ	% Μεταβολής
	2017	2018		
A. Έσοδα	17.735	18.956	1.221	6,88%
1. Φόροι	10.160	10.891	731	7,19%
Άμεσοι	3.646	3.805	159	4,37%
Έμμεσοι	6.515	7.086	571	8,77%
2. Ασφαλιστικές Εισφορές	5.108	5.307	199	3,90%
Εισφορές Εργαζομένων	2.687	2.753	66	2,47%
Εισφορές Εργοδοτών	1.933	2.411	478	24,75%
3. Μεταβιβάσεις	1.456	1.686	230	15,80%
4. Πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών παγίων	57	37	-20	-35,09%
5. Λοιπά Έσοδα	954	1.035	81	8,49%
B. Δαπάνες	17.977	18.015	38	0,21%
1. Αμοιβές Προσωπικού	3.897	4.181	284	7,29%
Μισθοί & Ημερομίσθια	3.183	3.399	216	6,80%
2. Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	965	976	11	1,14%
3. Τόκοι καταβληθέντες	2.303	1.639	-664	-28,83%
4. Επιδοτήσεις	410	321	-89	-21,71%
5. Μεταβιβάσεις	790	924	134	16,96%
6. Κοινωνικές παροχές	9.079	9.564	485	5,34%
Εξ ων: Συντάξεις	7.439	7.405	-34	-0,46%
Εξ ων: Παροχές Ασθενείας	954	1.143	189	19,81%
Εξ ων: Λοιπές Παροχές	686	1.016	330	48,13%
7. Αγορές μη χρημ/κών παγίων	531	409	-122	-22,98%
8. Λοιπές δαπάνες	2	1	-1	-50,00%
Ισοζύγιο (έλλειμμα (-) ή πλεόνασμα (+))	-242	941		
Ισοζύγιο (έλλειμμα (-) ή πλεόνασμα(+) ως % του Α.Ε.Π.	-0,14%	0,51%		
Πρωτογενές Αποτέλεσμα	2.061	2.580		
Πρωτογενές Αποτέλεσμα (πλεόνασμα (+) ως % του Α.Ε.Π.)	1,16%	1,40%		
Α.Ε.Π.	177.735	184.691		

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης, Μάρτιος 2018 (σε ταμειακή λογιστική βάση)

2.3. Εγγυήσεις ελληνικού Δημοσίου

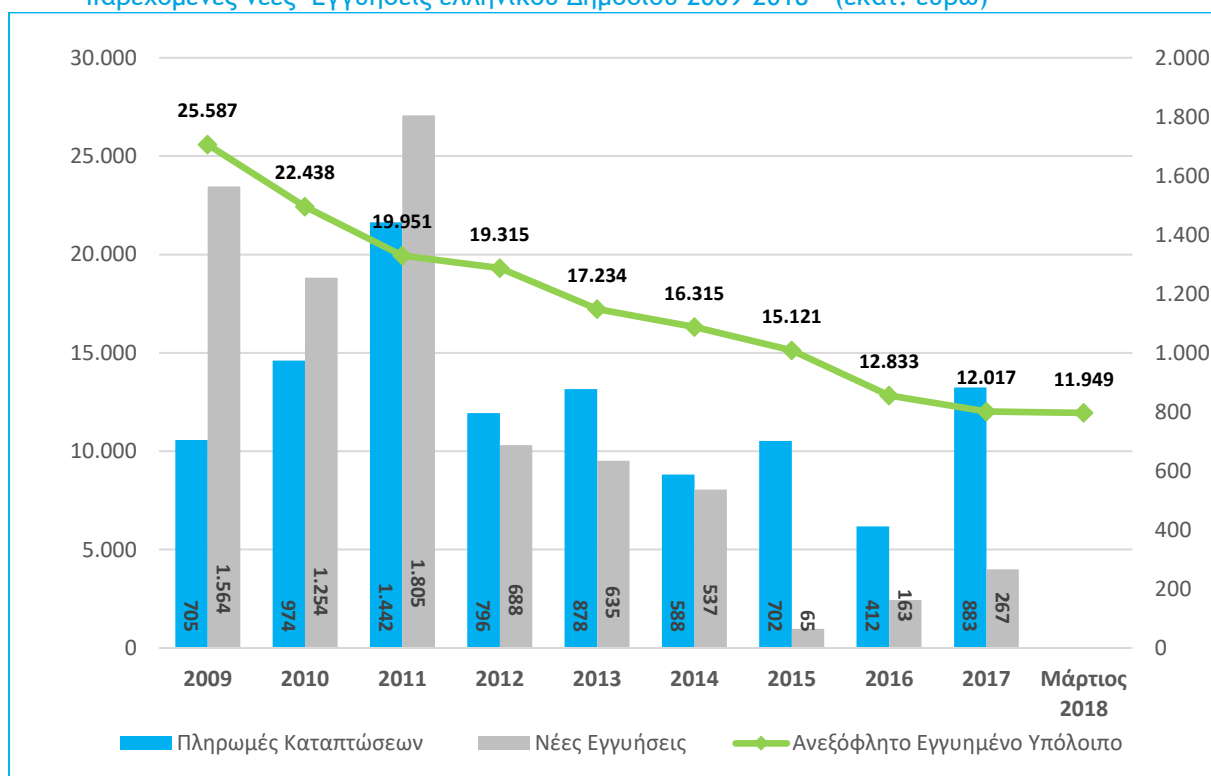
Η συρρίκνωση του ανεξόφλητου κεφαλαίου για δάνεια που είχαν παρασχεθεί σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ), με την εγγύηση του ελληνικού Δημοσίου συνεχίστηκε τους πρώτους μήνες του 2018 όπως και καθόλη τη διάρκεια του 2017. Στο πρώτο τρίμηνο του 2018 το ποσό που είχε συσσωρευθεί έφθασε τα 11.948 εκατ. ευρώ. Σε σχέση με το 2009 καταγράφεται σωρευτική μείωση 13.638 εκατ. ευρώ ή 53,3%. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε ορισμένες εξελίξεις των τελευταίων ετών και συγκεκριμένα:

α) Τη σημαντική μείωση των παρεχόμενων νέων εγγυήσεων κατά την τελευταία τριετία. Σωρευτικά, την περίοδο αυτή το ελληνικό Δημόσιο (ΕΔ) παρείχε εγγυήσεις για δανειοδότηση φορέων (εντός και εκτός ΓΚ) συνολικού ύψους 494 εκατ. ευρώ, ενώ το αντίστοιχο ποσό της περιόδου 2009-2014 ξεπερνούσε **κατά μέσο όρο το 1 δισ. ευρώ ανά έτος**.

β) Στην πληρωμή δαπανών από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, λόγω κατάπτωσης εγγυήσεων φορέων. Κατά το έτος 2017 οι πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων ανήλθαν σε 882 εκατ. ευρώ. εκ των οποίων τα 744 εκατ. ευρώ αφορούσαν δάνεια του ΟΣΕ²⁶

γ) Στη μετατόπιση σημαντικών ποσών στο χρέος της Κεντρική Διοίκησης, με τη διαδικασία της «ανάληψης χρεών φορέων»²⁷.

Διάγραμμα 6: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες Εγγυήσεις ελληνικού Δημοσίου 2009-2018²⁸ (εκατ. ευρώ)

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΑΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημοσίου Λογιστικού

Η αξιοποίηση του μηχανισμού παροχής εγγύησης εκ μέρους του ΕΔ, ως εργαλείο άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής, έχει περιοριστεί πολύ τα χρόνια εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής²⁹. Η χάραξη πολιτικής εγγυήσεων του ΕΔ,

²⁶Το σύνολο σχεδόν του δανεισμού του ΟΣΕ παρέχόταν με την εγγύηση του ΕΔ και αφορούσε ομολογιακά κυρίως δάνεια. Το μεγαλύτερο μέρος των χρεών του ΟΣΕ αναλήφθηκε από το κράτος και εντάχθηκε στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης. Για τα δάνεια αυτά η ετήσια κατάπτωση της εγγύησης δεν συνεπάγεται δημοσιονομικό κόστος καθότι είναι ουδέτερα για το αποτέλεσμα σε επίπεδο ΓΚ.

²⁷ Το 2017 το ΕΔ ανέλαβε τα δάνεια του ΟΜΜΑ («Μέγαρο Μουσικής») ύψους 192 εκατ. ευρώ και τα ενέταξε στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης.

²⁸ Τα στοιχεία για το 2018 αφορούν το 1ο τρίμηνο

²⁹ Η πολιτική εγγυήσεων εντάσσεται στο πλαίσιο των κριτηρίων και των στόχων της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης, με το όριο των εγγυήσεων να είναι κατ' αρχήν μηδενικό με εξαίρεση: α) Τις εγγυήσεις που παρέχονται

εξαρτάται πλέον από το γενικότερο σχέδιο δημοσιονομικής προσαρμογής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Σήμερα η κατάσταση είναι σαφώς βελτιωμένη σε σχέση με το παρελθόν, αφού τα χρέη πολλών ζημιογόνων φορέων έχουν ενταχθεί στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης (ΟΣΕ, ΟΑΣΑ, κλπ), ενώ παράλληλα το συνολικό ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο έχει συρρικνωθεί σημαντικά (Πίνακας 10), με εξαίρεση το υπόλοιπο που αφορά τις παρασχεθείσες εγγυήσεις του ΕΔ για δανειοδότηση φυσικών προσώπων και ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Πίνακας 10: Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός ΓΚ στις 31/3/2018 (εκατ. ευρώ)

ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΓΚ		ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΓΚ	
1. Κρατικές Επιχειρήσεις		1. Δημόσιες Επιχειρήσεις (ΔΕΚΟ)	
ΕΑΣ	236	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ	60
ΕΑΒ	55	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ	295
ΟΣΕ	2.289	ΔΕΗ	1.888
ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	2.023	ΑΔΜΗΕ	200
Σύνολο	4.603	ΔΕΣΦΑ	218
2. Δημόσιοι Οργανισμοί		ΕΤΑΔ	107
ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	4	ΜΒΗ	<1
ΟΜΜΑ	0	Σύνολο	2.770
		Εγγυήσεις Φυσικών Προσώπων & Επιχειρήσεων ⁽¹⁾	
ΚΤΥΠ (ΟΣΚ)	464	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	2.081
ΤΠ&Δ	27	ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ*	1.932
ΟΑΕΠ	0	Σύνολο	4.014
Σύνολο	494		
3. ΟΤΑ			
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	43		
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	24		
Σύνολο	67		
Σύνολο ταξινομημένων	5.164	Σύνολο μη ταξινομημένων	6.784
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		11.948⁽²⁾	

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού

(1) Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, δάνεια Παλιννοστούντων, Αθίγγανων, Θεομηνιόπληκτων, πυροπαθών κλπ

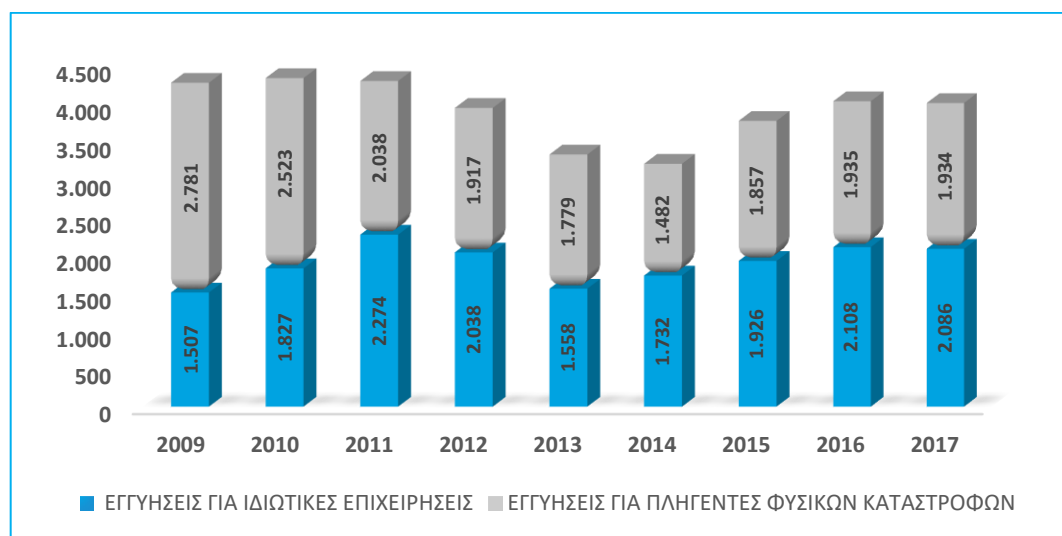
(2) Στο ποσό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται οι εγγυήσεις προς τα πιστωτικά ιδρύματα για την παροχή ρευστότητας. Σύμφωνα με τον Ν. 3723/2008 το ΕΔ δύναται να παράσχει εγγυήσεις για την παροχή ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ανώτατο όριο τα 85 δισ. ευρώ, ενώ για τον ίδιο λόγο και σύμφωνα με τον Ν. 3845/2010 το ΕΔ δύναται να παρέχει στην Τράπεζα της Ελλάδος εγγυήσεις, για κάλυψη πιστώσεων πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα, με σκοπό την αντιμετώπιση προσωρινών βραχυχρόνιων προβλημάτων ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance-ELA)

Το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο που αφορά τις παρασχεθείσες εγγυήσεις σε φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις, υπερβαίνει σήμερα τα 4 δισ. ευρώ. Μάλιστα από το 2014 και μετά, καταγράφεται αυξητική τάση, γεγονός που υποδηλώνει, την αδυναμία των δανειοληπτών να αποπληρώσουν τις δανειακές υποχρεώσεις. Το γεγονός ότι μεγάλος μέρος των δανείων αυτών εντάσσονται στα «κόκκινα δάνεια» των ελληνικών εμπορικών τραπεζών χρήζει συστηματικής παρακολούθησης.

για δανεισμό φορέων εντός της Γενικής Κυβέρνησης, β)Τις εγγυήσεις που παρέχονται για τη στήριξη των τραπεζών, γ)Τις εγγυήσεις που σχετίζονται με δάνεια που χορηγούνται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, δ)Τις εγγυήσεις που χορηγούνται για φυσικές καταστροφές σε ιδιώτες και επιχειρήσεις που έχουν αποδεδειγμένα υποστεί ζημιές (μείον τυχόν ποσά που εισέπραξαν ως ασφαλιστική αποζημίωση), μέχρι του ποσού των 30 εκατ. ευρώ.

Διάγραμμα 7: Ανεξόφλητο υπόλοιπο παρασχεθεισών εγγυήσεων του ΕΔ σε Ιδιωτικές Επιχειρήσεις και Φυσικά Πρόσωπα (εκατ. ευρώ)

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού

Η εξυγίανση του χαρτοφυλακίου που αφορά τις παρασχεθείσες εγγυήσεις του ΕΔ για δάνεια ιδιωτικών επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων, εξακολουθεί να αποτελεί κρίσιμο ζήτημα. Η διαδικασία που ακολουθείται έως ότου καταπέσει η εγγύηση για τα εν λόγω δάνεια είναι πολύπλοκη και συχνά χρονοβόρα³⁰, καθ' ό,τι απαιτεί την διαχείριση μεγάλου όγκου αιτημάτων και αγωγών. Σύμφωνα με στοιχεία της αρμόδιας διεύθυνσης του Υπ. Οικονομικών, μόνο για δάνεια ιδιωτικών επιχειρήσεων, βρίσκονται έως σήμερα σε εκκρεμότητα χιλιάδες αιτήματα από πιστωτικά ιδρύματα για κατάπτωση της εγγύησης υπέρ του ΕΔ, ενώ εξακολουθούν να συσσωρεύονται χιλιάδες αγωγές, που αφορούν αντίστοιχα εγγυημένα κεφάλαια του ΕΔ, για δάνεια φυσικών προσώπων. Αναμφίβολα, η διαχείριση των δανείων αυτών από το ΕΔ απαιτεί την από κοινού αντιμετώπιση με τα πιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί το δημοσιονομικό κόστος, χωρίς παράλληλα να επιδεινωθεί υπέρμετρα η χρηματοοικονομική κατάσταση των εμπορικών τραπεζών.

2.4. Επίτευξη Δημοσιονομικών Στόχων 2018

Ο στόχος που τίθεται το 2018 για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 3,5%, σύμφωνα με την μεθοδολογία της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (ΣΧΔ), είναι πολύ απαιτητικός. Ωστόσο τα δημοσιονομικά στοιχεία για το 1^ο τετράμηνο του έτους³¹ είναι ενθαρρυντικά ως προς την επίτευξή του. Η υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων των δύο ετών που προηγήθηκαν, ενισχύει την πιθανότητα μιας αντίστοιχης επιτυχίας κατά το τρέχον έτος. Στο γεγονός αυτό συντελεί ασφαλώς ο μόνιμος χαρακτήρας των δημοσιονομικών παρεμβάσεων που εφαρμόστηκαν για

³⁰ Στις περιπτώσεις καταπτώσεων που αφορά φυσικά πρόσωπα αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις καταπτώσεων εγγυήσεων για ιδιωτικές επιχειρήσεις (ανάλογα με τα οριζόμενα στην Υπουργική Απόφαση), το εκάστοτε ποσό της κατάπτωσης αφορά σε μια δόση και όχι ολόκληρο το δανειακό κεφάλαιο

³¹ Βλέπε ενότητα 2 «Εξέλιξη προϋπολογισμού 2018»

πρώτη φορά από τα μέσα του 2016 και είχαν θετικό αντίκτυπο τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και των δαπανών, σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης.

Δεδομένου ότι δεν έχουν προβλεφθεί νέες παρεμβάσεις για το 2018, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% - ή σε απόλυτο μέγεθος 700 εκατ. ευρώ περίπου επιπλέον σε σχέση με το 2017) προϋποθέτει την υλοποίηση των προβλέψεων για αύξηση του ΑΕΠ με ρυθμό 2% και άνω και περαιτέρω μείωση της ανεργίας.

Πίνακας 11: Πρωτογενές αποτέλεσμα Προϋπολογισμού ΓΚ 2016-2018

	2016	2017	2018*
Πρωτογενές Αποτέλεσμα σύμφωνα με την μεθοδολογία ESA (εκατ. ευρώ)	6.709	7.080	7.716
Πρωτογενές Αποτέλεσμα (% του ΑΕΠ)	3,85%	4,00%	4,17%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισηγητική έκθεση ΚΠ 2018

*Για το 2018 τα στοιχεία αποτελούν εκτιμήσεις του Υπ.Οικ.

Όσο προσεγγίζεται ο στόχος για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ με ρυθμό 2% έως 2,4% το 2018, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες για ανταπόκριση του Προϋπολογισμού στον στόχο που έχει τεθεί για το πρωτογενές πλεόνασμα.

3. Εξέλιξη Δημοσίου Χρέους 2017-2018

Το 2018 έτος καμπής για το ελληνικό Δημόσιο χρέος.

- Σταθεροποίηση του λόγου δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ, που παραμένει πολύ υψηλός.
- Τα μέτρα ελάφρυνσης του ελληνικού Δημοσίου χρέους εξακολουθούν να αποτελούν «ανοικτό ζήτημα».
- Η μείωση του δημοσίου χρέους δεν μπορεί να στηριχθεί αποκλειστικά στην αυστηρή δημοσιονομική προσαρμογή.
- Επιτυχείς «δοκιμαστικές έξοδοι» στις διεθνείς κεφαλαιαγορές με άντληση συνολικών κεφαλαίων ύψους 6 δισ. ευρώ.
- Το 2018 υπήρξαν νέες αναβαθμίσεις από διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης.
- Σημαντική αποκλιμάκωση των αποδόσεων του δεκαετούς ομολόγου το 2017 και αρχές 2018 (τον Ιανουάριο του 2018 καταγράφηκε κάμψη των αποδόσεων που άγγιξαν το 3,6%).
- Οι αποδόσεις, ωστόσο, των ελληνικών ομολόγων διατηρούν υψηλή ευαισθησία στη διεθνή συγκυρία (κυβερνητική αστάθεια στην Ιταλία κλπ.).
- Σε εξέλιξη βρίσκεται η κυβερνητική στρατηγική για δημιουργία υψηλού ταμειακού αποθέματος ασφαλείας (cash buffer).

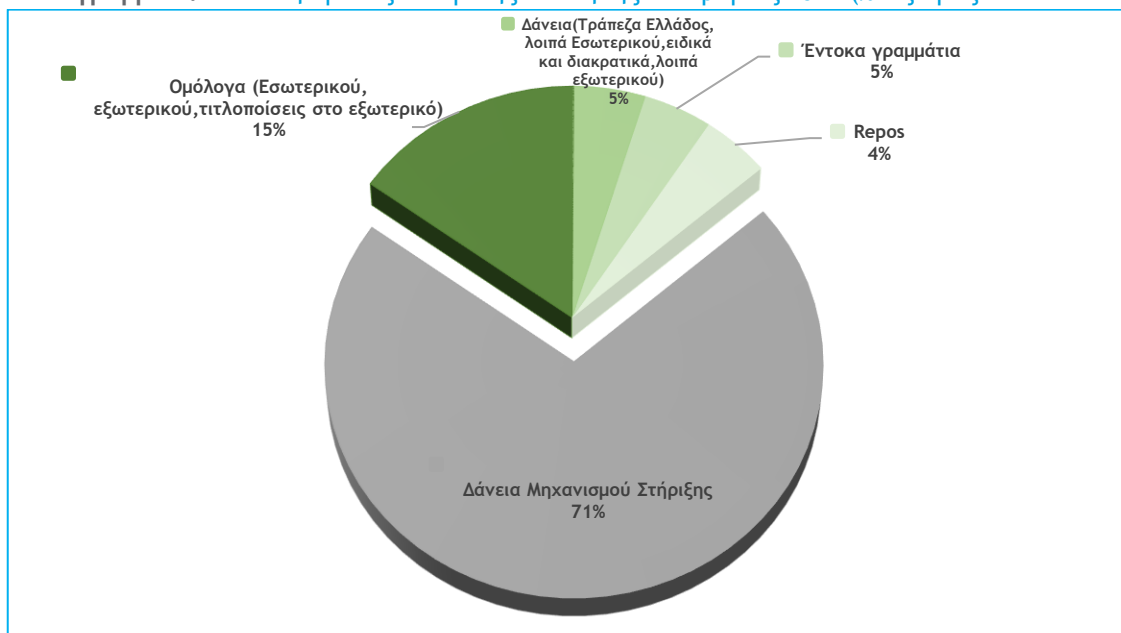
Το ύψος του χρέους της κεντρικής διοίκησης τον Δεκέμβριο του 2017 ανήλθε σε 328.704 εκατ. ευρώ. Η σύνθεση του, περιλαμβάνει στην πλειοψηφία της δάνεια μακροχρόνιας διάρκειας, που έχουν αντληθεί στα πλαίσια του «μηχανισμού στήριξης» ύψους 232.959 εκατ. ευρώ³², τα οποία αντιστοιχούν στο 71% του χρέους. Το υπόλοιπο αφορά ομόλογα (15%), δάνεια (5%), έντοκα γραμμάτια (5%) και Repos (4%)³³. Μοιρασμένη σχεδόν εμφανίζεται η σύνθεση του δανεισμού από πλευράς επιτοκίου αφού του 48,1% αναφέρεται σε τίτλους σταθερού επιτοκίου, ενώ το 51,9% σε κυμαινόμενο.

³² Συμπεριλαμβάνονται τα δάνεια που έχουν αντληθεί στα πλαίσια του Greek Loan Facility, του EFSF, του ESM καθώς και του Διεθνούς Νομισματικού ταμείου

³³ Αποτελεί στο σύνολό του βραχυχρόνιο ενδοκυβερνητικό δανεισμό ο οποίος δεν προσμετράται στο χρέος της ΓΚ

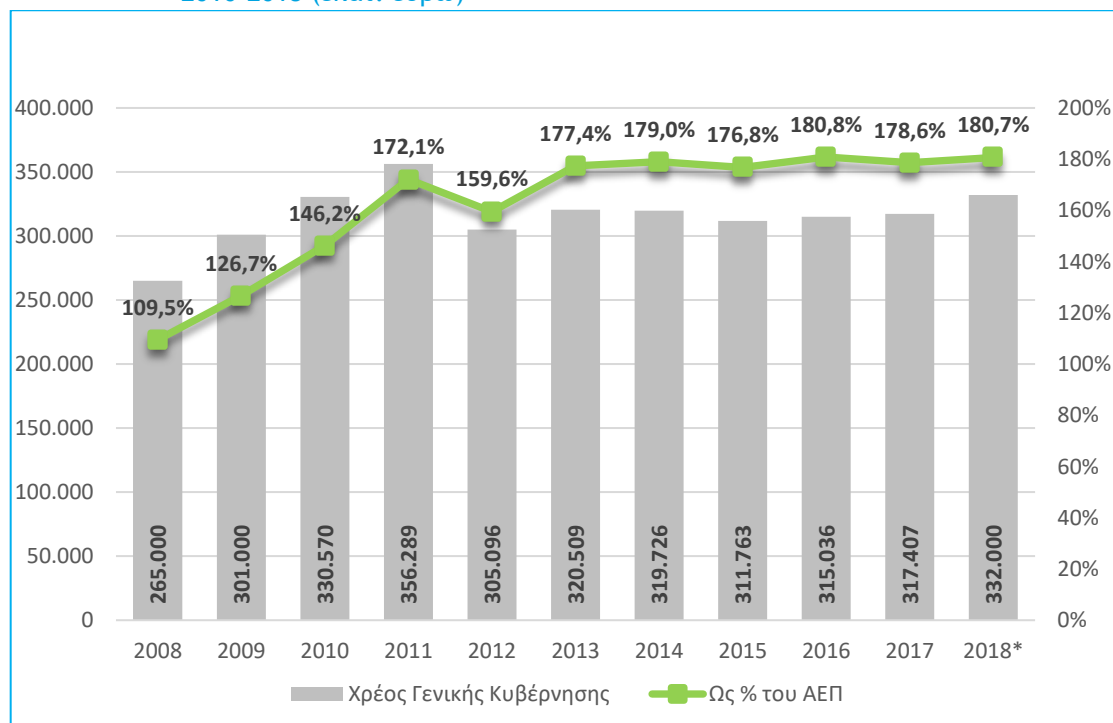
Διάγραμμα 8: Σύνθεση Χρέους Κεντρικής Διοίκησης Δεκέμβριος 2017 (% ως προς το συνολικό)

Πηγή: Δελτίο ΟΔΔΧ Δεκεμβρίου 2017

Μειωμένο ως ποσοστό του ΑΕΠ, αλλά αυξημένο σε απόλυτα μεγέθη ήταν το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) το 2017. Συγκεκριμένα, ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ κατέγραψε μείωση από 180,8% το 2016 σε 178,6 % το 2017, ενώ σε απόλυτα μεγέθη από 315.036 εκατ. ευρώ ανήλθε σε 317.407 εκατ. ευρώ³⁴.

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη Χρέους Γενικής Κυβέρνησης, ΑΕΠ και λόγου χρέους προς ΑΕΠ περιόδου 2010-2018 (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Eurostat, Εισηγητική Έκθεση ΚΠ 2018, ΕΛΣΤΑΤ & υπολογισμοί ΕΔΣ

*Για το 2018 τα στοιχεία αποτελούν εκτιμήσεις του ΥΠ.ΟΙΚ)

³⁴ Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης ανήλθε σε 328.703 εκατ. ευρώ, με τη διαφορά από το ύψος του χρέους της ΓΚ να προκύπτει από το ύψος του ενδοκυβερνητικού χρέους και λοιπών στοιχείων που προβλέπονται από τον ESA 2010

Το 2017 ξεκίνησε η εφαρμογή των βραχυχρόνιων μέτρων αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρέους που αποφασίστηκαν στο Eurogroup της 5ης Δεκεμβρίου 2016. Επίσης πραγματοποιήθηκε δοκιμαστική έξοδος για άντληση κεφαλαίων από τις αγορές³⁵, καθώς και ανταλλαγή ομολόγων (Swap)³⁶. Απώτερος στόχος αυτών ήταν να σηματοδοτηθεί η αποκατάσταση εμπιστοσύνης των διεθνών «αγορών» προς την ελληνική οικονομία και να εκτιμηθεί το μέσο-μακροχρόνιο κόστος δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου με μια πρώτη εξομάλυνση της καμπύλης επιτοκίων. Παράλληλα, το 2017 καταγράφηκε σημαντική αποκλιμάκωση των αποδόσεων του 10ετούς ομολόγου του ελληνικού Δημοσίου η οποία ξεπέρασε τις 300 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε λίγο πάνω από το 4%.

Συνέχεια των εν λόγω θετικών εξελίξεων, στις αρχές του 2018 η ελληνική οικονομία αναβαθμίστηκε από διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Ο οίκος Standard & Poor's αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας στη βαθμίδα B από B- και ακολούθησαν οι οίκοι Fitch, σε B από B- και Moody's σε B3 από Caa2. Παράλληλα τον Ιανουάριο καταγράφηκαν ιστορικά χαμηλές αποδόσεις του 10ετούς ομολόγου, οι οποίες άγγιξαν το 3,6%. Επιπλέον συνεχίστηκε η προαναφερθείσα προσπάθεια εκτίμησης του κόστους δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου, με την έκδοση τον Φεβρουάριο του 2018 επταετούς ομολόγου από την οποία το ελληνικό Δημόσιο άντλησε 3 δις. ευρώ, με επιτόκιο 3,375%.

Η αυξητική τάση που καταγράφηκε σε επίπεδο προβλέψεων για το χρέος το 2018 ως απόλυτο μέγεθος (αλλά και ως ποσοστό στο ΑΕΠ) (Διάγραμμα 9), οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην υλοποίηση της στρατηγικής για τη χρηματοδότηση των δανειακών αναγκών μετά την λήξη του 3ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής. Σε αυτό το πλαίσιο, επιχειρείται να δημιουργηθεί το μέγιστο ταμειακό διαθέσιμο ασφαλείας (cash buffer), προκειμένου, μεταξύ άλλων, να ενισχυθεί το κλίμα εμπιστοσύνης για την ελληνική οικονομία.

Τα χρόνια εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (2010-2018), οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν στην επίτευξη φιλόδοξων δημοσιονομικών στόχων, ενώ το δημόσιο χρέος αντιμετωπίστηκε ως πρόβλημα που θα λυνόταν ως επακόλουθο της συνολικής δημοσιονομικής προσαρμογής. Το αποτέλεσμα που επήλθε την περίοδο αυτή είχε αρνητικό αντίκτυπο για το χρέος αφού ως απόλυτο μέγεθος, παραμένει σήμερα σε πολύ υψηλά επίπεδα, ενώ ο λόγος του προς το ΑΕΠ ανήλθε και παραμένει σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, πλησίον του 180%. Πέρα από τις προσδοκώμενες θετικές μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις (που συνιστούν μια βασική προαπαιτήση) η «διαχειρισσιμότητα» του ελληνικού χρέους εξακολουθεί να αποτελεί ανοικτό ζήτημα.

Το τρέχον έτος αποτελεί ορόσημο για την ελληνική οικονομία, αφού τον Αύγουστο του 2018 ολοκληρώνεται το 3^ο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, με την ελληνική κυβέρνηση να σχεδιάζει και να προσδοκά εν συνεχεία την απρόσκοπτη πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Καθοριστικό ρόλο σε αυτό αναμένεται να διαδραματίσει ο αντίκτυπος που θα έχει η εφαρμογή του δεύτερου πακέτου μέτρων

³⁵ Το Ιούλιο του 2017 εκδόθηκε 5ετές ομόλογο και αντλήθηκαν 3 δις ευρώ με επιτόκιο 4,375%

³⁶ Τον Νοέμβριο του 2017 πραγματοποιήθηκε επιτυχώς πρόγραμμα ανταλλαγής (swap) μεγάλου μέρους των ομολόγων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του χρέους το 2012 (PSI) με νέους τίτλους, διάρκειας 5, 10, 15, 17 και 25 ετών. Η ανταλλαγή αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της 2ης δέσμης των βραχυχρόνιων μέτρων αναδιάρθρωσης του χρέους, προκειμένου να μειωθεί ο επιτοκιακός κίνδυνος για το εν λόγω τμήμα του χρέους καθώς ανταλλάχθηκαν ομολογίες κυμαινόμενου επιτοκίου, με ομολογίες σταθερού επιτοκίου.

ελάφρυνσης του χρέους, τα επονομαζόμενα και «Μεσοπρόθεσμα μέτρα ελάφρυνσης του χρέους»³⁷. Οπωσδήποτε η εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία θα πρέπει να αποκτήσει μόνιμα χαρακτηριστικά και αυτό είναι σε άμεση συνάρτηση με την επαναφορά του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα σε μακροχρόνια βάση. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι παρά την αυστηρή δημοσιονομική προσαρμογή της περιόδου 2010-2017 ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 32 ποσοστιαίες μονάδες, αποκλειστικά λόγω σωρευτικής μείωσης του ΑΕΠ.

Ένθετο: Η περίπτωση των Συνδεδεμένων με την μεγέθυνση ομολόγων (GDP-linked bonds-«GLBs»).

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση είχε σοβαρότατες επιπτώσεις, μεταξύ άλλων, στη διόγκωση του δημοσίου χρέους πολλών οικονομιών παράλληλα με αρνητικούς ή και χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάζεται τα τελευταία χρόνια τη δυνατότητα έκδοσης -ειδικά από τις ευρωπαϊκές χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος- ομολόγων συνδεδεμένων με τους ρυθμούς μεγέθυνσης (GDP-Linked Bonds ή για συντομία «GLBs»).

Η ιδέα της σύνδεσης της αποπληρωμής χρέους με την οικονομική δραστηριότητα της χώρας εμφανίζεται έντονα στο τέλος της κρίσης χρέους της δεκαετίας του 1980 (Borensztein & Mauro 2004). Η παρούσα οικονομική συγκυρία έχει αναβιώσει το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας, καθώς φαίνεται ότι έχουν ωριμάσει οι συνθήκες για την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου έκδοσης χρέους από υπερχρεωμένες χώρες³⁸.

Στο παρελθόν υπήρξαν περιπτώσεις που συγκεκριμένες εκδόσεις ομολόγων είχαν χαρακτηριστικά ομολόγων συνδεδεμένων με τη μεταβολή του ΑΕΠ. Σχετικά παραδείγματα είναι οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας το (1994), της Αργεντινής (2005), της Ουκρανίας (2015) αλλά και της Ελλάδας (2012)^{39,40}. Σε κάθε περίπτωση επρόκειτο για μέτρα που συμφωνήθηκαν και εφαρμόστηκαν ενώ είχε καταστεί αναπόφευκτη η αναδιάρθρωση των χρεών τους.

Το βασικό πλεονέκτημα των GLBs είναι η σύνδεση του ρυθμού μεγέθυνσης με το επιτόκιο. Η σύνδεση αυτή επιτρέπει τη μείωση των υποχρεώσεων για καταβολή τόκων τις περιόδους χαμηλής ή και αρνητικής μεγέθυνσης, με αποτέλεσμα την αποφυγή περαιτέρω επιβάρυνσης του δημοσίου χρέους. Έτσι σε περιόδους κρίσεων τα GLBs υποβοηθούν τη σχετική διαχείριση.

Στον αντίποδα, οι πιθανές μεγάλες διακυμάνσεις του επιτοκίου, λόγω διακυμάνσεων του ΑΕΠ θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικίνητρο για τους επενδυτές, με αποτέλεσμα τα ομόλογα αυτά να επιβαρυνθούν με μεγαλύτερο ασφάλιστρο κινδύνου (risk premium). Επίσης συχνές αναθεωρήσεις των στοιχείων

³⁷ Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στη βελτίωση της διαχειρισμότητας του χρέους έτσι ώστε οι ετήσιες μικτές χρηματοδοτικές ανάγκες (Gross Financing Needs) να παραμένουν χαμηλότερες του 15% ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, και χαμηλότερες του 20%, μακροπρόθεσμα

³⁸ Βλ. σχετικά Blanchard et al. (2016), Carnot & Summer (2017) καθώς και των Consiglio & Zenios (2018).

³⁹ Οπ.Π.

⁴⁰ Στο πλαίσιο του PSI το 2012 υπήρξαν εκδόσεις νέων ομολόγων οι οποίες περιλάμβαναν ρήτρες για επιπλέον απόδοση (έως 1%), ανάλογα με την επίτευξη του ρυθμού μεγέθυνσης. Βλ. Hellenic Republic, Ministry of Finance, Press Release, 28 February 2012, Annex II.

ΑΕΠ καθιστούν δύσκολο τον επανυπολογισμό της απόδοσης του ομολόγου, συνεπώς και την τιμολόγησή του. Τέλος, μπορεί να προκύψουν επιφυλάξεις των επενδυτών για την αξιοπιστία των στατιστικών αρχών που είναι αρμόδιες για τη δημοσιοποίηση των σχετικών στατιστικών στοιχείων.

Παρά τα όποια μειονεκτήματα των GLBs, τα ομόλογα που συνδέονται με το ρυθμό μεγέθυνσης είναι μία επιλογή που θα πρέπει να εξετάζεται ειδικά για τις χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διαβλέποντας αυτή την ανάγκη έχει εντατικοποιήσει το τελευταίο διάστημα τις συζητήσεις για την υιοθέτηση αυτού του νέου υποδείγματος έκδοσης χρέους από τα κράτη-μέλη. Στο πλαίσιο αυτό αναμένονται νέες θεσμικές πρωτοβουλίες, προκειμένου να διαμορφωθούν οι συνθήκες για την έκδοση των ομολόγων το επιτόκιο των οποίων συνδέεται με τη μεταβολή του ΑΕΠ.

Βιβλιογραφία

Borensztein, E. and Mauro, P., 2004. The Case for GDP-Indexed Bonds. *Economic Policy*, Vol. 38, April, 165-216.

Blanchard, O., Mauro, P. and Acalin, J., 2016. The Case for Growth-Indexed Bonds in Advanced Economies Today. *Peterson Institute for International Economics*, Number PB16-2.

Carnot, N., Summer, S. P., 2017. GDP-linked Bonds: Some Simulations on EU Countries. *European Commission, Discussion Paper 073*. December 2017, Brussels.

Consiglio, A., Zenios, S. A., 2018. Pricing and hedging GDP-linked bonds in incomplete markets, *Journal of Economic Dynamics & Control*, Vol. 88, pp. 137-155.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2017-2018

---

1. Τα χαρακτηριστικά της μεγέθυνσης το 2017

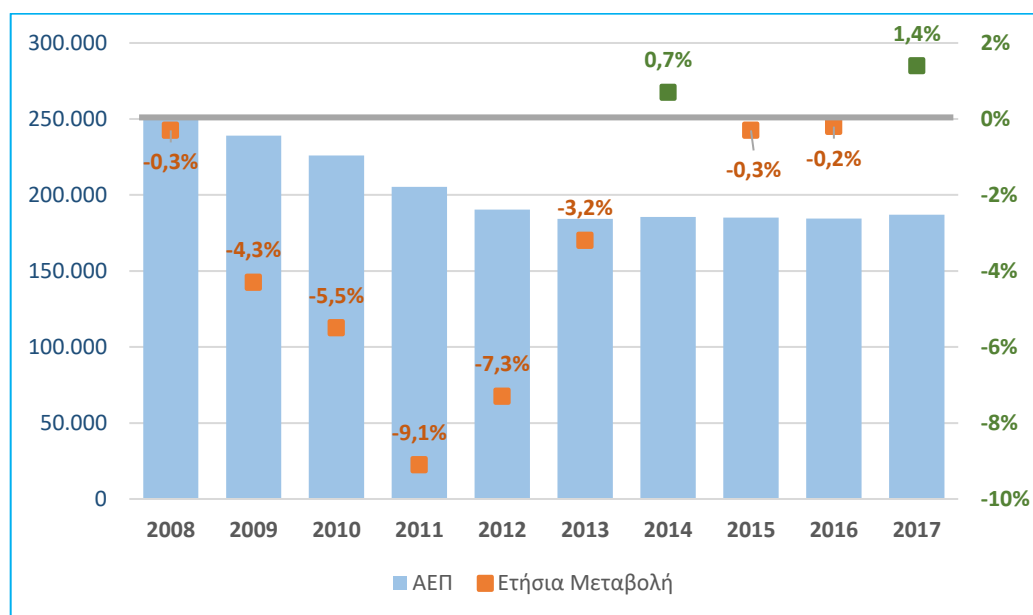
Αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,4% το 2017 με σημαντική αύξηση των επενδύσεων.

- Σκεπτικισμό προκαλεί η ατονία της ιδιωτικής κατανάλωσης, ειδικά καθώς συνδυάστηκε με ενίσχυση εισαγωγών.
- Οι αποκλίσεις εγχώριων και διεθνών οργανισμών στην πρόβλεψη για το ΑΕΠ του 2017 υπήρξαν σχετικά μικρές.
- Ο πληθωρισμός επανήλθε το 2017, αλλά ο δομικός πληθωρισμός (πυρήνας πληθωρισμού) παρέμεινε χαμηλά.
- Σταθερή βελτίωση στην αγορά εργασίας, με αύξηση των θέσεων πλήρους απασχόλησης.
- Επίμονη διατήρηση της μακροχρόνιας ανεργίας σε υψηλά επίπεδα η οποία φανερώνει διαρθρωτικές αδυναμίες της αγοράς εργασίας.
- Βελτίωση της βιομηχανικής παραγωγής, του κύκλου εργασιών στη βιομηχανία και του δείκτη οικονομικού κλίματος το 2017. Πιο χαμηλά ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης.
- Η προστιθέμενη αξία των κλάδων της Βιομηχανίας και του Εμπορίου αυξήθηκε το 2017 σε σχέση με το 2016. Κατασκευές και ακίνητη περιουσία παραμένουν σε αρνητική τροχιά.
- Διατηρήθηκε η ισορροπία στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) με μικρό έλλειμμα το 2017 της τάξης του 0,8% του ΑΕΠ (0,4% του ΑΕΠ χωρίς τα καύσιμα).
- Διατηρείται η τάση αλλαγής της διάρθρωσης του ισοζυγίου υπηρεσιών υπέρ του τουρισμού και εις βάρος των θαλάσσιων μεταφορών.
- Ισχυρή η θετική επίδραση των τουριστικών εισπράξεων στο ΙΤΣ.
- Χρήζει σχολαστικής επιτήρησης η διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου λοιπών αγαθών (χωρίς καύσιμα και πλοία) κατά 754 εκατ. (+5,5% σε σχέση με το 2016). Διατηρείται η υψηλή συσχέτισή του με τις μεταβολές του εισοδήματος.

1.1. Ανάλυση της αύξησης του ΑΕΠ σε συνιστώσες.

Τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την πραγματική μεταβολή του ΑΕΠ στη διάρκεια όλου του έτους δείχνουν αύξηση 1,4% (σταθερές τιμές 2010). Είναι η δεύτερη φορά από το 2008 που το ελληνικό ΑΕΠ αυξάνεται (το 2014 αυξήθηκε κατά 0,7%). Η μεγέθυνση του 2017 υποκινήθηκε από την επέκταση που παρουσίασε η οικονομική δραστηριότητα τα τρία τελευταία τρίμηνα (σε σχέση με τα αντίστοιχα περσινά) και ειδικά το τελευταίο οπότε καταγράφηκε άνοδος κατά 1,9%. Βασική παράμετρο για την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας αποτέλεσε η ενίσχυση του κλίματος εμπιστοσύνης προς την ελληνική οικονομία στην οποία συντέλεσε, μεταξύ άλλων, η ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του προγράμματος στήριξης τον Ιούνιο του 2017, αλλά και από την ταχεία πρόοδο που συντελέστηκε κατά τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της τρίτης αξιολόγησης. Φαίνεται πλέον ότι η ελληνική οικονομία εξέρχεται του υφεσιακού κύκλου, ωστόσο είναι κρίσιμο να επιτευχθούν σημαντικά υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης τα επόμενα χρόνια. Οι υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης θα εδραιώσουν την εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία, θα τονώσουν την απασχόληση και θα επιταχύνουν την αποκλιμάκωση του λόγου δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ.

Διάγραμμα 10: ΑΕΠ 2008-2017 (εκατ. ευρώ και ετήσια μεταβολή σε %) - Σταθερές τιμές 2010

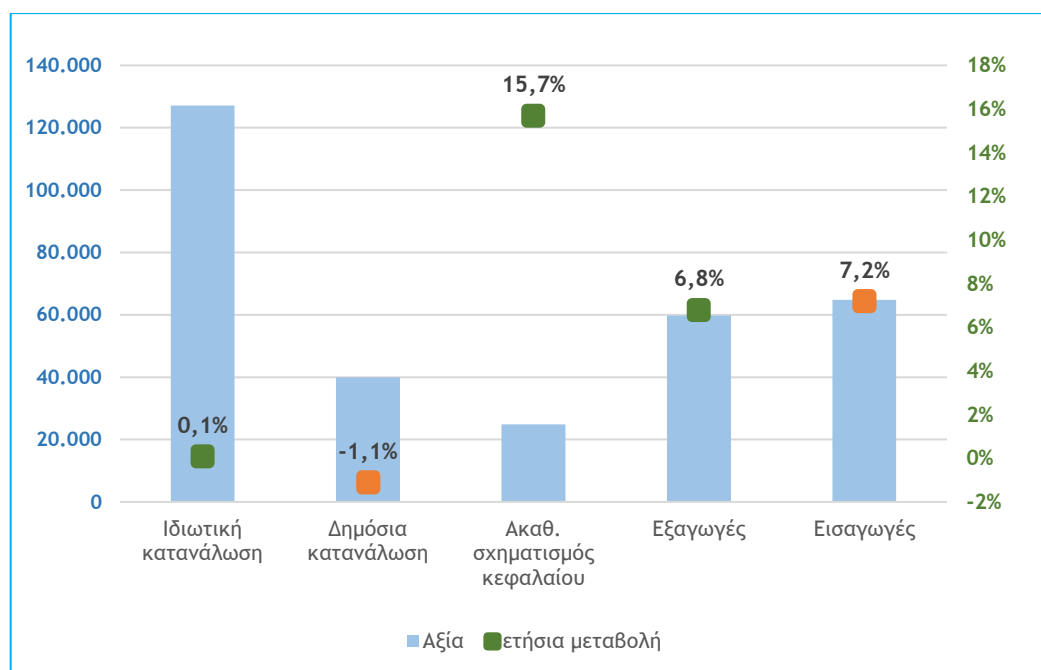

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Τη μεγαλύτερη συμβολή στην άνοδο του ΑΕΠ είχαν οι επενδύσεις: η αύξηση του Ακαθάριστου Σχηματισμού Παγίου Κεφαλαίου έφθασε το 9,6%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στον «εξοπλισμό μεταφορών», ενώ οι κατηγορίες «κατοικίες» και «άλλες κατασκευές» (κυρίως ΠΔΕ) κατέγραψαν πτώση. Σημαντική ήταν η άνοδος των αποθεμάτων η οποία από κοινού με την αύξηση των επενδύσεων προώθησαν τον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου κατά 15,7% το 2017. Σκεπτικισμό προκαλεί η σχεδόν μηδενική συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης στην αύξηση του ΑΕΠ, γεγονός που συνδέεται με την πίεση που ασκούν στα

νοικοκυριά οι ασφαλιστικές και φορολογικές τους υποχρεώσεις. Με δεδομένο ότι η ιδιωτική κατανάλωση αποτελεί σχεδόν το 70% του ΑΕΠ είναι αναγκαία η ανάκαμψή της για να επιτευχθούν ακόμα υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης στο μέλλον. **Σημαντική άνοδο κατά 6,8% κατέγραψαν οι εξαγωγές, κυρίως λόγω της αύξησης εξαγωγών υπηρεσιών (κατά βάση τουρισμός).** Ακόμη υψηλότερη ήταν η άνοδος των εισαγωγών (+7,2%) με αποτέλεσμα η καθαρή συμβολή του εξωτερικού τομέα στο ΑΕΠ το 2017 να είναι αρνητική κατά περίπου 5,1 δισ. Ευρώ.

Διάγραμμα 11: Βασικές Συνιστώσες του ΑΕΠ 2017 (εκατ. ευρώ και % μεταβολής σε σχέση με το 2016) - Σταθερές τιμές 2010

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και επεξεργασία ΕΔΣ.

*Η πράσινη κουκίδα αντιστοιχεί σε θετική -από τη σκοπιά της μεγέθυνσης- εξέλιξη και η πορτοκαλί σε αρνητική.

1.2. Απόκλιση προβλέψεων και πραγματοποιήσεων.

Κατά την διάρκεια του 2017 οι προβλέψεις των φορέων για τον ρυθμό αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ γνώρισαν συνεχείς αναθεωρήσεις προς τα κάτω. Στην αρχή του έτους οι περισσότεροι φορείς ήταν πιο αισιόδοξοι στις προβλέψεις για το ρυθμό μεγέθυνσης. Με την πάροδο του χρόνου οι προβλέψεις αναπροσαρμόστηκαν και τελικά, οι περισσότερες συνέκλιναν με την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ στις αρχές του 2018 ότι η αύξηση του ΑΕΠ σε ρυθμό αύξησης 1,4%. Ειδικά οι προβλέψεις του Νοεμβρίου 2017 τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και του Υπουργείου Οικονομικών είχαν πολύ μικρή απόκλιση από τα αποτελέσματα των πρώτων εκτιμήσεων που ανακοίνωσε μεταγενέστερα η ΕΛΣΤΑΤ⁴¹, ενώ η αντίστοιχη πρόβλεψη Νοεμβρίου του ΟΟΣΑ συνέπεσε επακριβώς. Πάντως οι αποκλίσεις όσον αφορά στην πρόβλεψη του ρυθμού μεγέθυνσης για το 2017 είναι από τις μικρότερες των τελευταίων οκτώ ετών⁴². Γεγονός που αποτελεί μian επιπλέον ένδειξη ότι η ελληνική οικονομία έχει εισέλθει σε φάση σταθεροποίησης και περιορισμού της αβεβαιότητας, χωρίς να

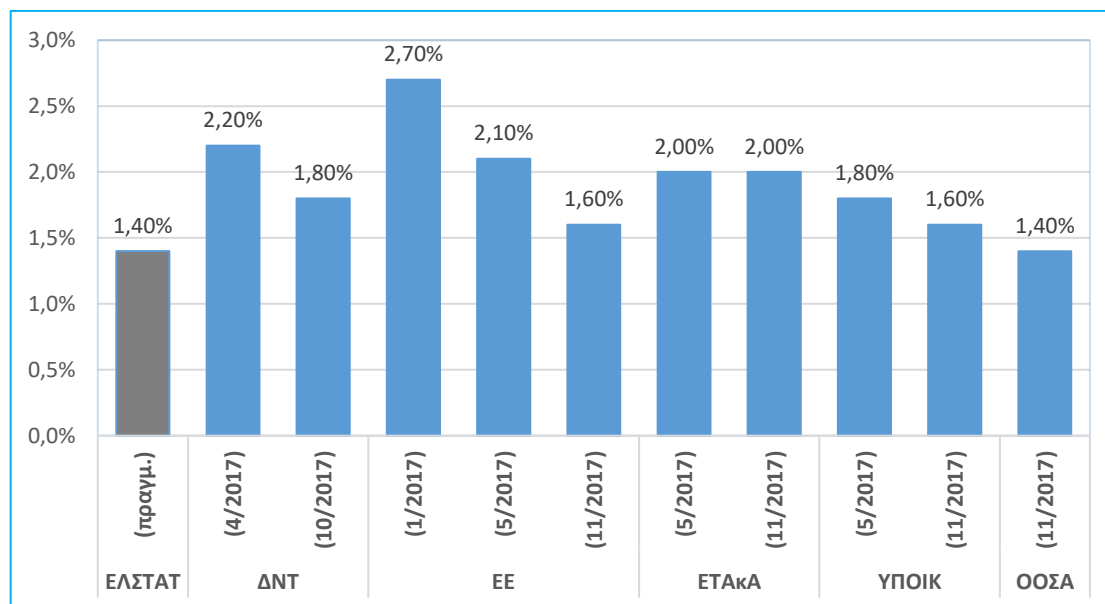
⁴¹ Ανακοινώθηκαν 5 Μαρτίου 2018.

⁴² Βλ. Εαρινή Έκθεση Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου 2017, σελ.51-53

υπάρχουν σημαντικές «δομικές ρήξεις» (structural breaks) οι οποίες περιορίζουν την επιτυχία των προβλέψεων.

Η συνιστώσα του ΑΕΠ η οποία κινήθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με τις προβλέψεις, επηρεάζοντας αρνητικά την πρόβλεψη για το ΑΕΠ, ήταν η ιδιωτική κατανάλωση. Επίσης η δημόσια κατανάλωση παρουσίασε συρρίκνωση, ενώ και οι εισαγωγές αυξήθηκαν με μεγαλύτερο ρυθμό σε σχέση με τις προβλέψεις⁴³.

Διάγραμμα 12: Μεταβολή του ΑΕΠ για το 2017 & οι αντίστοιχες προβλέψεις

Πηγές:

1. Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ), Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Δελτίο Τύπου, Μάρτιος 2018.
2. IMF, World Economic Outlook, Απρίλιος & Οκτώβριος 2017.
3. European Commission, European Economic Forecast, Winter, Spring & Autumn Forecasts 2017.
4. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΚΑ), «Regional Economic Prospects in the EBRD Regions» Μάιος & Νοέμβριος 2017.
5. Υπουργείο Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ), Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Προσαρμογής 2018-2022 & Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018, Μάιος & Νοέμβριος 2017.
6. OECD, «Economic Forecast summary - Greece», Νοέμβριος 2018

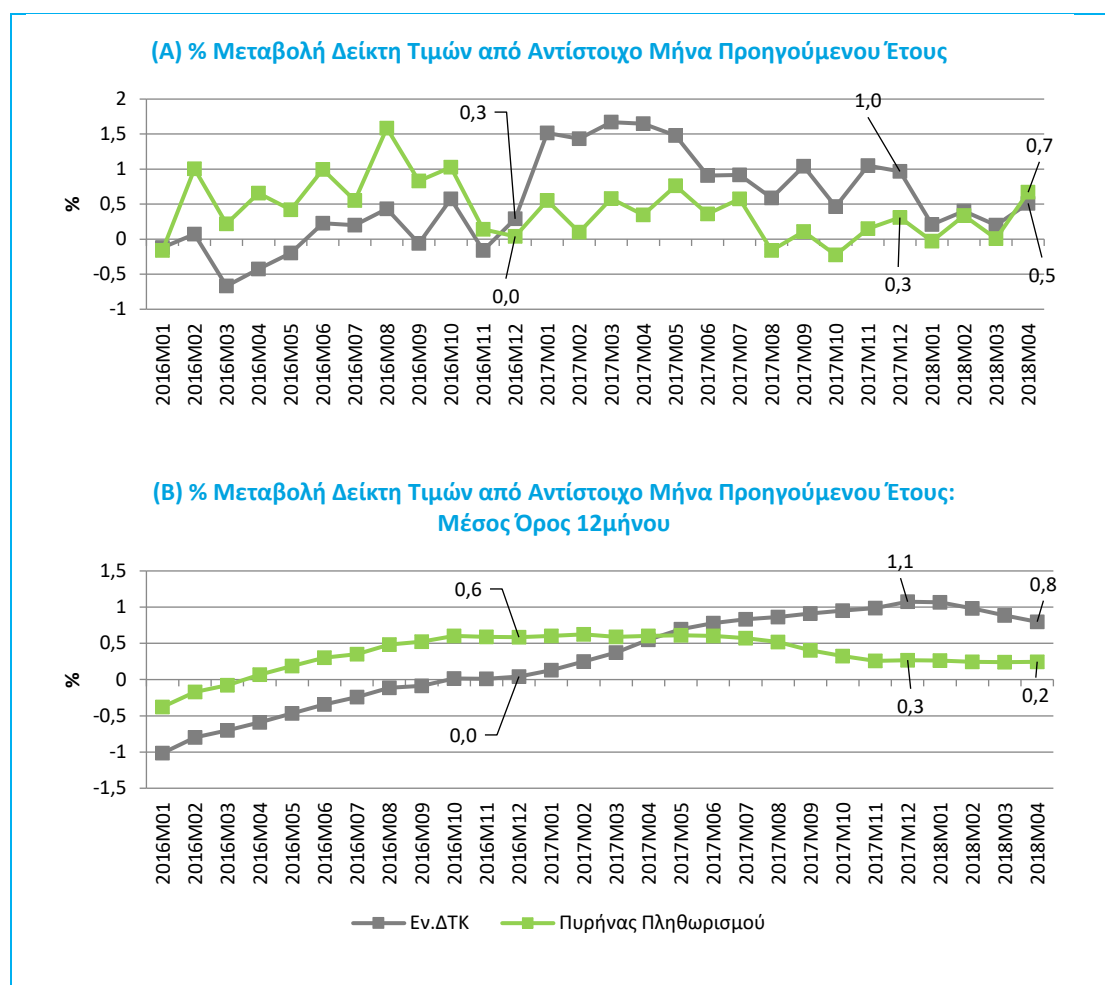
1.3. Λοιπές Μακροοικονομικές Εξελίξεις 2017

1.3.1. Πληθωρισμός

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός επανήλθε σε θετικό πρόσημο το 2017 στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να καταγράψει μέσο ετήσιο ρυθμό 1,1%, έναντι μηδενικού το 2016. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στην ανοδική πορεία των διεθνών τιμών του πετρελαίου καθώς και στην πληθωριστική επίδραση των έμμεσων φόρων που τέθηκαν σε ισχύ το 2017. Αυτό φαίνεται στην πορεία του δομικού πληθωρισμού (πυρήνας πληθωρισμού), ο οποίος υπολογίζεται εξαιρώντας τις κατηγορίες ενέργεια, είδη διατροφής, αλκοολούχα ποτά- καπνός, των οποίων οι τιμές είναι οι πιο ευμετάβλητες. Σε όρους μεταβολών από τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους, ο δομικός πληθωρισμός κινήθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα από τον εναρμονισμένο, αλλά έκλεισε με άνοδο 0,3% σε σχέση με το 2016.

⁴³ Ενδεικτικά αναφέρουμε πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε προβλέψει αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης 1,4%, της δημόσιας κατανάλωσης 0,5% και των εισαγωγών 3,0%, ενώ η πραγματοποιηθείσα αύξηση ή μείωση διαμορφώθηκε τελικά στο 0,1%, -1,1% και 7,2% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 13: Μεταβολές Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) και Πυρήνα Πληθωρισμού (2016- Απρ.2018)

Πηγή: EUROSTAT και Επεξεργασία ΕΔΣ

Εκτός από την αύξηση του πληθωρισμού που οφείλεται στα ενεργειακά αγαθά και τα επεξεργασμένα είδη διατροφής, σημαντική ήταν η θετική συμβολή των τιμών των υπηρεσιών ενώ, οι τιμές των μη ενεργειακών βιομηχανικών αγαθών παρέμειναν σε αρνητικό έδαφος κυρίως λόγω του υψηλού διεθνούς ανταγωνισμού σε αυτά τα εμπορεύματα.

1.3.2. Απασχόληση

Η σταθερή βελτίωση στην αγορά εργασίας συνεχίστηκε. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα ετήσια στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ (Πίνακας 12), η απασχόληση αυξήθηκε κατά 79 χιλ. άτομα (+2,15%) και διαμορφώθηκε στις 3.753 χιλ. εργαζόμενους.

Πίνακας 12: Εξέλιξη απασχόλησης ανά καθεστώς απασχόλησης (πλήρης/μερική) - αριθμός εργαζομένων σε χιλ.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Δ 2017/16	% Δ 2017/16
Πλήρης	3.776	3.405	3.214	3.201	3.267	3.311	3.383	73	2,20%
% επί συνολικής	93,1%	92,2%	91,5%	90,5%	90,5%	90,1%	90,2%		
Μερική	279	290	299	336	343	363	369	6	1,71%
% επί συνολικής	6,9%	7,8%	8,5%	9,5%	9,5%	9,9%	9,8%		
Συνολική απασχόληση	4.054	3.695	3.513	3.536	3.611	3.674	3.753	79	2,15%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

Η αύξηση αυτή προήλθε κυρίως από την αύξηση των θέσεων πλήρους απασχόλησης κατά 73 χιλ. που είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί (από το 90,1% στο 90,2%) το μερίδιο της πλήρους απασχόλησης στο σύνολο, για πρώτη φορά από την έναρξη της οικονομικής κρίσης. Σημειώνεται πως η μερική απασχόληση έχει αυξηθεί σημαντικά κατά την περίοδο της κρίσης, ήτοι από 5,7% σε 9,8% της συνολικής απασχόλησης, παραμένει ωστόσο πολύ χαμηλότερη από το μέσο όρο της ευρωζώνης (EZ-19) που ανέρχεται σε 21,6%⁴⁴.

Πίνακας 13: Εξέλιξη απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (αριθμός εργαζομένων σε χιλ.)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Δ 2017/16	% Δ 2017/16
Πρωτογενής	501	480	481	480	466	455	453	-1	-0,3%
% επί συνολικής	12,3%	13,0%	13,7%	13,6%	12,9%	12,4%	12,1%		
Δευτερογενής	717	611	547	530	539	560	578	18	3,2%
% επί συνολικής	17,7%	16,5%	15,6%	15,0%	14,9%	15,2%	15,4%		
<i>Κατασκευές</i>	246	201	162	152	145	147	149	2	1,5%
% επί συνολ.	6,1%	5,4%	4,6%	4,3%	4,0%	4,0%	4,0%		
Τριτογενής	2.836	2.603	2.486	2.527	2.606	2.659	2.721	62	2,3%
% επί συνολικής	70,0%	70,5%	70,7%	71,5%	72,2%	72,4%	72,5%		
Συνολική απασχόληση	4.054	3.695	3.513	3.536	3.611	3.674	3.753	79	2,15%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

Η αναδιάρθρωση της απασχόλησης κατά τομέα οφείλεται στην αύξηση που σημειώθηκε στον δευτερογενή, με 18 χιλ. νέες θέσεις εργασίας (+3,2%) και στον τριτογενή τομέα, με 62 χιλ. νέες θέσεις (+2,3%). Αντιθέτως, ο πρωτογενής τομέας εμφάνισε οριακή υποχώρηση που υπερκαλύφθηκε από τις θετικές κατά τα λοιπά εξελίξεις. Όπως είναι γνωστό κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης εντάθηκε η «τριτογενοποίηση» της απασχόλησης, καθώς το ποσοστό του τριτογενή τομέα στο σύνολο αυξήθηκε από 66,6% το 2008 σε 72,5% το 2017, με αντίστοιχη υποχώρηση του δευτερογενή τομέα από το 22,2% στο 15,4%. Η υποχώρηση αυτή του δευτερογενή τομέα οφείλεται στη μεγάλη πτώση της απασχόλησης στον τομέα των κατασκευών από 397 χιλ. εργαζόμενους το 2008 σε 149 χιλ. το 2017 (-62,4%).

⁴⁴ Στοιχεία Eurostat.

Πίνακας 14: Εξέλιξη απασχόλησης ανά μέγεθος των επιχειρήσεων (αριθμός εργαζομένων σε χιλ.)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Δ 2017/16	% Δ 2017/16
Έως και 10 άτομα	2.556	2.254	2.121	2.147	2.172	2.127	2.121	-7	-0,3%
11 έως 19 άτομα	400	337	293	305	357	384	399	15	3,9%
20 έως 49 άτομα	299	293	258	236	268	318	330	12	3,7%
50 ή περισσότερα	465	507	490	512	504	536	577	41	7,7%
Άγνωστος, αλλά πάνω από 10 άτομα	334	305	351	337	309	308	326	18	5,8%
Συνολική απασχόληση	4.054	3.695	3.513	3.536	3.611	3.674	3.753	79	2,15%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέλιξη της απασχόλησης ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων (και με βάση την απασχόληση) (Πίνακας 14). Για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις με έως 10 εργαζόμενους, η απασχόληση διατηρεί και το 2017 τη φθίνουσα πορεία της και διαμορφώνεται σε 2.121 χιλ. εργαζόμενους έναντι 2.888 χιλ. εργαζομένων το 2009. Αντιθέτως, ο αριθμός των απασχολούμενων σε επιχειρήσεις άνω των 50 ατόμων σημείωσε αισθητή αύξηση το 2017 κατά 41 χιλ. (+7,7%), υπερβαίνοντας σημαντικά (+19,2%) το προ κρίσης επίπεδο (484 χιλ. το 2008). Οι εξελίξεις αυτές υποδηλώνουν ότι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις αποδείχθηκαν πιο ανθεκτικές στις δυσμενείς συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην αγορά εργασίας λόγω της οικονομικής κρίσης.

Πίνακας 15: Εξέλιξη αριθμού ανέργων και ποσοστού ανεργίας (σε χιλιάδες)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Δ 2017/16	% Δ 2017/16
Ανεργοί	882	1.195	1.330	1.274	1.197	1.131	1.027	-104	-9,2%
Πάνω από 12 μήνες	435	706	893	937	875	814	747	-67	-8,2%
% επί συνολικής	49,3%	59,1%	67,1%	73,5%	73,1%	72,0%	72,8%		
24 μήνες και άνω	211	368	549	622	613	587	539	-48	-8,2%
% επί συνολικής	23,9%	30,8%	41,2%	48,8%	51,2%	51,9%	52,5%		
Ποσοστό ανεργίας	17,9%	24,4%	27,5%	26,5%	24,9%	23,5%	21,5%		

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

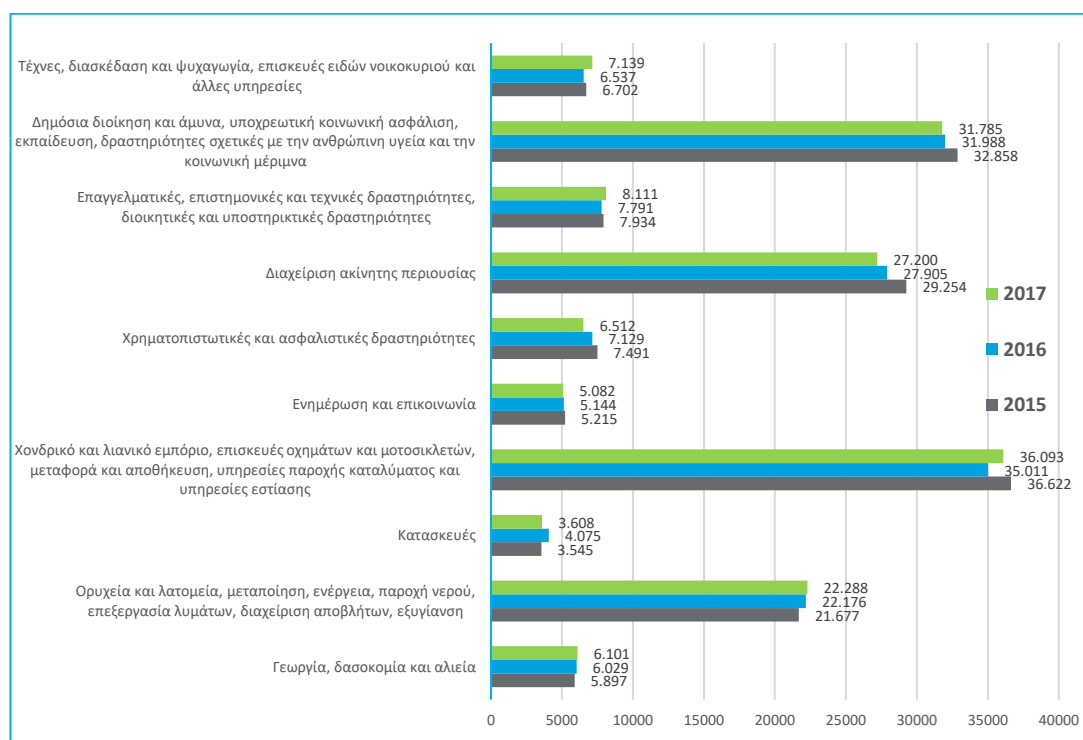
Η ανεργία συνέχισε το 2017 τη φθίνουσα πορεία της. Το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε σε 21,5% έναντι 23,5% το 2016. Ειδικότερα, ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 104 χιλ. (-9,2%) και διαμορφώθηκε στις 1.027 χιλ. Εξ αυτών, οι 747 χιλ. ήταν μακροχρόνια άνεργοι (άνω των 12 μηνών), ενώ 539 χιλ. παρέμειναν άνεργοι για διάστημα άνω των 24 μηνών. Ενώ ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων μειώθηκε κατά 67 χιλ. άτομα το 2017, η σχετική ποσοστιαία μείωση (-8,2%) ήταν μικρότερη της μείωσης της συνολικής ανεργίας (-9,2%) με αποτέλεσμα το ποσοστό της μακροχρόνιας επί της συνολικής ανεργίας να αυξηθεί οριακά στο 72,8% από 72% το 2016. Το ποσοστό αυτό είναι κατά πολύ μεγαλύτερο τόσο σε σχέση με το προ κρίσης επίπεδο (40,4% το 2009), όσο και με το μέσο όρο της ευρωζώνης (49%). Η επιμονή του υψηλού μεγέθους της μακροχρόνιας ανεργίας δείχνει ότι σε μεγάλο βαθμό οφείλεται σε διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας ενώ υπογραμμίζει ότι

η προσοχή πρέπει να εστιάσει σε δομικές αδυναμίες της ελληνικής αγοράς εργασίας, οι οποίες είναι πιθανόν ότι εντάθηκαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

1.3.3. Κλαδικές Εξελίξεις / Οικονομική Συγκυρία

Ανοδικά εξελίχθηκε η προστιθέμενη αξία σε πέντε συνολικά μεγάλους κλάδους: Ορυχεία-Λατομεία-Μεταποίηση- Ενέργεια κλπ, Γεωργία-δασοκομεία- αλιεία, Τέχνες-Ψυχαγωγία κ.ά υπηρεσίες, Επαγγελματικές-επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες. Στους δύο πρώτους η θετική μεταβολή που είχε σημειωθεί ήδη το 2016 συνεχίστηκε για δεύτερη κατά σειρά χρονιά. Στους υπόλοιπους καταγράφηκε μια ανάκαμψη μετά την υποχώρηση που είχε σημειωθεί το προηγούμενο έτος. Σημαντική ανάκαμψη παρατηρήθηκε επίσης στον κλάδο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο-Επισκευές-Καταλύματα-Εστίαση που είχε επίσης γνωρίσει κάμψη το 2016. Οι εξελίξεις σε αυτόν τον κλάδο, λόγω του μεγέθους του, σε συνδυασμό με την ανοδική πορεία στον κλάδο Ορυχεία-Λατομεία- μεταποίηση αποτελούν τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία της παραγωγικής ανάκαμψης σε κλαδικό επίπεδο. Αντίθετα κάμψη σημειώθηκε για δεύτερη συνεχή χρονιά στους κλάδους της Δημόσιας Διοίκησης, Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, Ενημέρωσης-Επικοινωνίας αλλά και στις Κατασκευές που είχαν δώσει πέρυσι σημάδια κάποιας ανάκαμψης.

Διάγραμμα 14: Προστιθέμενη Αξία Κλάδων κατά Έτος: 2015-2017 (Σταθερές Τιμές Προηγούμενου Έτους, σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: EUROSTAT

Όπως δείχνουν τα στοιχεία για την εξέλιξη του δείκτη παραγωγής στους επιμέρους κλάδους σημαντική ήταν η άνοδος σε Ορυχεία-Λατομεία-Ηλεκτρισμό, ακολούθησε η Μεταποίηση ενώ η Παροχή νερού κατέγραψε πτώση. Αυξημένο κύκλο εργασιών κατά 11,8% σε σχέση με το 2016 παρουσίασε η Βιομηχανία, με αποτέλεσμα να ξεπεράσει

κατά πολύ το Χονδρικό, το Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες ως προς το κριτήριο αυτό, παρά τη θετική εικόνα αυτών των κλάδων (Πίνακας 16B).

Πίνακας 16: Μεταβολές Δεικτών Παραγωγής και Κύκλου Εργασιών

Τομείς	2016	2017
<i>(Α) % Μεταβολή Μέσου Ετήσιου Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής</i>		
Ορυχεία - Λατομεία	-14,7	7,4
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	4,2	3,8
Ηλεκτρισμός	1,7	7,7
Παροχή Νερού	0,4	-2,6
<i>(Β) % Μεταβολή Ετήσιων Δεικτών Κύκλου Εργασιών</i>		
Βιομηχανία	-5,0	11,8
Λιανικό Εμπόριο	-2,1	1,7
Χονδρικό Εμπόριο	-1,7	3,8
Υπηρεσίες*	-5,6	0,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

*Μέσος Όρος Ετήσιας Μεταβολής Επιμέρους Κατηγοριών

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος, το 2017 σημείωσε υπερδιπλάσια βελτίωση σε σχέση με το 2016 (5,2% έναντι 2,3%, Πίνακας 17). Από τις επιμέρους συνιστώσες του δείκτη, βελτίωση εμφάνισαν οι επιχειρηματικές προσδοκίες πρωτίστως στις Υπηρεσίες αλλά και στη Βιομηχανία, ενώ ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης κατέγραψε σημαντική διόρθωση κατά 7,4%, μετά από τη μεγάλη αύξηση που είχε σημειώσει το 2016 (+34,1%).

Πίνακας 17: Μεταβολές Δεικτών Οικονομικού Κλίματος: % Μεταβολή Ετήσιου Μέσου Όρου

	2016	2017
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος	2,3	5,2
Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης	34,1	-7,4
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στην Βιομηχανία	11,4	2,1
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές	-1,1	-9,6
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο	20,9	-6,7
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες	1,4	16,9

Πηγή: IOBE

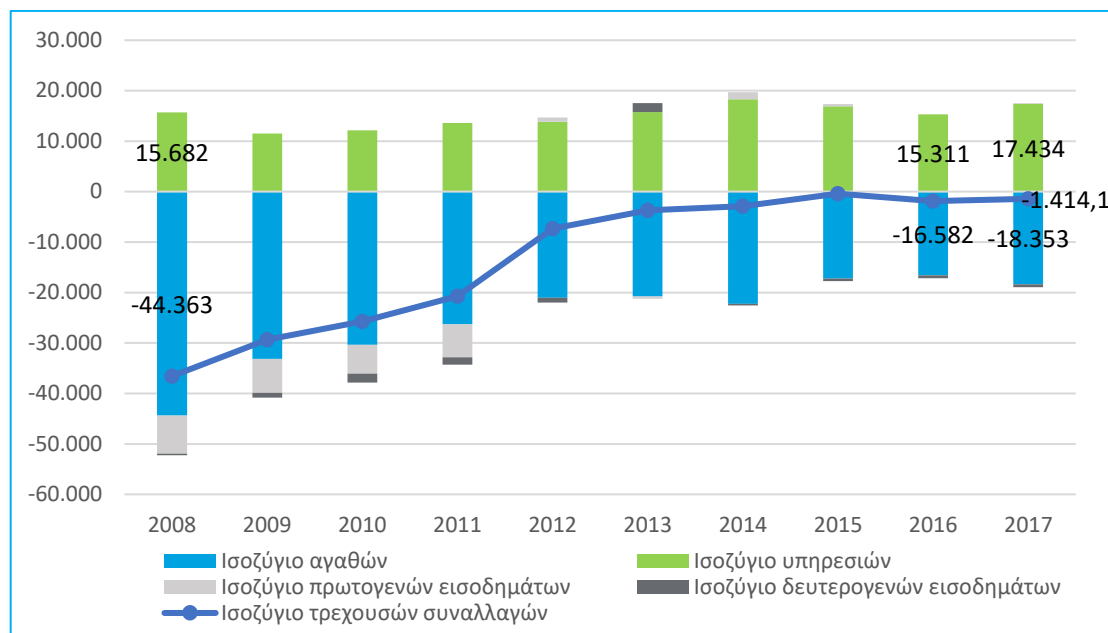
1.3.4. Ισοζύγιο Πληρωμών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κατά το 2017 εμφάνισε έλλειμμα ύψους 1.414 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 458 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2016 (Διάγραμμα 15). Ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2017 διαμορφώθηκε σε 0,8% δηλαδή σε χαμηλότερα επίπεδα από το 2016 οπότε είχε προσεγγίσει το 1,1%. Η βελτίωση αυτή προήλθε κυρίως από την αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών η οποία υπεραντιστάθμισε την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών. Συγκεκριμένα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 2.122 εκατ. (από 15.311 σε 17.434 εκατ. ή+13,9%), ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών αυξήθηκε κατά 1.771 εκατ. (από

16.582 σε 18.353 εκατ. ή +10,7%). Επίσης, μικρή βελτίωση υπήρξε στα ισοζύγια πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων.

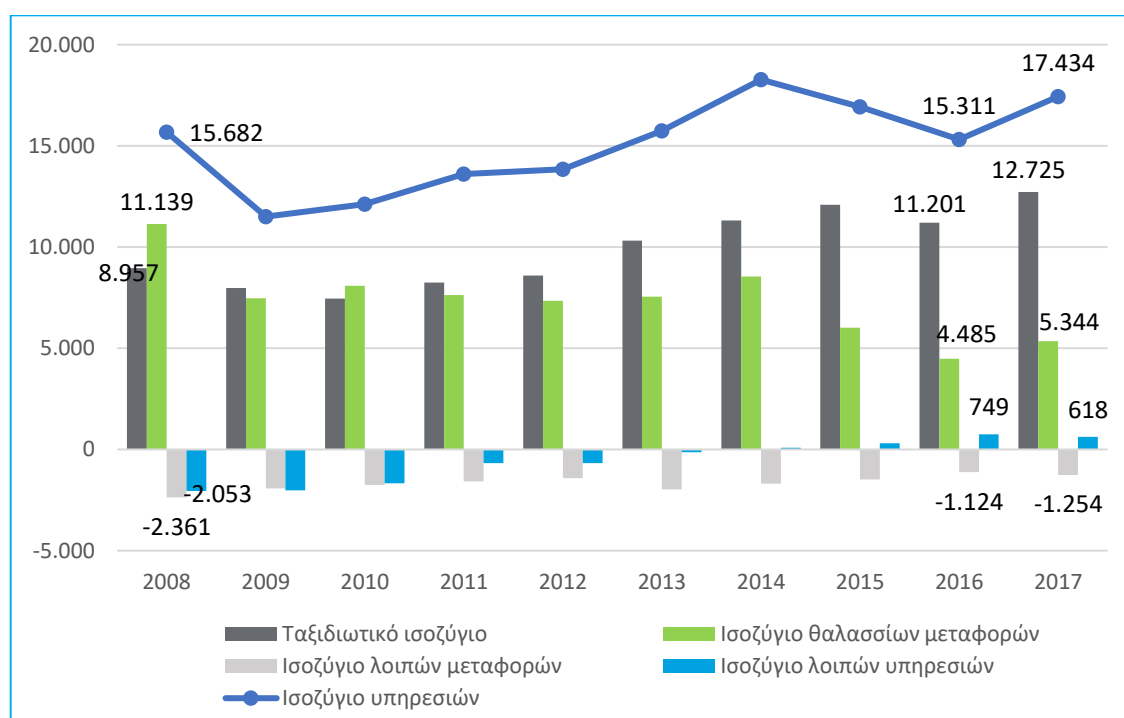
Διάγραμμα 15: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ειδικότερα, η βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών προήλθε κυρίως από την **αύξηση του πλεονάσματος του ταξιδιωτικού ισοζυγίου** κατά 1.524 εκατ. ευρώ (+13,6%) και δευτερευόντως από την **αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου θαλασσίων μεταφορών** κατά 859 εκατ. ευρώ (+19,2%). Αντιθέτως, τα ισοζύγια λοιπών (πλην θαλασσίων) μεταφορών και λοιπών υπηρεσιών εμφάνισαν μικρή επιδείνωση.

Διάγραμμα 16: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου υπηρεσιών (εκατ. ευρώ)

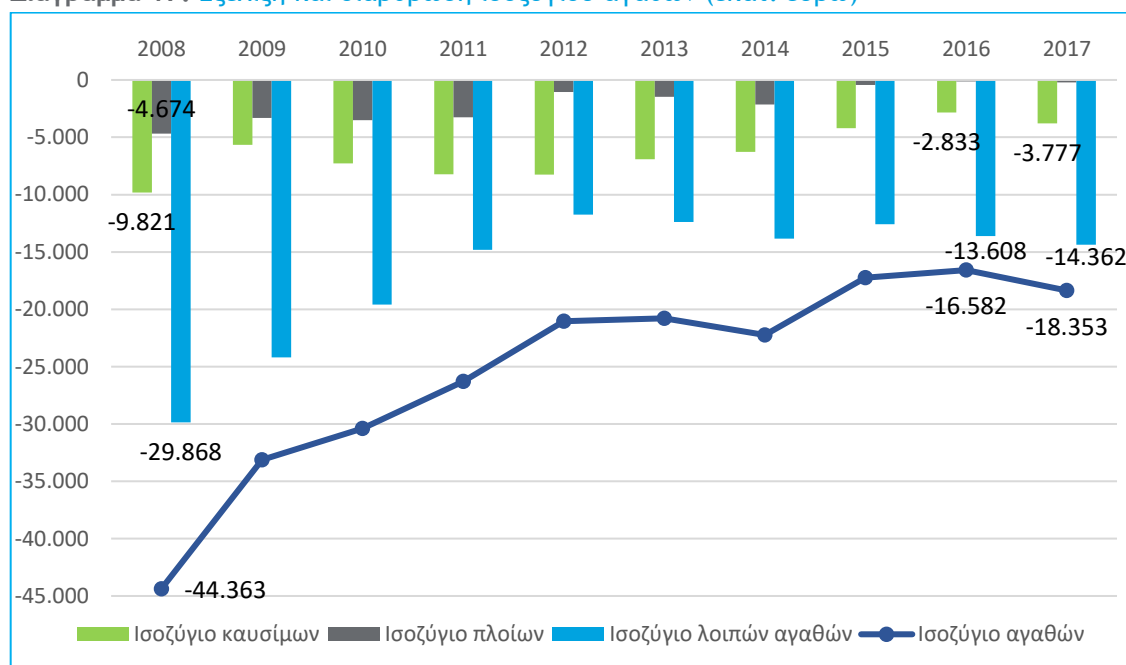

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σημειώνεται πως η διάρθρωση του ισοζυγίου υπηρεσιών έχει μεταβληθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία (Διάγραμμα 16). Συγκεκριμένα, το πλεόνασμα στο ισοζύγιο θαλασσιών μεταφορών, το οποίο αποτελούσε τη σημαντικότερη συνιστώσα του ισοζυγίου υπηρεσιών κατά το 2008, υποχώρησε σταδιακά από τα 11.139 εκατ. στα 5.344 εκατ. το 2017 (-52%). Αντιθέτως, το πλεόνασμα στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο αυξήθηκε από 8.957 εκατ. το 2008 σε 12.725 εκατ. το 2017 (+42%) αντανakλώντας την αυξανόμενη σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία.

Τα επιμέρους αποτελέσματα του ισοζυγίου αγαθών δείχνουν επιδείνωση (Διάγραμμα 17) στο έλλειμμα καυσίμων που διευρύνθηκε κατά 945 εκατ. (+33,3%), στο έλλειμμα πλοίων κατά 73 εκατ. και στο έλλειμμα του ισοζυγίου λοιπών αγαθών (χωρίς καύσιμα και πλοία) κατά 754 εκατ. (+5,5%). Οι αρνητικές αυτές εξελίξεις οφείλονται στο γεγονός ότι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 5.213 εκατ. (+12,7%), υπερκαλύπτοντας την αύξηση των εξαγωγών κατά 3.442 εκατ. (+14,1%).

Διάγραμμα 17: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου αγαθών (εκατ. ευρώ)

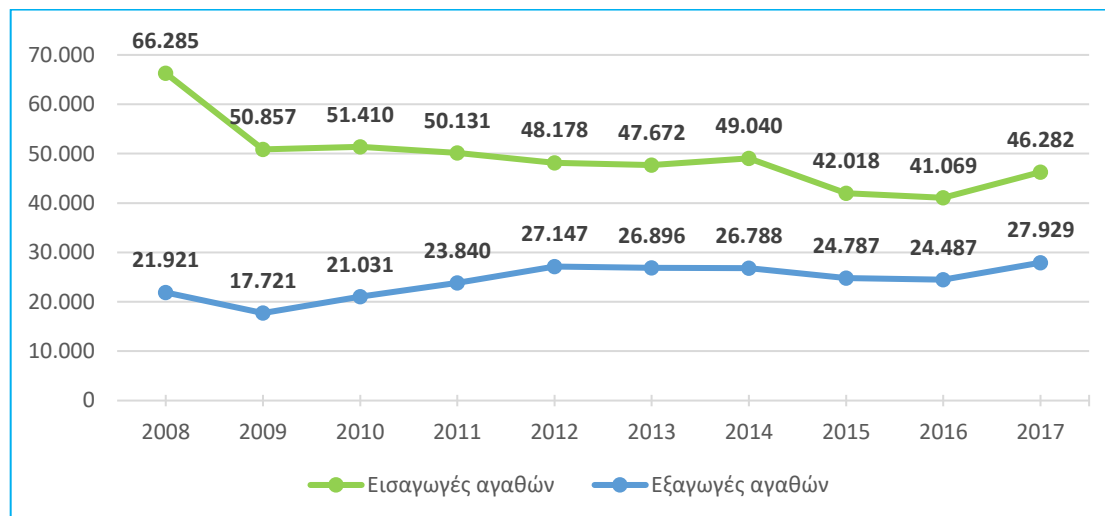

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Αξίζει να σημειωθεί η μακροχρόνια εξέλιξη του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών που είναι εντυπωσιακή. Από 44.363 εκατ. ευρώ το 2008 το έλλειμμα μειώθηκε σε 18.353 εκατ. ευρώ το 2017, σημειώνοντας κάμψη κατά 58,6%. Οι επιμέρους συνεισφορές είναι οι εξής: έλλειμμα καυσίμων μείωση κατά 61,5%· έλλειμμα ισοζυγίου πλοίων περίπου ισοσκελισμός (μείωση ελλείμματος από 4.674 σε 214 εκατ.)· έλλειμμα του ισοζυγίου λοιπών αγαθών μείωση κατά 51,9%. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται κατά βάση στη σημαντική μείωση του εισοδήματος που προκάλεσε η κρίση. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό είναι ότι η «ισορροπία» ενισχύθηκε κυρίως λόγω της μεγάλης πώσης των εισαγωγών (μείωση κατά περίπου 20 δισ. ευρώ!) ενώ το ίδιο διάστημα (2008-2017) οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 6 δισ. ευρώ (Διάγραμμα 18). Για αυτόν ειδικά το λόγο η πορεία του ισοζυγίου λοιπών αγαθών (χωρίς καύσιμα και πλοία τα οποία δείχνουν μεγάλη ευαισθησία σε συγκυριακούς παράγοντες) απαιτεί εγρήγορση και συστηματική παρακολούθηση ώστε να ληφθούν ενδεχομένως

τα επιβαλλόμενα διορθωτικά μέτρα στο πλαίσιο της προσπάθειας αλλαγής του παραγωγικού υποδείγματος της ελληνικής οικονομίας.

Διάγραμμα 18: Εξέλιξη εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών (εκατ. ευρώ)

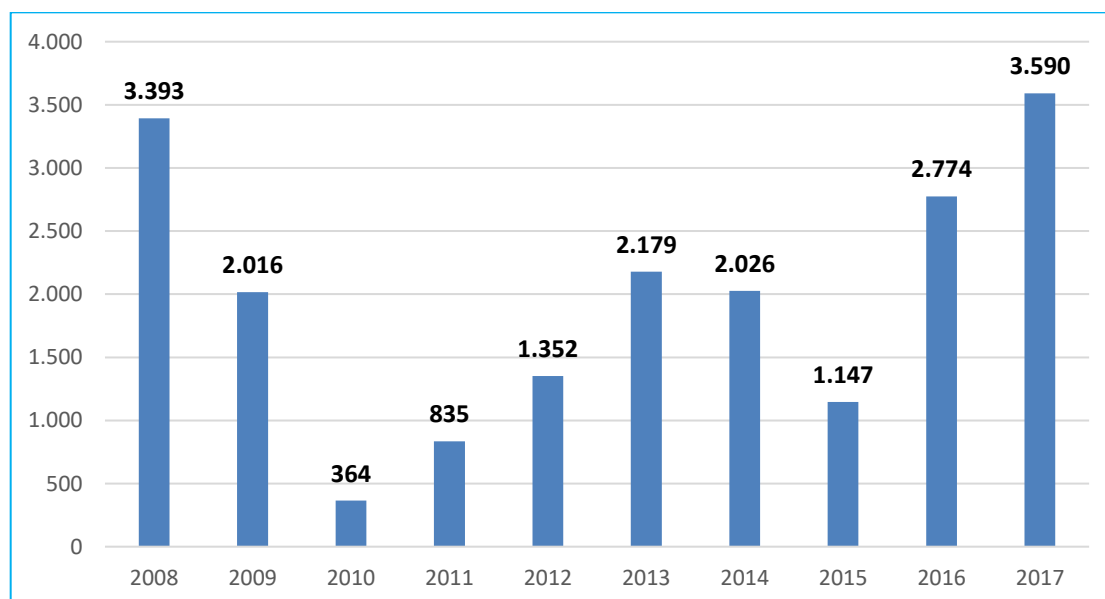

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Όσον αφορά το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, αξίζει να επισημανθεί η σημαντική άνοδος των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ) κατά το 2017. Συγκεκριμένα, οι ΞΑΕ αυξήθηκαν κατά 816 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2016 (+29,4%) και ανήλθαν σε 3.590 εκατ. ευρώ (Διάγραμμα 19). Το μέγεθος αυτό που είναι το μεγαλύτερο της τελευταίας δεκαετίας κατά το ήμισυ σχεδόν οφείλεται στα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις (Fraport, ΑΔΜΗΕ, ΤΡΑΙΝΟΣΕ).

Αναφορικά με τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας σημειώνεται ότι στο τέλος του 2017 παρέμειναν στο ίδιο περίπου επίπεδο με το 2016 και διαμορφώθηκαν σε 6.509 εκατ. ευρώ.

Διάγραμμα 19: Ξένες άμεσες επενδύσεις (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

2. Τρέχουσες μακροοικονομικές εξελίξεις

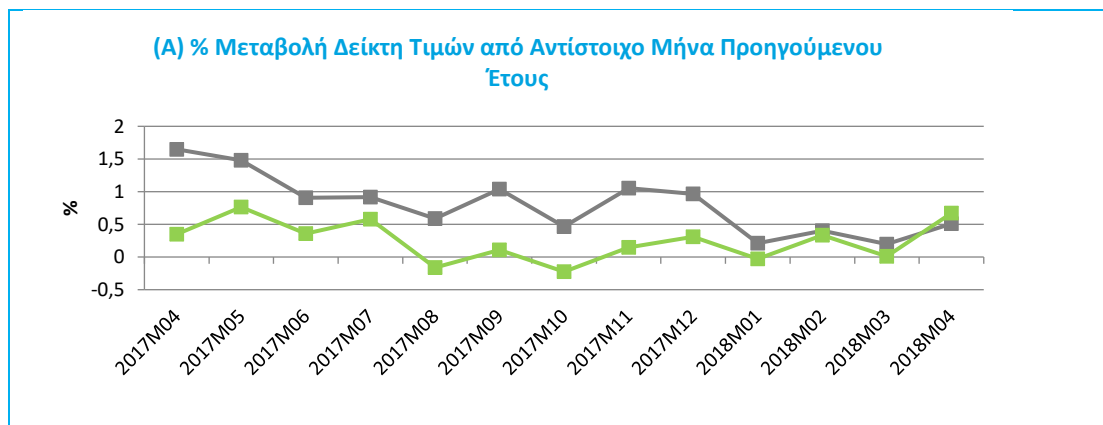
Χωρίς σημαντικές μεταβολές οι πρώτοι μήνες του 2018

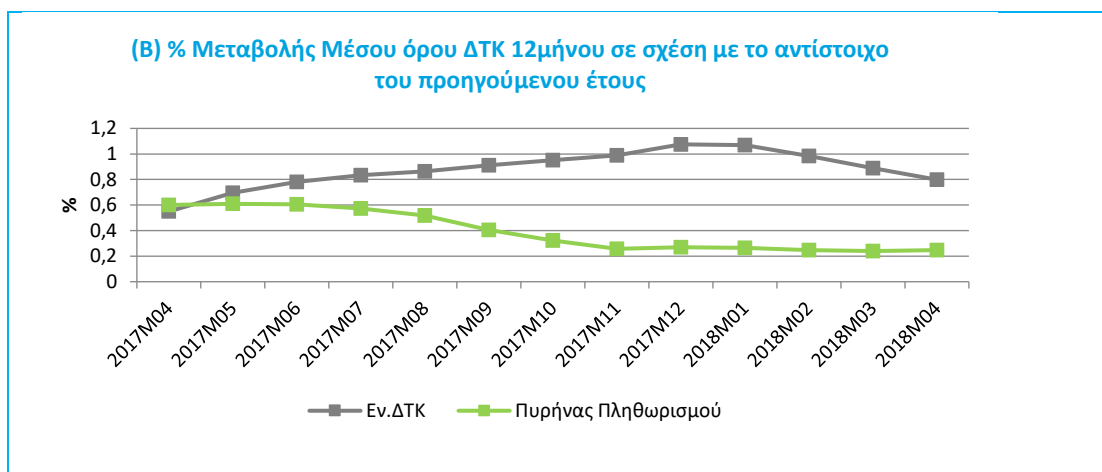
- Ο πληθωρισμός τον Απρίλιο στο +0,5%. Δεν έχει απομακρυνθεί πλήρως ο κίνδυνος του αποπληθωρισμού.
- Μειώνεται η επίδραση της έμμεσης φορολογίας στη μεταβολή των τιμών.
- Σταθερή περί το 20,8% η ανεργία τους πρώτους μήνες του 2018.
- Βελτιωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό το ισοζύγιο των ρών μισθωτής απασχόλησης.
- Ήπιες βελτιωτικές τάσεις στη βιομηχανική παραγωγή, στο οικονομικό κλίμα και στην καταναλωτική εμπιστοσύνη.
- Μικρή επιδείνωση στο έλλειμμα του ΙΤΣ το πρώτο δίμηνο του 2018.
- Απαιτείται ιδιαίτερη επιτήρηση στο ισοζύγιο λοιπών αγαθών (χωρίς πλοία και καύσιμα).
- Οι ξένες άμεσες επενδύσεις διατηρούν τη δυναμική του 2017.

2.1. Πληθωρισμός

Ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή για τον Απρίλιο του 2018 ανήλθε σε 0,5% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2017, ελάχιστα μικρότερος από τον δομικό πληθωρισμό που έφτασε στο 0,7%. Οι θετικές αυτές μηνιαίες μεταβολές παρατηρήθηκαν σε όλο το πρώτο τετράμηνο του 2018, αν και με μικρότερη ένταση όπως καταδεικνύεται από τη φθίνουσα πορεία των κινητών μέσων του προηγούμενου 12μηνου.

Διάγραμμα 20: Μεταβολές Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) και Πυρήνα Πληθωρισμού (Απρ.2017-Απρ.2018)

Πηγή: EUROSTAT και Επεξεργασία ΕΔΣ

Τον Απρίλιο, ο Γενικός Δείκτης παρουσίασε συγκρατημένη αύξηση για τρίτο συνεχόμενο μήνα, χωρίς όμως αντίστοιχες σημαντικές μεταβολές στις συνιστώσες του, με εξαίρεση την κατηγορία των Ξενοδοχείων-Καφέ-Εστιατορίων, η οποία σημείωσε αύξηση στις τιμές για τέταρτο συνεχόμενο μήνα το 2018. Ειδικότερα στις επιμέρους κατηγορίες, συνεχείς αυξήσεις σε σχέση με τον αντίστοιχο περσινό μήνα, παρατηρούνται στις τιμές των αλκοολούχων ποτών και καπνού, των μεταφορών, της εκπαίδευσης καθώς και των Ξενοδοχείων-Καφέ-Εστιατορίων. Κατηγορίες που συγκρατούν την περαιτέρω αύξηση του ρυθμού πληθωρισμού είναι τα είδη διατροφής (εκτός αλκοολούχων ποτών), η στέγαση, τα διαρκή αγαθά και τα είδη αναψυχής - πολιτιστικές δραστηριότητες.

Από τη σύγκριση των μηνιαίων μεταβολών μεταξύ του Εν. ΔTK και του Εν. ΔTK με Σταθερούς Φόρους (Εν. ΔTK-ΣΦ) (Πίνακας 18) σε αντίθεση με το 2017, φαίνεται να αποσβένεται η επίπτωση των αυξήσεων της έμμεσης φορολογίας στη μεταβολή των τιμών⁴⁵.

Πίνακας 18: Μεταβολές στον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και στο Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή με Σταθερούς Φόρους (ΣΦ) - 2018

	Ιαν	Φεβ	Μαρ	Απρ.
(Α) από ίδιο μήνα προηγούμενου έτους				
Εν. ΔTK	0,2	0,4	0,2	0,5
Εν. ΔTK - ΣΦ	0,1	0,3	0,1	0,4
(Β) από τον προηγούμενο μήνα				
Εν. ΔTK	-1,2	0,1	1,2	1,0
Εν. ΔTK - ΣΦ	-1,3	0,1	1,2	1,0

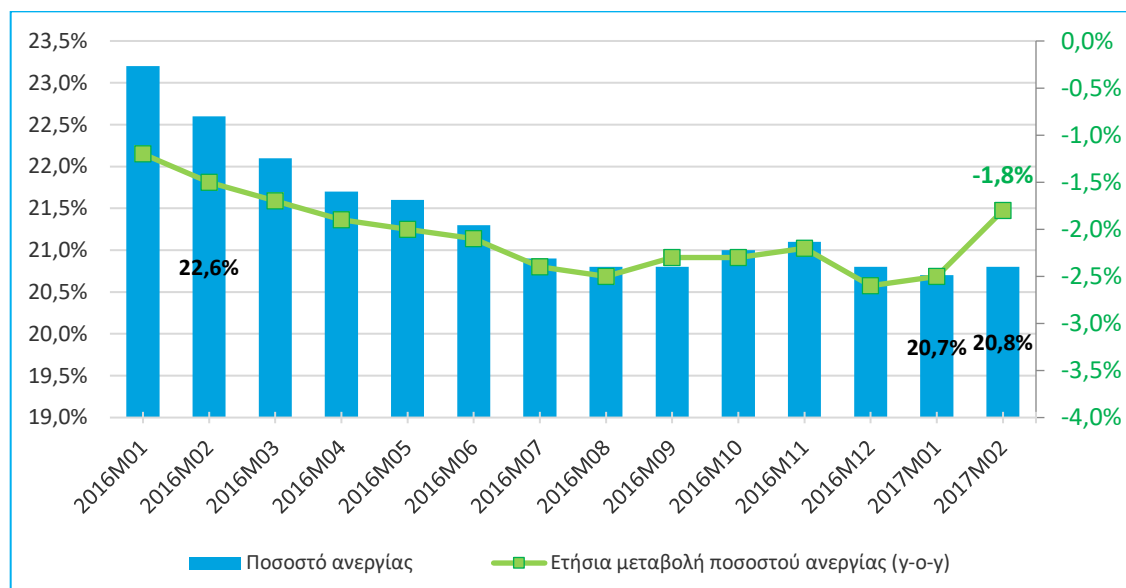
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

⁴⁵ Σημειώνεται ότι ο Εν. ΔTK με Σταθερούς Φόρους λαμβάνει υπόψη φόρους οι οποίοι συνδέονται με την κατανάλωση, όπως ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), οι ειδικό φόροι κατανάλωσης και τα τέλη σε ειδικά είδη.

2.2. Απασχόληση

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα μηνιαία στοιχεία το ποσοστό της εποχικά διορθωμένης ανεργίας διαμορφώθηκε το Φεβρουάριο του 2018 στο 20,8%, οριακά αυξημένο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα κατά 0,1%, αλλά αισθητά μειωμένο σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2017 κατά 1,8%. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι παρατηρείται επιβράδυνση του ρυθμού μείωσης του ποσοστού ανεργίας κατά το πρώτο δίμηνο του έτους. Επίσης, κατά το ίδιο δίμηνο, ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 30 χιλ. (-0,8%) και διαμορφώθηκε σε 3.735 χιλ. άτομα το Φεβρουάριο του 2018.

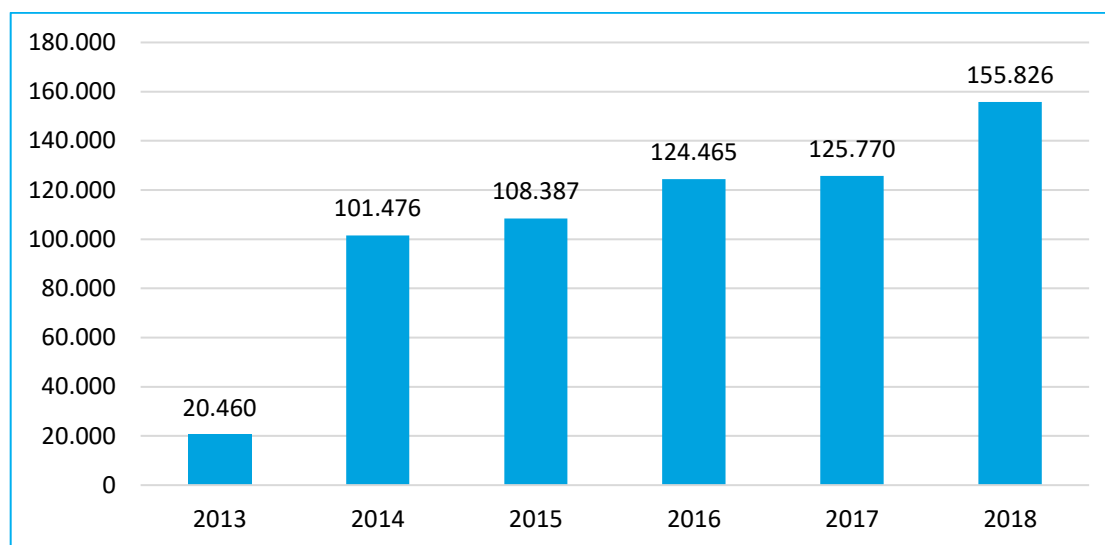
Διάγραμμα 21: Ποσοστό ανεργίας και ετήσια μεταβολή.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (μηνιαία εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Κατά το πρώτο τετράμηνο του 2018, οι προσλήψεις εργαζομένων με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου ανήλθαν σε 768.435 και οι απολύσεις/αποχωρήσεις ανήλθαν σε 612.609. Το θετικό ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης διαμορφώθηκε σε 155.826 νέες θέσεις εργασίας, βελτιωμένο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 κατά 30.056 (Διάγραμμα 22). Ειδικότερα κατά το μήνα Απρίλιο, το ισοζύγιο διαμορφώθηκε σε 100.246 νέες θέσεις εργασίας, εκ των οποίων 52.609 αφορούσαν τον κλάδο των καταλυμάτων και 23.218 υπηρεσίες εστίασης, προφανώς λόγω προσλήψεων ενόψει της επερχόμενης τουριστικής περιόδου.

Διάγραμμα 22: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (Ιανουάριος - Απρίλιος)

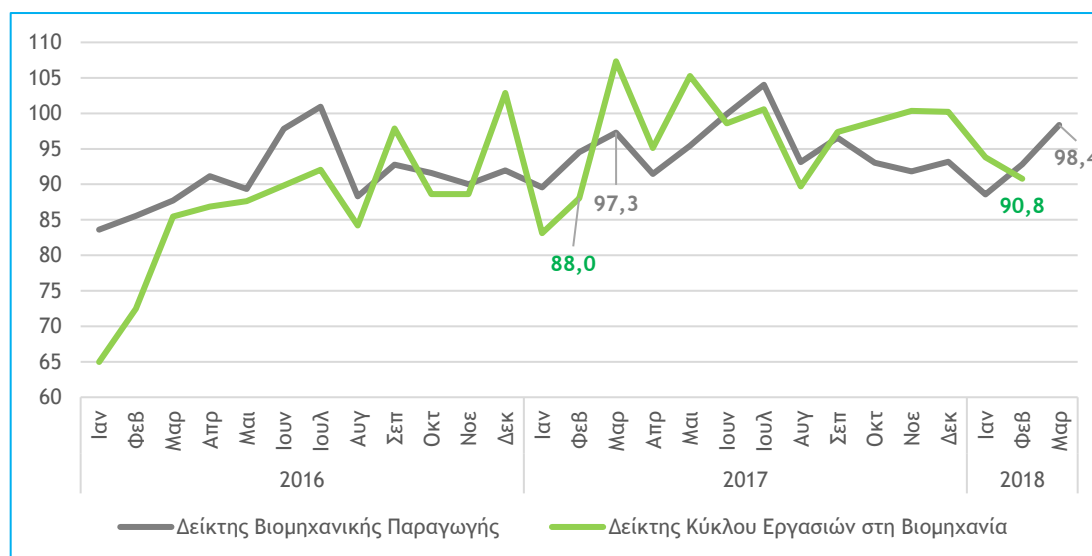

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

2.3. Κλαδικές Εξελίξεις / Οικονομική Συγκυρία

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία (εποχικά διορθωμένα, ΕΛΣΤΑΤ), τους τρεις πρώτους μήνες του 2018 παρατηρήθηκε κατά μέσο όρο αύξηση της παραγωγής από μήνα σε μήνα για όλους τους υπο-κλάδους του δευτερογενούς τομέα. Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής σημείωσε αυξητική πορεία καθόλη τη διάρκεια του τριμήνου, ενώ το Μάρτιο βρέθηκε ελαφρά υψηλότερα (98,4) σε σχέση με δώδεκα μήνες πριν (97,3). Η μεγαλύτερη μέση μηνιαία αύξηση παρατηρήθηκε στην παραγωγή ηλεκτρισμού (1,1%), ενώ οι Μεταποιητικές Βιομηχανίες κατέγραψαν αντίρροπες εξελίξεις που συνοψίζονται σε εικόνα στασιμότητας.

Διάγραμμα 23: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής και Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία

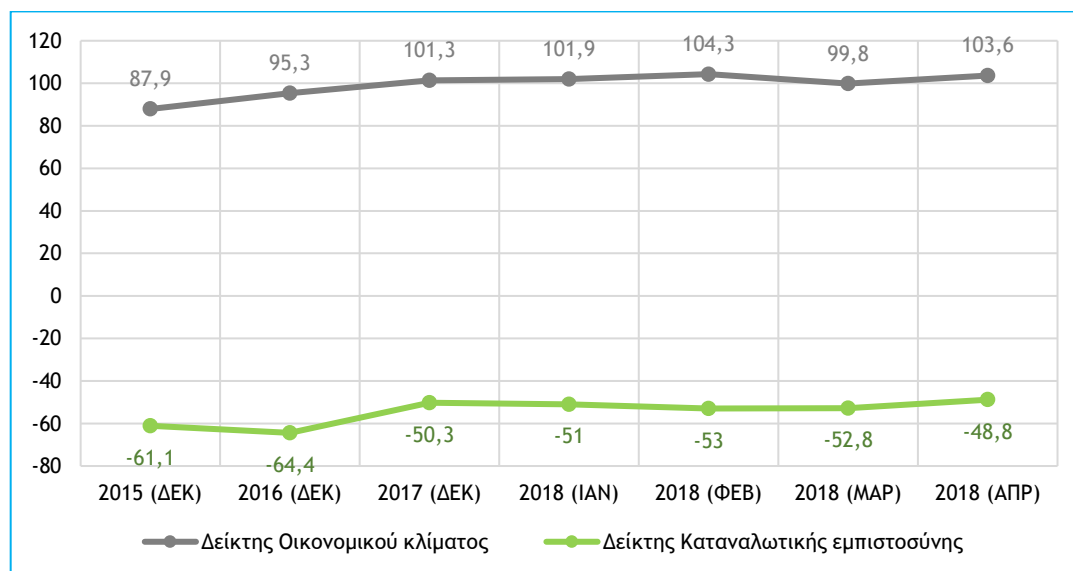

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Αναφορικά με τον κύκλο εργασιών στη βιομηχανία, τους πρώτους δύο μήνες του 2018 παρατηρούνται μικρές μειώσεις, ενώ σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2017 παρατηρείται μία μικρή άνοδος της τάξης του 3,2%.

Στους δείκτες οικονομικής συγκυρίας, οι μετρήσεις για το πρώτο τετράμηνο του έτους δείχνουν οριακή βελτίωση τόσο του δείκτη οικονομικού κλίματος, ο οποίος έφθασε τον Απρίλιο στις 103,6 μονάδες έναντι 101,3 μονάδων στο τέλος του 2017, όσο και του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης, ο οποίος μετά από μία κάμψη τους πρώτους δύο μήνες του έτους, ανέκαμψε και προσέγγισε τις -48,8 μονάδες. Στους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, ήπιες αυξητικές τάσεις επικρατούν σε όλους τους κλάδους παραγωγής με εξαίρεση τις Κατασκευές, οι οποίες μετά από μία αυξητική πορεία τους πρώτους δύο μήνες του έτους, «διόρθωσαν» προς τα κάτω, σε επίπεδα ελαφρώς υψηλότερα από το τέλος του 2017 αλλά χαμηλότερα από τα τέλη 2016 και 2015.

Διάγραμμα 24: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

Πηγή: IOBE

2.4. Ισοζύγιο πληρωμών

Κατά το πρώτο δίμηνο του 2018, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανέρχεται σε 1.879 εκατ. ευρώ και είναι αυξημένο κατά 509 εκατ. (+37,2%) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017. Η επιδείνωση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στο αυξημένο κατά 309 εκατ. έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών (+10%) και δευτερευόντως στις μικρές μειώσεις των πλεονασμάτων των λοιπών ισοζυγίων (υπηρεσιών, πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων).

Πίνακας 19: Ισοζύγιο πληρωμών Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου (εκατ. ευρώ)

	2015	2016	2017	2018	Δ 18/17	% Δ 18/17
I. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (I.A+I.B+I.Γ+I.Δ)	-1.790	-1.725	-1.370	-1.879	-509	37,2%
I.A Ισοζύγιο αγαθών (1+2+3)	-3.019	-2.587	-3.099	-3.408	-309	10,0%
1. Ισοζύγιο καυσίμων	-602	-371	-724	-870	-145	20,1%
2. Ισοζύγιο πλοίων	-156	-9	-19	-35	-16	84,5%
3. Ισοζύγιο λοιπών αγαθών	-2.261	-2.208	-2.355	-2.503	-148	6,3%
I.B Ισοζύγιο υπηρεσιών (1+2+3)	830	403	626	545	-81	-13,0%
1. Ταξιδιωτικό ισοζύγιο	15	45	33	7	-26	-79,0%
2. Ισοζύγιο μεταφορών	934	410	513	512	-1	-0,1%
3. Ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών	-120	-51	80	26	-54	-68,0%
I.Γ Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	429	422	786	712	-73	-9,3%
I.Δ Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	-30	36	317	272	-46	-14,4%
II. Ισοζύγιο κεφαλαίων	159	632	253	180	-73	-28,9%
III. Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών	-1.730	-645	-1.296	-1.707	-411	31,7%
Ξένες άμεσες επενδύσεις	176	181	348	405	57	16,3%
IV. Τακτοποιητέα στοιχεία (I+II-III+IV=0)	-99	448	-178	-7	171	-96,0%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ειδικότερα, την επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών διαμοιράζεται σχεδόν εξίσου καύσιμα και λοιπά αγαθά (επιβάρυνση ελλείμματος κατά 145 και 148 εκατ. αντιστοίχως.) Όσον αφορά το ισοζύγιο υπηρεσιών, τα πλεονάσματα τόσο του ταξιδιωτικού όσο του ισοζυγίου λοιπών υπηρεσιών εμφανίζονται μειωμένα. Θεωρούμε ότι είναι μάλλον πρόωρο να εξαχθούν συμπεράσματα για τη φετινή τους πορεία.

Στο ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, οι ξένες άμεσες επενδύσεις διατηρούν την καλή εικόνα του 2017 και εμφανίζονται αυξημένες κατά 57 εκατ. (+16,3%) ενώ πρέπει να επισημανθεί ότι είναι η τρίτη κατά σειρά χρονιά που διατηρείται και ενισχύεται αυτή η θετική εξέλιξη. Στις λοιπές μεταβολές ενδιαφέρον παρουσιάζει, ειδικά για τα δύο τελευταία έτη, η αύξηση των υποχρεώσεων στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου η οποία οφείλεται κυρίως στην αύξηση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις 2018 - μια πρώτη αξιολόγηση

Εδραίωση της ανάκαμψης και περαιτέρω επέκταση το 2018

- Προβλέπεται περαιτέρω αύξηση του ΑΕΠ για το 2018. Ο στόχος για το ΑΕΠ είναι επιτεύξιμος υπό προϋποθέσεις.
- Οι ιδιωτικές επενδύσεις βασικό όχημα της μεγέθυνσης.
- Διατηρείται ο σκεπτικισμός για την εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης.
- Η πρόβλεψη για αύξηση των εξαγωγών σχεδόν αντισταθμίζεται από αντίστοιχη αύξηση εισαγωγών.
- Ορατός ο κίνδυνος επανεμφάνισης των διαχρονικών ανισορροπιών του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.
- Βασική πηγή αβεβαιότητας η γεωπολιτική ένταση, η πολιτική αστάθεια στην Ευρώπη και οι οικονομικές εξελίξεις μετά τη λήξη του προγράμματος.

3.1. Εγχώριες και Διεθνείς Προβλέψεις⁴⁶

Το Υπουργείο Οικονομικών αναθεώρησε την πρόβλεψή του για μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2018 στο +2,3%, περιορίζοντάς την κατά 0,2% σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του. Η αναθεώρηση αυτή οφείλεται, κατά βάση, στο «αποτέλεσμα βάσης» (carry over effect) που προκλήθηκε από την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2017, ελαφρώς χαμηλότερα από τις αρχικές προβλέψεις. Η πρόβλεψη για άνοδο του πραγματικού ΑΕΠ άνω του 2% υιοθετείται από τους περισσότερους εγχώριους φορείς (Πίνακας 20).

Πίνακας 20: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2018, σύμφωνα με εγχώριους φορείς (σταθερές τιμές 2010)

Εγχώριοι Φορείς	Ημερομηνία δημοσίευσης	2018 (εκτιμήσεις)
Υπουργείο Οικονομικών ¹	Μάρτιος 2018	2,3%
AlphaBank ²	Νοέμ. 2017	πάνω από 2%
IOBE ³	Ιαν. 2018	2,1%
Τράπεζα της Ελλάδος ⁴	Φεβ. 2018	2,4%

Πηγές:

1. Εγκύκλιος ΥΠΟΙΚ, ΑΔΑ: 67ΗΑΗ-ΗΩ6, 9/3/2018.

2. Alpha Bank. "Greece - Economic and Financial Outlook", Νοέμβριος 2017.

3. IOBE, "Η ελληνική οικονομία", Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. τεύχους 90, σελ. 16, Ιανουάριος 2018.

4. Τράπεζα της Ελλάδος. Νομισματική Πολιτική Έκθεση του Διοικητή για το 2017, Φεβρ. 2018.

Οι προβλέψεις πολλών διεθνών οργανισμών (ΔΝΤ, ΟΟΣΑ) και οίκων αξιολόγησης για την εξέλιξη του ελληνικού ΑΕΠ το 2018 συμφωνούν στο +2% (Πίνακας 21). Η πιο

⁴⁶ Η παρούσα ανάλυση στηρίζεται στις πιο πρόσφατες προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για το έτος 2018: Αριθμ. Πρωτ. 2/21112/ΔΠΔΣ/9-3-2018 Εγκύκλιος του Υπουργείου οικονομικών (ΑΔΑ: 67ΗΑΗ-ΗΩ6) με θέμα «Κατάρτιση Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019 - 2022». Με βάση αυτές τις νέες προβλέψεις πρέπει να αναθεωρηθούν οι μακροοικονομικές προβλέψεις που αποτυπώθηκαν στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018.

πρόσφατη πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ελαφρά πιο απαισιόδοξη με εκτίμηση στο 1,9%. Αντιθέτως η πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης είναι πιο αισιόδοξη και δείχνει αύξηση του ΑΕΠ +2,2%. Οι βασικότερες αίτιες, που οι παραπάνω διεθνείς φορείς είναι περισσότερο επιφυλακτικοί, εκτός του αποτελέσματος βάσης (carry over effect), παραπέμπουν στις εκτιμήσεις για ασθενή επίδοση της ιδιωτικής κατανάλωσης, λόγω της πίεσης που ασκούν στα νοικοκυριά οι ασφαλιστικές και φορολογικές τους υποχρεώσεις, καθώς και στο γεγονός ότι η βελτίωση της απασχόλησης χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της κατανάλωσης.

Πίνακας 21: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2018, σύμφωνα με διεθνείς φορείς (σταθερές τιμές 2010)

Διεθνείς φορείς	Ημερομηνία Δημοσίευσης	2018 (εκτιμήσεις)
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹	Μάιος 2018	1,9%
ΔΝΤ ²	Απρ. 2018	2,0%
S&P Global ³	Απρ. 2018	2,0%
ΟΟΣΑ ⁴	Απρ. 2018	2,0%
ΕΤΑΚΑ ⁵	Μάιος 2018	2,2%

Πηγές:

1. European Economic Forecast, spring 2018, European Commission, Μάιος 2018.
2. World Economic Outlook: Cyclical Upswing, Structural Change, IMF, Απρίλιος 2018.
3. <https://www.spratings.com/sri/> (αναθεωρημένα έως τις 10 Απριλίου 2018).
4. OECD (2018), "OECD Economic Surveys - Greece", Απρίλιος 2018.
5. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, «Regional Economic Prospects in the EBRD Regions, Has growth peaked?», Μάιος 2018.

Μεταξύ άλλων οι προβλέψεις για περαιτέρω ανάκαμψη της οικονομίας το 2018 εδράζεται στην ταχύτερη, σε σχέση με τις προηγούμενες, ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης και στην έξοδο από το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής τα οποία περιορίζουν την οικονομική αβεβαιότητα και ενισχύουν την επενδυτική εμπιστοσύνη προς την ελληνική οικονομία για τα επόμενα έτη. Σε αυτό το πλαίσιο ο στόχος για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2018 μεταξύ 2% και 2,3% θεωρείται ρεαλιστικός και επιτεύξιμος.

3.2. Συνιστώσες της μεγέθυνσης και δείκτες ανισορροπίας της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΥΠΟΙΚ βασικός πυλώνας της ανοδικής πορείας του ελληνικού ΑΕΠ το 2018 θα είναι η αύξηση του **ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου**⁴⁷. Ως προς τον ισχυρό ρόλο που πρόκειται να έχουν οι επενδύσεις το 2018 συγκλίνουν τόσο οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και του ΟΟΣΑ -αν και πιο μετριοπαθείς ως προς το τελικό ύψος της αύξησής τους. Αντίθετα η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης προβλέπεται αρκετά συγκρατημένη. Πάντως, λόγω του υψηλού ποσοστού συμμετοχής της **ιδιωτικής κατανάλωσης** στη διαμόρφωση του ΑΕΠ (περίπου 70%), ακόμη και αύξηση της τάξης του 0,5% είναι μείζονος σημασίας για την

⁴⁷ Η εκτίμηση αφορά σε άνοδο όλων των επιμέρους κατηγοριών επενδύσεων, πρωτίστως όμως της κατηγορίας «εξοπλισμός» (μεταφορικός, μηχανολογικός, τεχνολογίας πληροφορικής κλπ.).

οικονομική μεγέθυνση. Αυτό που διαφοροποιεί κατά κύριο λόγο τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ σε σχέση με αυτές της Επιτροπής και του ΥΠΟΙΚ είναι η συμβολή του εξωτερικού τομέα. Ο ΟΟΣΑ προβλέπει ταχύτερη αύξηση των εξαγωγών (+5,9%) σε σχέση με τις εισαγωγές (+4,1%), ενώ οι άλλοι δύο φορείς προβλέπουν αντίστοιχη αύξηση εισαγωγών και εξαγωγών το 2018.

Πίνακας 22: Προβλέψεις για ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές και %

Συνιστώσες ΑΕΠ	2018
Ιδιωτική κατανάλωση	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹ (Μάιος 2018)	0,5%
ΟΟΣΑ ² (Απρίλιος 2018)	0,4%
Υπ. Οικονομικών ³ (Μάρτιος 2018)	0,5%
Δημόσια κατανάλωση	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	1,2%
ΟΟΣΑ	0,7%
Υπ. Οικονομικών	1,0%
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	10,3%
ΟΟΣΑ	7,9%
Υπ. Οικονομικών	13,1%
Εξαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	5,7%
ΟΟΣΑ	5,9%
Υπ. Οικονομικών	4,5%
Εισαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	5,5%
ΟΟΣΑ	4,1%
Υπ. Οικονομικών	4,2%

Πηγές:

1. European Economic Forecast, spring 2017, European Commission, Μάιος 2018.

2. OECD (2018), "OECD Economic Surveys - Greece", Απρίλιος 2018.

3. Εγκύκλιος ΥΠΟΙΚ, ΑΔΑ: 67ΗΑΗ-ΗΩ6, 9/3/2018.

Γενικά σύγκλιση των προβλέψεων μεταξύ των φορέων υπάρχει και για τους λοιπούς δείκτες «ανισορροπίας» της ελληνικής οικονομίας. Αξίζει να σημειωθεί η πιο αισιόδοξη πρόβλεψη του ΥΠΟΙΚ για την **ανεργία**, καθώς και το μειωμένο επίπεδο **πληθωρισμού** (αποπληθωριστής ΑΕΠ) που εκτιμά ο ΟΟΣΑ (Πίνακας 23). Η μικρή απόκλιση του επιπέδου του πληθωρισμού που εκτιμά ο ΟΟΣΑ για το 2018 (0,5% έναντι 0,9% των υπολοίπων φορέων) εξηγεί επίσης τη μικρή απόκλιση στο δημόσιο χρέος. Η μείωση του ρυθμού πληθωρισμού συγκρατεί την προσδοκώμενη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ με αποτέλεσμα να περιορίζεται η προβλεπόμενη μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ. Αναφορικά με τους υπόλοιπους δείκτες «ανισορροπίας», σχεδόν όλοι οι φορείς καταλήγουν στα εξής: α) συγκρατημένα θετικός θα είναι ο ρυθμός **Εναρμονισμένου ΔΤΚ** για το 2018, κάτι που συνιστά σαφή ένδειξη ότι η ελληνική οικονομία βγαίνει από την περίοδο του αρνητικού πληθωρισμού και β) Το **Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών** θα εμφανίσει συγκρατημένο έλλειμμα που θα κυμαίνεται από 0,4% έως 0,8% του ΑΕΠ.

Πίνακας 23: «Ανισορροπίες» της ελληνικής οικονομίας σε δείκτες

Δείκτες Ανισορροπίας		2018
Ποσοστό ανεργίας (%)		
ΔΝΤ ¹	(Απρίλιος 2018)	19,8%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ²	(Μάιος 2018)	20,1%
ΟΟΣΑ ³	(Απρίλιος 2018)	20,4%
Υπ. Οικονομικών ⁴	(Μάρτιος 2018)	18,2%
Ακαθ. χρέος της ΓΚ (% του ΑΕΠ)		
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		177,8%
ΟΟΣΑ		172,5%
Υπ. Οικονομικών ⁵		179,8%
Αποπληθωριστής ΑΕΠ (ετ. % μεταβολή)		
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		0,9%
ΟΟΣΑ		0,5%
Υπ. Οικονομικών		0,9%
Εναρμονισμένος ΔΤΚ (ετ. % μεταβολή)		
ΔΝΤ		0,7%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		0,5%
ΟΟΣΑ		0,7%
Υπ. Οικονομικών		0,8%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του πραγμ. ΑΕΠ)		
ΔΝΤ		-0,8%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		-0,4%
ΟΟΣΑ		-0,5%
Υπ. Οικονομικών		-0,6%

Πηγές:

1. World Economic Outlook: Cyclical Upswing, Structural Change, IMF, Απρίλιος 2018.

2. European Economic Forecast, spring 2018, European Commission, Μάιος 2018.

3. Εγκύκλιος ΥΠΟΙΚ, ΑΔΑ: 67ΗΑΗ-ΗΩ6, 9/3/2018.

4. OECD (2018), "OECD Economic Surveys - Greece", Απρίλιος 2018.

5. Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018, Νοέμβριος 2017.

3.3. Αξιολόγηση μακροοικονομικών κινδύνων για το 2018

Ο ρυθμός μεγέθυνσης 2% στον οποίο συγκλίνουν οι περισσότεροι φορείς συνιστά σαφή επιτάχυνση σε σχέση με το 2017 (1,4%). Οι επιμέρους προβλέψεις υπόκεινται, ωστόσο, σε υψηλό βαθμό αβεβαιότητας, δεδομένων των ιδιαίτερα κρίσιμων γεγονότων και εξελίξεων που αναμένεται να λάβουν χώρα εντός του 2018, οι επιπτώσεις των οποίων δεν είναι εύκολο να εκτιμηθούν με ακρίβεια.

Σημαντικό γεγονός αποτελεί αναμφισβήτητα η λήξη τον προσεχή Αύγουστο του τρέχοντος προγράμματος που ακολουθεί η χώρα και η προσαρμογή της στο «μεταμνημονιακό» περιβάλλον ευρωπαϊκής δημοσιονομικής εποπτείας. Στο περιβάλλον αυτό χρειάζεται να αποσαφηνιστεί ποιες θα είναι οι ειδικές μεταβατικές ρυθμίσεις που θα συμφωνηθούν για την περίπτωση της Ελλάδας, πέραν των θεσπισμένων στο πλαίσιο του Δημοσιονομικού Συμφώνου και του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Πρέπει επίσης να αποσαφηνιστεί ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού

Ταμείου, όπως επίσης και αυτός του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας μετά τη λήξη του «προγράμματος». Μαζί με την οριστικοποίηση των μεσοπρόθεσμων μέτρων για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους, όλα τα παραπάνω θα παίξουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της πρόκλησης που συνιστά για την ελληνική οικονομία, η πρόσβαση σε ομαλή και διατηρήσιμη ροή χρηματοδότησης των δημόσιων οικονομικών της μέσω των διεθνών αγορών με ανταγωνιστικό κόστος δανεισμού.

Η σχετική αβεβαιότητα αναφορικά με μια διατηρήσιμη ροή χρηματοδότησης των δημόσιων οικονομικών από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές συνδέεται με την εξέλιξη και την εδραίωση του νέου παραγωγικού προτύπου, πέρα από τη δημοσιονομική προσαρμογή. **Η βελτίωση του παραγωγικού προτύπου της χώρας είναι απαραίτητη για την επίτευξη υψηλών ρυθμών μακροχρόνιας μεγέθυνσης ώστε να είναι εφικτή η ομαλή εξυπηρέτηση των χρηματοδοτικών της αναγκών και η αποπληρωμή του δημόσιου χρέους.** Εντούτοις, οι υφιστάμενες οικονομικές συνθήκες στην χώρα περιορίζουν τις δυνατότητες μακροχρόνιας ανάπτυξης και ενισχύουν την αβεβαιότητα για την επίτευξη των παραπάνω. Τέτοιοι περιορισμοί εδράζονται στη **συρρίκνωση του δυνητικού προϊόντος της ελληνικής οικονομίας, τη συνεχιζόμενη υπο-απασχόληση της παραγωγικής της δυναμικότητας, τη διατηρούμενη σε υψηλά επίπεδα ανεργία και την επιδείνωση του δημογραφικού προβλήματος.**

Η αβεβαιότητα τροφοδοτείται και εντείνεται επίσης από τις **απρόβλεπτες επιπτώσεις των κρίσιμων γεωπολιτικών εξελίξεων** σε αναφορά με το Ιράν, την Ανατολική Μεσόγειο, με τον πόλεμο στη Συρία καθώς επίσης και λόγω των εστιών τριβής με τη γείτονα Τουρκία, η οποία τελεί σε προεκλογική περίοδο εν μέσω δυσμενών οικονομικών εξελίξεων και στρατιωτικών επιχειρήσεων στα ανατολικά της σύνορα. **Η κυβερνητική αστάθεια στην Ιταλία μπορεί επίσης να αποτελέσει εστία σοβαρής αβεβαιότητας.**

Στο προαναφερόμενο ρευστό περιβάλλον, **παράγοντες «προωθητικούς» της μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας** μπορεί να αποτελέσουν η περαιτέρω κάμψη της ανεργίας και η διεύρυνση της απασχόλησης σε εξωστρεφείς κλάδους (Μεταποίηση, Τουρισμός), η οποία μπορεί να στηριχθεί στην αυξημένη διεθνή ζήτηση για τις ελληνικές εξαγωγές. Η αναμενόμενη αύξηση των επενδύσεων και της οικοδομικής δραστηριότητας μπορεί επίσης να στηρίξει το σενάριο βελτίωσης της απασχόλησης στην οικονομία. Η πρόβλεψη αυξημένων επενδύσεων στηρίζεται στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στην αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων, σε στοχευμένες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, στη βελτίωση της χρηματοδότησης επιχειρήσεων από τις ελληνικές τράπεζες, δεδομένων των επιτυχημένων πρόσφατων ελέγχων αντοχής τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, καθώς και στη συμβολή του Δημόσιου Τομέα. Η συμβολή του τελευταίου θα μπορούσε να είναι σχετικά εντονότερη το 2018 στο βαθμό που η υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων θα αφήσει διαθέσιμο δημοσιονομικό χώρο για το 2018.

Από την άλλη, στους «**ανασχετικούς**» παράγοντες της μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας συγκαταλέγεται η αρνητική επίδραση στην ιδιωτική κατανάλωση από την παράταση των περιοριστικών φορολογικών μέτρων και την ανησυχία για την επιβολή πρόσθετων στο εγγύς μέλλον καθώς επίσης και οι δυσκολίες στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων από τους υφιστάμενους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων.

Κίνδυνος εντοπίζεται επίσης στην αυξανόμενη αρνητική επίδραση των καθαρών εξαγωγών στο ΑΕΠ, εφόσον διατηρηθεί ή ενισχυθεί κατά το 2018 η αυξημένη θετική συσχέτιση μεταξύ αναζωογόνησης της οικονομικής δραστηριότητας και εισαγωγών που παρατηρήθηκε το 2017. Στους ανασχετικούς παράγοντες συγκαταλέγονται επίσης δημοσιονομικοί κίνδυνοι από το ενδεχόμενο μη πιστής τήρησης του υφιστάμενου προγράμματος και μη ομαλής ολοκλήρωσής του, με καθυστερήσεις στην υλοποίηση συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων.

Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών

EFSF:	European Financial Stability Facility	ΙΚΑ-ΕΤΑΜ:	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων-Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΕΛΑ:	Emergency Liquidity Assistance	ΙΟΒΕ:	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ΕSM:	European Stability Mechanism	ΙΤΣ:	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών
Eurostat:	Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία	ΚΑΠ:	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
GLBs:	GDP linked bonds	ΚΕΑ:	Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης
ΑΑΔΕ:	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων	ΚΚ:	Κεντρική Κυβέρνηση
ΑΔΜΗΕ:	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφορέας Ηλεκτρικής Ενέργειας	ΚΠ:	Κρατικός Προϋπολογισμός
ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	ΚτΥπ:	Κτιριακές Υποδομές
ΑΠΕ:	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	ΜΒΗ:	Μεταλλουργική Βιομηχανία Ηπείρου
ΑΦΕΚ:	Ατομικό Φύλλο Έκπτωσης	ΜΠΔΣ 2018-2021:	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021
ΓΚ:	Γενική Κυβέρνηση	ΝΠ:	Νομικά Πρόσωπα
ΓΛΚ:	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΞΑΕ:	Ξένες Άμεσες Επενδύσεις
ΔΕΚΟ:	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί	ΟΑΕΕ:	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών
ΔΕΣΦΑ:	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου	ΟΑΕΠ:	Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	ΟΑΣΑ:	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
ΕΑΒ:	Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία	ΟΓΑ:	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΕΑΣ:	Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα	ΟΚΑ:	Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης
ΕΔ:	Ελληνικό Δημόσιο	ΟΜΜΑ:	Οργανισμός Μεγάλου Μουσικής Αθηνών
ΕΔΣ:	Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο	ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΟΠΕΚΑ:	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή	ΟΣΕ:	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
Εν.ΔΤΚ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	ΟΤΑ:	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Εν.ΔΤΚ -ΣΦ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή με Σταθερούς Φόρους	ΠΔΕ:	Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων
ΕΝΦΙΑ:	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων	ΠΟΕ:	Παρελθόντα Οικονομικά Έτη
ΕΟΠΠΥ:	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας	Πρ/Υπ:	Προϋπολογισμός
ΕΤΑΑ:	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων	ΣΗΘΥΑ:	Συμπαγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Αποδοτικότητας
ΕΤΑΚΑ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης	ΣΧΔ:	Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης
ΕΤΑΔ:	Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου	ΤΠ:	Τακτικός Προϋπολογισμός
ΕΤΜΕΑΡ:	Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων	ΤΠ&Δ:	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΕΦΚ:	Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	ΥΠΟΙΚ:	Υπουργείο Οικονομικών
ΕΦΚΑ:	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης	ΦΠΑ:	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

